

DE

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 20. julija 1995, št. 33/34, letnik 54, cena 420 SIT

št. 33/34

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

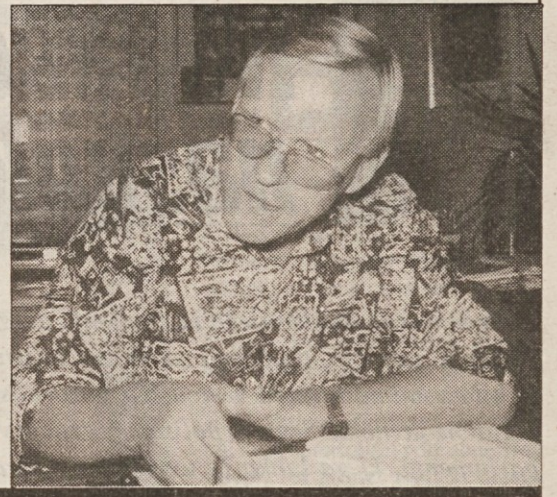
Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

SPRETI DELAVCE S SINDIKATI

Direktorji so vsi jezo na zakon, ki je omejil njihove plače na največ 700.000 tolarjev preusmerili na sindikate. Moti jih predvsem najnižja plača, kljub temu, da delavci dobijo v žep le po 31.000 tolarjev, kar ne zadošča niti za preživetje. Delavce skušajo spreti s sindikati, ki so podpisali takšen dogovor.

stran 4

Sandi Bartol, sekretar sindikata delavcev trgovine

Orači

Koliko pravna je slovenska država, najbolje kaže primer desetih razlaščenec iz Levanjcev, ki so pred setvijo preorali 30 hektarov njiv Kmetijskega kombinata Ptuj. Preorali so toliko površin, kolikor bi jim jih država morala vrniti. Ti kmetje so ne glede na vse potrebne postopke, ki jih pri denacionalizaciji predpisuje zakon, vzeli zakon pač v svoje roke. In prav zanimivo je, da so po tem dogodku razlaščenci skupaj s Slovensko ljudsko stranko v Markovcih pri Ptujju imeli vseslovenski shod, na katerem so zagrozili, da bodo po žetvi in pozneje spravilu sladkorne pese preorali "svoje" njive in jih obdelovali, če država ne bo ustrezno ukrepala pri vračanju premoženja.

Napoved so uresničili. Tokrat so preorali "dragonsko" ozemlje pri lipi v Cirkovcih, ki je v lasti Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, v zakupu pa jo ima Kmetijski kombinat Ptuj.

Kmetijski kombinati na Slovenskem in delavci zaposlenih v njih so sodobni hlapci Jerneji. Ptujski kombinat denimo je, je po junaškem dejanju oračev iz Levanjcev, sprožil vse ustrezne pravne postopke za zaščito svojih interesov, vendar je javni tožilec obtožni predlog zavrnil, sodišče pa je, ko je kombinat tožil kmete zaradi motenja posesti razpisano obravnavo iz 13. julija zaradi prezasedenosti preložilo na jesenski čas. Policija jim je tokrat celo zagotovila, da ne bo ukrepala, četudi kombinat da prijavo.

Ob takem ravnanju pravosodja in države, ki ne zna in noče zaščititi svojega premoženja in tiho dovoljuje razkosavanje zaokroženih kmetijskih kompleksov, se lahko le povprašamo, kaj počne ognjeviti borec za pravno državo, za red in poštenost predsednik SLS Marjan Podobnik. Ne samo, da z zborovanji razlaščenec – med njimi so kmetje povsem upravičeni do vrnitve nacionalizirane zemlje – in s tihim pristankom na protipravni poseg na državnih zemljiščih botruje razkolu med kmeti in delavci, ampak naravnost na banditski način, tako kot je to delala država ob nacionalizaciji, prispeva k rušenju pravnega reda. O škodi, ki nastaja, parlament tokrat očitno na bo spregovoril. Da pa tudi kmetom, predvsem malim, ni jasno, kako jih je Demosova država prinesla okrog z zakonom o denacionalizaciji, za zdaj nima smisla govoriti. Čas bo pokazal, kaj se bo zgodilo. Takrat bo za marsikoga prepozno. Toda kaj ostaja delavcem v kombinatih. Ali bodo s silo preprečili kmetom motenje posesti, morda najeli plačane varnostnike, da si sami ne bodo mazali rok... Bo tudi potlej država mirno opazovala balkanski način urejanja stvari!?

Marjan Horvat

Krivica, ki se dogaja delavcem Kmetijskega kombinata, ko nekateri denacionalizacijski upravičenci čitajo denacionalizacijski zakon po svoje oziroma ga jemljejo kar v svoje roke ter s tem krađejo delavcem kruh od ust in njihovo zaposlitev, kar vpije po zaščiti delavskih interesov.

Država pa nič! Dogaja se celo nasprotno. Pogruntavščina, ki se imenuje "Denacionalizacijski zakon", povzroča nestrpnost in ustvarja pogoje, da nekateri razlaščenci prehitujejo čas in delajo v stilu "Divjega zahoda" – nekaznovano seveda.

Zato sindikat sprašuje glavnega ministra, do kdaj se bo tolerirala takšna anarhija, ki se dogaja v državi in se celo stopnjuje. Do kdaj bodo lahko posamezniki delali po svoje, ne da bi jim kdo stopil na prste?

Apeliramo na Vlado Republike Slovenije, naj uporabi vse razpoložljive vzvode in mehanizme, da se enkrat končno začne spoštovati pravni red v tej državi; ne pa nasprotno, dopušča, da se razpašča pohlepnost nekaterih, za katero pa je znano, da je lahko neomejena.

Če država ni sposobna oziroma nima volje, da bi zaščitila vse svoje državljane, brez izjeme, bomo sindikati z vsemi oblikami sindikalnega boja prisiljeni vzeti celotno zaščito svojih članov v svoje roke.

Anton Rojko, predsednik Sindikata podjetja KK Ptuj

Odprto pismo Vladi Republike Slovenije in njenemu predsedniku ob dogodkih, ko kmetje orjejo državno zemljo

Delavci Kmetijskega kombinata Ptuj si služimo kruh na državni zemlji, ki smo jo najeli, čeprav bi zlahka dokazali, da smo precejšen del te zemlje kupili z lastnimi žulji. Zdaj pa se te državne zemlje pollaščajo nekateri kmetje.

Po mnenju sindikata delavcev KŽI Slovenije v Kmetijskem kombinatu Ptuj, ki je še vedno pomemben dejavnik pri pridelovanju hrane v državnem merilu, prehodno obdobje ne morebiti razlog, da se ne bi spoštovala država in njena zakonodaja, kar se na žalost prepogosto dogaja in v nas vzbuja močne pomisleke o pravni in socialni državi.

Minuli teden v parlamentu

GLAVNI DOBITEK NI BIL IZŽREBAN

stran 3

V Panorami na strani 7 intervju z dr. Dimitrijem Ruplom

"KAM BI PRIŠLI, ČE BI VSI DELALI TAKO KOT JANŠA, KO BI ZGUBILI MINISTRSKI POLOŽAJ? TO BI BILA NORIŠNICA!"

STANOVANJSKA STISKA PRITISKA

stran 19

DE, sreda 14⁰⁰

KDO BO PODRL KITAJSKI ZID

Socialni mir je sedaj zelo ogrožen. Predlogi sprememb in dopolnitev dogovora o plačni politiki, ki so jih ekonomsko-socialnemu svetu ponudili svobodni sindikati in združenje delodajalcev, bodo nezadovoljstvo lahko le omilili. Najbolj nezadovoljni so direktorji, prizadeti zaradi omejitve najvišjih plač na 700 tisoč tolarjev. Krivdo za nezadovoljstvo pripisujejo sindikatom, ki so se bojevali za povečanje najnižjih plač. Na previsoke plače po individualnih pogodbah so sindikati opozarjali takrat, kadar so se direktorji izgovarjali na pomanjkanje denarja za plače delavcev.

Zlasti svobodni sindikati bodo na petkovo sejo ekonomsko-socialnega sveta prinesli lep kup obtožb na račun gospodarske zbornice in delodajalskih združenj. Gre za nekakšen kitajski zid, ki onemogoča napredek pri pogajanjih in podpis kolektivnih pogodb za posamezne dejavnosti. Čeprav se rok izteka, so podpisane le tri kolektivne pogodbe dejavnosti. Predstavniki gospodarske zbornice in delodajalcev pogojujejo podpise drugih pogodb z znižanjem pravic delavcev; najraje bi začeli nova pogajanja tudi o pravicah iz splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Delodajalci so praviloma uporabljali le taktiko zavlačevanja, letos pa so začeli uporabljati še zvijače. Eno od združenj je zamenjalo pogajalsko ekipo, ki je s sindikati dosegla soglasje.

Svoj del krivde za poslabšanje socialnega položaja nosi tudi vlada, ki je nezadovoljne izvoznike (na primer kmetijce) prevarala z obljubami o stimulacijah. Pred meseci so sindikalisti robantili pred vladno palačo in se pravzaprav bojevali za direktorje in gospodarsko zbornico. Ni nobene potrebe, da bi tudi danes pomagali partnerjem, ki nimajo skoraj nobenega razumevanja za sindikate.

Prihodnji teden se bodo aktivisti svobodnih sindikatov o vsem tem skušali pogovoriti z novim predsednikom gospodarske zbornice Jožkom Čukom. Pogovor z njim je potreben že zaradi mnenja, da po zatohlih zborničnih sobanah še naprej vlada duh bivšega predsednika.

F. K.

Piše: Marjan Horvat

Napačen naskok

»Inventura« dosedanjega lastnjenja družbenega premoženja, procesa, tipičnega za postsocialistične družbe, je bila v minulih dneh v središču pozornosti slovenske politične javnosti. Segreto politično ozračje v slovenskem parlamentu, ki ga lahko že uvrščamo v predvolilno obdobje, pa je ponovno pokazalo, da ima vladna koalicija kar krepko vajeti tranzicije v rokah, saj je bil izplen opozicijskih strank na tem zasedanju minimalen. Veliko grmenja in malo dežja. Temu se kajpak ne smemo čuditi, če vemo, da je opozicija startala v razpravo dokaj nepripravljena, s »projektom« razvrednotenja dosedanjih rezultatov in z zanjo značilnim prepričanjem, da gre v tem procesu za »rop stoletja«. Povrh tega pa je stavila le na karto Romane Logar, sicer sposobne in prijetne direktorice Agencije za plačilni promet in nadziranje, ki pa se je očitno preveč vpregla v opozicijski voz. Tudi zato njeno nastopanje, čeprav je podprto z argumenti, pogosto ne dobiva takšne teže, kot bi jo lahko in kakršno bi morala imeti ona in »njena« služba kot neodvisna institucija.

Sicer pa je parlament ob tranziciji – njen bistveni del pa je lastnjenje – zaobšel dogajanje na drugih, za gospodarsko in politično življenje Slovenije prav tako pomembnih področjih. Mislim na inventuro denacionalizacije, ki teče precej svoja pota in glede na vpliv, ki ga imajo posamezni denacionalizacijski lobiji, predvsem pa rimokatoliška cerkev, pogosto v družbeno škodo. Opozicija o tem problemu molči. Očitno so krščanski demokrati proti tej razpravi, LDS se spreneveda in nenačelno pogaja s SKD, v Združeni listi pa so v zadnjem času kar tiho, saj o pripravah na referendum o spremembah zakona o denacionalizaciji iz njihovih vrst ni več ničesar slišati.

Morda bi lahko bilo vse to razpravljano za nas uboge pare, koristnejše, če bi bili poslanci pred vsakim zasedanjem blagoslovljeni; saj se očitno vse bolj približujemo razmeram, ko bomo ob odprtju tovarn, obrtnih delavnic, kolovozov in cest deležni božjega blagoslova. Odprtje odseka avtomobilske ceste Razdrto-Divača, ki se ga kljub nepovedim ni udeležil prvi minister slovenske vlade dr. Drnovšek, nas že približuje hrvaški podobi, kjer so duhovniki s svojim blagoslovom zraven ob vsaki pasji procesiji. Malo blagoslova našim poslancem z nanemom, da bi jih kaj presvetlilo in da bi vedeli, kaj, o čem in zakaj govorijo v teh soparnih julijskih dneh, ne bi škodovalo.

Tudi zato ne, ker bo v prihodnjih mesecih na politični sceni vroča tema: predlog sprememb ustave, kar je že slovenske politike sprlo. O morebitnih spremembah pa bi morali presojati in odločati s trezno in hladno glavo, kljub očitni zaletavosti LDS, ki je s klavzuro v Medijskih Toplicah vrgla na dan ta predlog, meneč, da bo v začetku to vroča razpravljalska tema, ki pa bo sčasoma dobila »normalne« razsežnosti. Računa, da je vključitev v Evropo in zamenjava Beograda z Brusljem kot središčem vsega dogajanja in odločanja, za slovenske državljane tako zanimiva, da se ji pač ne bodo upirali. »Evropo zdaj«, so si zapisali na zastavo eldesovci, drugi pa čakajo, kdaj jim bo spodrsnilo in bodo zastavo prevzamejo sami. Pa še nič nerodno jim ne bo!

Sonja Lokar: »Voda ne more biti malo mokra in ženska ne malo noseča«

DE, št. 31

Spoštovana Sonja!

V Tvojem prispevku polemiziraš z mojim zavzemanjem, da bi se Združena lista uveljavila kot zmerna stranka leve. Pravzaprav praviš, da zmernost in politično mečaštvo mehkužita strankino politiko, ki postaja vse bolj nedostopna in obrobna. Zato mi dovoli, da pojasnim nekaj svojih stališč.

Najprej o identiteti stranke. Dvomim, da je problem Združene liste v tem, da nima identitete. Ima jo. Kakor koli obrataš, ji ne uspeva prelom z njeno politično dediščino. Ostaja stranka prejšnjega režima. Hočem reči, da se ji ne uspeva uveljavljati kot sodobna stranka s prepričljivo politično in gospodarsko vizijo Slovenije. Kadarkoli se ponudi priložnost, da bi potegnila črto pod prejšnji sistem, ugotovi, da ni bil tako slab, in čuti dolžnost, da kot njen dedič na to opozori. Brez potrebe, ker je to na dlani celo najbolj zagriženim antikomunistom. Nazadnje tudi zato ostajam v tej stranki. Pravim pa, da bi bilo koristno in nujno, da bi dali poudarke drugim stvarim.

Strinjam se s teboj, da morejo stranke vstopati v politično konkurenco s prepoznavnimi, razumljivimi in doslednimi stališči o problemih, ki jim želijo posvetiti politično pozornost. Spomnila se boš, da sem glede tega podprl nastajajoči programski dokument. Hkrati pa sem posebej opozoril, da se politika ne konča z besedo, ampak, ali predvsem z njenim posredovanjem. Hočem reči, da ni pomembno samo to, za kaj se stranka zavzema, ampak tudi kako se za to zavzema. Povedano drugače: gre za vprašanje politične govornice. Vzemimo svez primer Janševga nastopa ob državni proslavi. Osebnost menim, da so vprašanja, ki jih je omenil, za slovensko politiko relevantna vprašanja. Vendar sem tudi sam kritičen do načina njihovega posredovanja. Kolikor poznam tvoje mnenje, si Ti glede tega še veliko bolj neprizanesljiva. Vidiš, s tem merim, med drugim, na zmernost, ko se zanjo zavzemam v naši stranki. Na konferenci v Velenju in Ljubljani sem torej hotel podčrtati nevarnost, da bi naša stranka v želji za dorečenost in neposrednost zapadla poenostavljeni retoriki, ki se potem samodejno generira vse do njene praznosti.

Ko govorim o zmeri oziroma liberalni levici, pa ne mislim samo na vprašanje politične govornice, oziroma na vprašanje načina posredovanja političnega programa, temveč tudi na program sam. Želim si, da bi bila naša stranka prepoznavna kot tista slovenska politična sila, ki podpira utrđitev demokracije, slovenske državnosti in gospodarskega razvoja, ki ne bi šel na račun

revnejšega sloja prebivalstva. Kot socialni demokrat trdno verjamem, da je ne samo pravično, temveč tudi pametno, če država uveljavi instrumente socialne solidarnosti in možnosti za čim bolj enakopravno sodelovanje vseh ljudi v družbenem življenju. Jasno pa mi je, da se od tod naprej razideva. Gre za najino različno oceno, po kateri poti bi se ta cilj najprej in najbolj uspešno uveljavil. Kolikor razumem, zastopaš Ti bolj radikalne odločitve, medtem ko sam pripadam skupini, ki je pripravljena v tem smislu na družbene kompromise. Zaradi kompromisarstva nimam slabe vesti. Moj politični credo zagovarja mnenje, da je partnerstvo v politiki neizogibno, če želimo dosegati pomembne družbene in državne cilje. Hočem reči, da Združena lista sama nikoli ne bo imela toliko moči in oblasti, da bi brez partnerjev uveljavljala svoj politični program. Na obeh konferencah, lani in letos, sem želel poudariti, da moramo v svojem političnem programu in politični dejavnosti nastopati tako, da bomo kredibilni in zanimivi za partnerje s podobnimi programskimi usmeritvami. Dvomim, da bi politični radikalizem sprejela javnost, še manj partnerji.

Slovenija je obsojena na uspeh svojih gospodarskih reform. Brez tega bomo zdrsnili v politično in socialno krizo, ki bo bistveno zamajala tudi naš mednarodni položaj. V tem smislu me, prosim, razumi, ko podpiram odločitve v teh smeri, čeprav se sem in tja zdijo v protislovju s socialnim poudarkom mojega političnega creda. Politični kompromisi pa se ne godijo izključno ob posamičnih vprašanjih, temveč praviloma posredno skozi siceršnja koalicijska in politična razmerja. Moja stališča v zvezi z denacionalizacijo in vračanja gozdov cerkvi v tem smislu niso bistveno različna od tvojih, razumem pa, da se jih ne zastavi tako, da bi zaradi njihovega tematiziranja ogrozili globalni politični program vlade.

To lahko zapišem toliko bolj odkrito, ker se boš morala hkrati spomniti mojih zelo doslednih stališč v zvezi s slovensko-italijanskim zapletom Pritrčila boš, da sem stranki večkrat predlagal, naj zavzame v tem smislu ustrezno stališče (da se Italiji ne popusti), pa stranka kljub vsemu do danes ni bila sposobna odločitve v tej smeri. Čeprav sem glede tega nezadovoljen, pač pa poskušam zadevo razumeti. Za svoja stališča si bom, tako kot Ti za tvoja še naprej prizadeval, vendar bom skušal ostati v okviru tiste politične govornice, ki bi omogočala izmenjavo različnih stališč. Tako kot vsi, sva tudi midva obsojena na to, da bova ob različnih vprašanjih enkrat v večini, enkrat v manjšini. Majhna digresija – ko praviš, »da voda ne more biti malo mokra in ženska ne malo noseča«, pa si ne morem kaj, da se ne bi spomnil Tvojega zavzemanja za nestranksko demokracijo.

Seveda me zelo skrbi, da Slovenija ob relativno uspešni gospodarski reformi ne more temeljiteje stopiti na prste goljufom in prevarantom, ki izkoriščajo aktualne okoliščine za osebno okoriščenje. Nisem zadovoljen, da vlada tako površno obravnava te probleme in da ob vsem tem premalo razume pomen socialne solidarnosti za uspeh teh reform. Trdno verjamem, da tudi naša stranka glede tega ni bila dovolj dosledna in da bo morebiti tudi vsled tega izgubljala

politična zaveznitva s tistimi sloji, ki se čutijo v teh reformi opeharjene. Mislim, da bi morali prav temu vprašanju posvetiti velikansko politično pozornost. Nisem pa za to, da bi nerazpoloženje ljudi izkoriščali za to, da bi jih slepili s puhlimi formulami o enostavni rešitvi njihovih problemov. Ne pravim, da se za to zavzemaš Ti. Želim pa opozoriti, da poenostavljanje političnega programa in radikaliziranje politične govornice nujno pelje v to slepo ulico.

Spoštovana Sonja,

Moj prispevek na obeh konferencah gre razumeti kot prepričanje, da sami ne moremo spreminjati sveta, temveč, da za doseg naših ciljev potrebujemo politične zveznike. Eden od neizogibnih pogojev za to je politični program zmerne politične usmeritve. S svojim nastopanjem ne želim deliti naše stranke, saj je moje politično prepričanje prav nasprotno temu. Še vedno mislim, da je naša stranka dovolj velika, da zmore prenesti razlike, celo take, kot so najine. Seveda pa bi me močno motilo, če bi stranka zvesto sledila mnenju, da je potrebno radikalizirati njeno politiko, kot bi verjetno motilo tebe, če tega ne bo pripravljena storiti. O tem morebitnem križišču se bomo verjetno pogovorili na oktobrnem kongresu. Zaželiva, spoštovana Sonja, najini stranki pri tem preudarno odločitev.

Borut Pahor, Šempeter pri Gorici

Spoštovani g. Vlado Miheljak!

DE, št. 31

V Delavski enotnosti št. 31 z dne 6. 7. 1995 sem prebrala vaš razgovor z dopisnikom Igorjem Žitnikom. V enem od odstavkov omenjate tudi našo Osnovno šolo Majde Vrhovnik in zelo odločno pripovedujete, kako smo odstranjevali Titove slike.

Zal vam moram povedati, da ni bilo tako in da vaše navedbe ne držijo. Titove slike smo odstranili po navodilih Zavoda RS za šolstvo in šport in kar nekaj let smo jih imeli shranjene v arhivu. Vse slike je v času letnih počitnic odstranil g. hišnik Vili Dremelj, torej v to delo niso mogli biti vključeni učenci. Čez nekaj let (leta 1994) ob inventuri in temeljitem čiščenju arhiva je g. hišnik večino teh slik odstranil, nekaj pa jih še imamo v arhivu – naj čas piše zgodovino. In še enkrat naj vam povem, da je to delo opravil g. hišnik korektno in brez otrok!

Ni mi jasno, zakaj ste si »izposodili« prav našo šolo – OŠ Majde Vrhovnik, saj so po istih navodilih delo opravile vse slovenske osnovne šole, institucije in ustanove.

G. Miheljak, rada bi vas osebno spoznala. Vabim vas, da se ob priliki oglasi na naši šoli, da boste bolj podrobno in od bližje spoznali vsebino našega dela.

Lepo pozdravljen!

Angelca Likovič, dipl. org., ravnateljica OŠ Majde Vrhovnik

Socialna država!

Vse kaže, da sem rojen pod srečno zvezdo. Zadnjič je televizija prenašala intervju našega ljubljene predsednika neki tuji novinarki in – na mojo srečo – sem pričel gledati prav takrat, ko je novinaro zanimalo, kaj je gospoda Milana Kučana spodbudilo, da je postal t. i.

pronovitelj. Nakar ji je gospod Milan Kučan, v trenutku slabosti, iz globine svojega srca prostodušno priznal, da ga je k spreobrnitvi spodbudilo to, da v boljše videnje – med drugim – ni bilo socialne varnosti...!

Tega resnično nisem vedel in se ne bi spomnil, četudi bi me sam pater Anton Stres pripel na inkvizicijsko natezalnico. Jaz sem bil prepričan, da je gospod Kučan samo dvojni agent. S kakšno lahkoto se človek zmoti! Prisežem, da nisem vedel, da v boljše videnje, to je v samoupravljanju, ni bilo socialne varnosti. Zdaj pa vem. In si bom zapomnil! Pri predsedniku se pa nasploh zelo motim. Ko je recimo govoril, da bo suverena Slovenija postala država blagostanja, sem bil prepričan, da je pri tem imel v mislih vse Slovence. Vraga, zdaj vem, da je mislil samo na svoje državotvorce, ostali smo pa pač »temna stran naše stvarnosti« – le razumeli nismo.

Slovenci smo se na referendumu odločili za suvereno Slovenijo. Da bi bili gospodarji na svojem. In zdaj? Ali veste, kdaj sem bil najbolj ponižan? Takrat ko so prišli v Ljubljano neki šmrkavci iz Mednarodnega denarnega sklada, sklicali sejo slovenske vlade, ki je pred njim pokleknila, in so jim ti šmrkolini diktirali, kaj mora slovenska vlada narediti. In takšni hlapeci so v vladi in taki vodijo slovenski narod! No, ja, eni nimajo hrbenice, drugi pa za denar naredijo prav vse: prodajo tudi lasten narod! Pred nekaj dnevi so ti šmrkolini zopet bili v Ljubljani in zopet so naši morali klečati na čelu z Drnovškovim Janezom in poslušati: znižati pokojnine, uvesti dave na premoženje, spreminiti ustavo, dokončati privatizacijo... Tako obnašanje je možno samo, če nekomu plačujes, da opravi dogovorjeno delo zate, drugače ne plačajo. Me zanima, ali bo kdo od teh gospodov, ko bo dobil plačilo, prijatelj zvišanje premoženja.

Ampak če malo pomislim, ima naš prebrisan Milan zopet prav. V slovenski ustavi namreč piše, da je Slovenija socialna država. Tega v ustavi iz prejšnjega »režima« – kolikor jaz vem, ni nikjer pisalo... Ker ni pisalo, ni obstajalo. Šele zdaj vem, kako sem bil socialno ogrožen.

Še ni tako dolgo, ko je na tv gostoval dobrohotni notranji minister Šter, ki pa očitno ni tako prebrisan, kot bi moral biti – ali pa se mu je samo zreklo. Brez pomisleka je namreč izjavil, da bodo kriminalisti preganjali samo sveže grehe, ker so tisti, ki so pokradli družbeno lastnino, denar že odnesli iz države. Tako je minister praktično protiuustavno amnestiral vse tiste, ki so si takoj ob osamosvojitvi nabasali žepa. In ker je amnestiral kriminalce, za kar nima nobene pravne pristojnosti, bi moral leteti, leteti.

V opravičilo naj ponovim, da je bivši pravosodni minister Rajko Pirnat obljubljal direktorjem: »Vzemite si, nihče vas ne bo preganjal!« Če je obljuba ministra obljuba države, če je obljubil v imenu države, da jih država ne bo preganjala, potem je iz navedenega vse v najlepšem redu: Smo pravna država kriminalcev! V tem primeru je minister Šter povedal samo to, kako in kaj so mu naročili, da mora delati. Toda, kaj res ni v naši vladi niti enega ministra, ki bi mu morala in čast nekaj pomeniti?

Milivoj Manko, oec., Šentilj

Bio Pro d.o.o.

Invalidsko podjetje

Proizvodnja, servis, trgovina, zastopanje
Celovška 172, 61 000 Ljubljana

Najpopolnejša izbira iz programa Casio: kalkulatorji, elektronski glasbeni instrumenti, akustika, ure

NEKAJ IZ NAŠE PONUDBE:

- kalkulatorji raznih zmogljivosti od 603 do 16.881 SIT
- elektronski rokovniki od 1.890 do 52.389 SIT
- elektronski glasbeni instrumenti od 5.709 do 358.800 SIT
- walkmani in prenosni tranzistoriji s kasetofoni od 9.486 do 31.191 SIT

... in še in še!

Trgovina **CASIO**
v centru mesta pri RTV

VSI ŠOLARJI IMAJO OB NAKUPU POSEBEN POPUST!
-TE PRILožNOSTI NE SMETE ZAMUDITI!

Najnižje cene!

MALA ULICA 8, 61 000 LJUBLJANA • TEL.: (386) 061 315 129 • FAKS: (386) 061 315 053

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313 942, 132 61 92, faks 311 956 • Odgovorni urednik: Ciril Bajer, tel. 131 61 63, 313 942 • Časopis urejajo: Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržišnik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikat), Boris Rugej (Na trznem prepihu), Andrej Ulaga (Kazipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Saša Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313 942, 131 61 63 • Naročnina: 321 255 • Založba in marketing: 321 255 • Posamezna številka stane 210 SIT • Žiro račun: 50101-603-46834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

Izredna seja o lastninjenju: kdo je srečni dobitnik

GLAVNI DOBITEK NI BIL IZŽREBAN

Marjan Podobnik, predsednik Ljudske stranke in pobudnik pred tednom dni končane 31. izredne seje državnega zbora, namenjene obsodbi divjega lastninjenja družbenega premoženja in pospešitvi procesa lastninske preobrazbe, ni bil vesel izida seje. Kljub temu je v objektiv TV kamere z nenavadnim žarom v očeh izdaval nekaj takega kot, tokrat smo bili prešibki, da bi jih (koalicijo, op. p.) premagali, toda prišel bo naš čas in takrat, če ne prej, bodo plačali za vse lumparije, ki so jih zagrešili med lastninjenjem družbenega premoženja. Podobno so med sejo reagirali tudi nekateri drugi poslanci opozicije. Zato niti ni bilo potrebno pregledati sklepov izredne seje o lastninjenju, da bi ocenili njen izid. Vendar ni mogoče trditi, da ni bilo nobenega napredka. Čeprav zaradi kraje družbenega premoženja za zdaj ne bo šel za zapaha nihče – Marjan Poljšak jih je zahteval vsaj 30 za rešetkami – sprejeti sklepi in predlogi vendarle pospešujejo potek lastninjenja in povečujejo učinkovitost nadzora nad lastninjenjem.

Izredna seja še zdaleč ni bila »zgodovinska« ali prelomna. Prej bi dejali, da je tekla in se razvila tako, kot se praviloma razvijajo boji, v katerih šibkejši naskakuje močnejšega in njegov interes. Se pa je na srečo končala samo z manjšimi medsebojnimi zmerjanji in žaljivkami, brez fizičnih obračunov, do katerih ob podobnih debatah prihaja v nekaterih drugih parlamentih tudi v visoko civiliziranih državah. Priložnosti za ostrejšo dokazovanje svojega prav je bilo nekaj.

Za Podobnika je največji dosežek te seje (ker pač opozicija ni uspela z vsemi svojimi predlogi), da so koalicijske stranke priznale obstoj kaznivega načina prisvajanja družbene lastnine. Od priznanja do pravične obsodbe pa je kratka pot. Toda četudi bo ta pot dolga več let, bodo po njegovem krivci prej ali slej primerno kaznovani, premoženje vrnjeno ljudstvu... In iztrgano iz rok tistim, ki skušajo z grabežem državne lastnine ustvariti pogoje za nastanek ekskluzivnega »kluba« super bogatih posameznikov ali pripadnikov povsem določenih političnih strank, ki bi s svojo finančno močjo obvladovali politično sceno.

Ali je za Podobnika in njegovo stranko izid seje tudi politični uspeh, pa čeprav manjši, kot so morda upali, se bo pokazalo čez čas. Najprej v tako imenovanih barometrih popularnosti, ki jih objavljajo posamezni časopisi. Do volitev čez dobro leto dni pa si bo stranka morala najbrže izmisliti kaj novega ali pogreti zgodbo o krajih družbenega premoženja s konkretnimi uspehi, se pravi pravno-močniimi obsodbami.

Da je Marjanu Podobniku pri tej izredni seji parlamenta šlo edinole za blaginjo naroda, verjetno ne verjame nihče, čeprav se je na seji zelo trudil predstaviti sebe kot »viteza na belem konju«. Priložnost, da bi stranka povečala svojo veljavo ne le pri članih in simpatizerjih, ampak tudi pri drugih – konec koncev je branila delavce pred zlorabami – je bila preveč lepa, da bi verjeli, da stranki ni šlo tudi za to. Ali predvsem za to. Pridobiti pred volitvami avreolo mirdodobnega narodnega junaka, ki premaga v prid ljudstvu zle sile! Se postaviti ob bok »vojnemu heroju« Janezu Janši! Vablivo, ni kaj. Ali je resnično? Če je, potem lahko obžalujemo, da se je sicer dobra zamisel, pokuriti

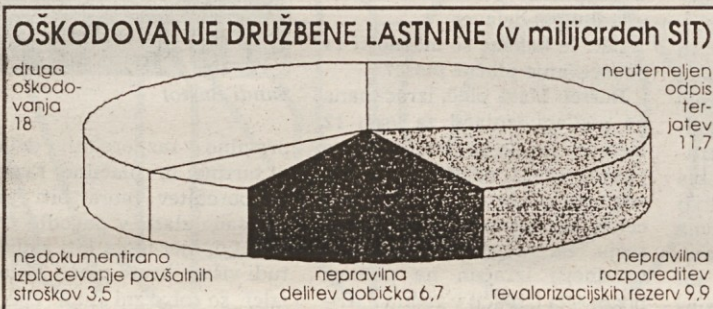
obračunih pavšalnih stroškov, nepravilne obračune dobička, nepravilno razporejanje revalorizacijskih sredstev in neutemeljen odpis terjatev. Pri tem damo prav Romani Logar, ki je ob tem podatku koalicije, češ, škoda je bistveno manjša, saj so mnogi vrnili, kar so pridobili mimo pravil, ugovarjala, da so krivci krivi, čeprav so denar vrnili. Bili so namreč primeri, ko je šlo za izplačila izjemno visokih regresov, kilometrin, vsot dnevnic...

Vendar pustimo ob strani ugibanja o političnih motivih Ljudske stranke in Marjana Podobnika in raje pogledimo, kaj je v prid razkrinkavanju divjega lastninjenja in skrivanja rezultatov finančnih malverzatovom družbene lastnine, spridila s prikritimi strankarskimi političnimi cilji.

Spridila pa se je tudi zavoljo slabosti opozicije. Ni imela prepričljivih dokazov in bila je slabo pripravljena na spopad s številčno močnejšim nasprotnikom. Ni poznala fines poslovnik državnega zbora in predlogi njenih stališč so bili amatersko pripravljani.

Podobnik in pristaši so morali požreti denimo očitek generalnega državnega tožilca Jožeta Drobniča, da so ovadbe o oškodovanju družbenega premoženja, ki jih je prejel, manj vredne od papirja, na katerem so napisane. Kar je pomenilo, da so neuporabne v sodstvu, kjer ima vsaka vejica svojo težo. Prav tako so se morali sprijazniti, da jih je predsednik državnega zbora Jožef Školč »peljal žejne čez vodo«, ko zaradi proceduralnih zahtev ni dovolil glasovanja o nekaterih njihovih predlogih. Zaman so protestirali, češ da je izigral njih in državni zbor s prikrojanjem poslovnik, kot je ustrezalo koaliciji, ko pa sami niso uspeli v treh dnevih zbrati dovolj poslanskih podpisov za svoje spreminjalne predloge. Tako je šlo po vodi nekaj sklepov, ki bi po mnenju pobudnikov izredne seje zelo žulili koalicijo, če bi bili sprejeti. Na primer, da bi Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje, ki jo vodi Romana Logar, ki je pomagala Ljudski stranki pri pripravi njenih predlogov, revidirala lastninjenje, ki ga vodi in preverja Agencija za prestrukturiranje in privatizacijo.

Kakorkoli, dr. Jože Zagožen in drugi opozicijski poslanci so obljubili, da bodo dokazali Školčevo samovoljno in pristrano vodenje izredne seje držav-

nega zbora. Marjan Podobnik pa je potem, ko so vsi ključni sklepi opozicije izginili v labirintih poslovniku o delu državnega zbora, nekako privoščljivo vrigel koalicijski večini v brk, češ, naše predloge bomo pripravili takoj za prvo redno ali izredno sejo in jih boste morali spet obravnavati (in sprejeti, ker bodo v redu pripravljene).

Balon o oškodovanju družbenega premoženja, ki ga je poslanec Ivo Hvalica pompozno imenoval kraja stotletja in le-to postavil celo pred italijanske korupcijske afere, primerjajoč kajpak število prebivalcev v obeh državah in velikost obeh afer, je precej uplahlil že po uvodnih branjih poročil, ki so jih za izredno sejo pripravile razne vladne službe in institucije. Enainpetdeset milijard tolarjev, za kolikor so po podatkih SDK, zdaj Agencije za plačilni promet, nadziranje in informiranje nevestni direktorji, razne »Marija k sebi konsulting« družbe in drugi družbeni lubadarji oškodovali družbeno lastnino do konca leta 1992, se je skrčilo za 32 milijard tolarjev! Toliko tolarjev so povzročitelji vrnili oškodovancem prostovoljno, po opozorilu Agencije. Pri teh primerih je večinoma šlo za napake v

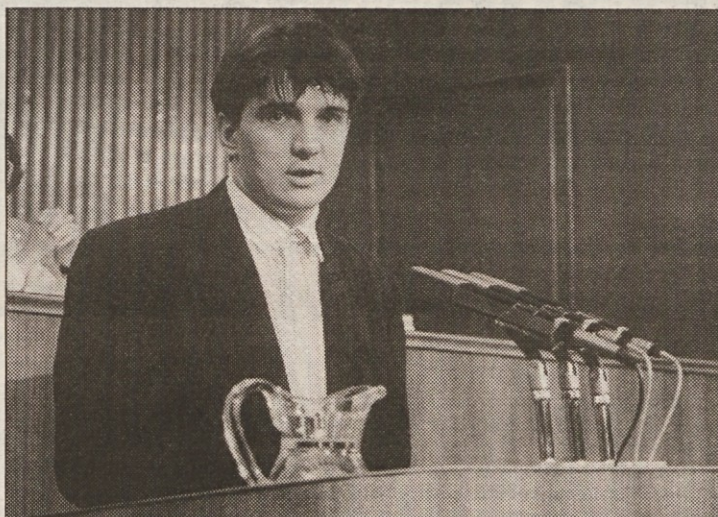
POSTOPKI TEČEJO

Takorekoč takoj po koncu 31. izredne seje državnega zbora se je parlamentarno delo pri pospeševanju lastninskih procesov nadaljevalo. V začetku tega tedna sta se sestali komisija za spremljanje in nadzor lastninskega preoblikovanja družbene lastnine in odbora državnega zbora za finance in kreditno-monetarno politiko. Komisija je obravnavala in podprla predlagane spremembe zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij ki so v lasti Sklada za razvoj ter obveznosti Agencije za prestrukturiranje in privatizacijo, ki naj bi jih državni zbor sprejel po hitrem postopku že ta mesec. Odbor za finance pa je obravnaval in tudi podprl vladin predlog zakona o razdelitvi Agencije za plačilni promet na dve agenciji. Namen tega zakona je po mnenju Marjana Podobnika le v tem, da Romani Logar preprečijo nadaljnje revidiranje lastninskih postopkov. Odbor je vladni predlog kljub vsemu sprejel in banke naj bi začele opravljati plačilni promet že od novega leta dalje. Komisija državnega zbora za spremljanje in nadzor lastninskega preoblikovanja družbene lastnine je menila, da bodo dopolnitve zakona o privatizaciji podjetij, ki so v lasti Sklada za razvoj, pospešile avtonomno prvatizacijo v tistih podjetjih, ki so že pridobila prvo soglasje Agencije za privatizacijo, zdaj pa se jim nikamor ne mudi, ker nočejo imeti lastnikov. Agenciji za privatizacijo naj bi torej omogočili, da v takih primerih sama izpelje postopek registracije. V zakonu naj bi uveljavili tudi zahtevo z izredne seje državnega zbora, namreč da se upoštevajo pripombe Agencije za plačilni promet o privatizacijskih poslih po koncu leta 1992. Začet je tudi postopek za avtentično razlago tistega dela privatizacijskega zakona, ki govori o revizijah. Ta naj bi pojasnila, ali ima Agencija za plačilni promet že po omenjenem zakonu pooblastilo za opravljanje revizije lastninjenja v podjetjih, ki so v lasti Sklada za razvoj. Ta spor je star, v skladu sodijo, da je lastninjenje the podjetij končano in lastnik znan. Drugi pa temu oporekajo. Sprememba zakona naj bi tudi sistemsko razrešila vprašanje izvedbe revizij v podjetjih s kapitalskimi naložbami v tujini. Komisija je vladni tudi naložila, naj v tem zakonu predvidi tudi lastninjenje preostanka stečajne mase. Zaposlenim v podjetjih, ki so izvedla programirani stečaj, naj bi tako omogočila prednostno pravico do notranjega odkupa in interne razdelitve.

B. R.

Marjan Podobnik: se pod avreolo poštenjaka in borca zoper velike lumparije skriva preračunljiv politik?

Jožef Školč: opozicija mu očita, da je pripravljen v korist vladajoče koalicije in posebej šefa vlade dr. Janeza Drnovška prirediti tudi poslovnik o delu državnega zbora.

Romana Logar: mentorica in informatorka Ljudske stranke in že dalj časa tarča vlade, ki jo vztrajno skuša vreči z direktorskega stolčka Agencije za plačilni promet ali po novem vsaj odrinuti od revidiranja lastninskih procesov.

cij3ta računih v tujini ter pospeševanja postopkov lastninjenja in denacionalizacijskih postopkov izglasoval državni zbor. Komisija državnega zbora za spremljanje postopkov lastninjenja in za nadzor nad njimi je predložila osemnajst predlogov sklepov, pobud in opozoril vladi in Banki Slovenije, sam Podobnik v imenu svoje poslanske skupine štirinajst, ostale pa druge poslanske skupine ter posamezniki, tako da se je moral zbor pregristi skozi sveženj več kot 50 predlogov. Omenili smo že, da so pogoreli skoraj vsi predlogi stališč, ki so jih pripravili opozicijski poslanci, v glavnem zato, ker so bili zapisani tako, da bi dobili zakonsko moč, kar ni mogoče.

Državni zbor je naložil vladi, naj kar najhitreje predloži državnemu zboru predlog novih zakonov ali sprememb sedanjih, s katerimi bo Agenciji za prestrukturiranje in privatizacijo naloženo, naj ob izdaji soglasij za lastninsko preoblikovanje upošteva ugotovitve Agencije za plačilni promet o poslovnih dogodkih po 1. januarju 1993; naj zagotovi izvajanje revizije v podjetjih Sklada za razvoj in drugih olastninjenih podjetjih; nadzor nad deviznim in zunanjetrgovinskim poslovanjem ter kapitalskimi naložbami domačih podjetij v podjetjih v tujini; naj zagotovi preprečevanje pranja denarja v primerih, ko je bila dokapitalizacija

podjetja, nakup delnic, obveznic ali lastninskih deležev izvršen negotovinsko; naj omogoči opredelitev primerov ustanovitve »by pass« podjetij oziroma prenosov poslovnih funkcij podjetij kot oškodovanje družbene lastnine; hitreje ter enotneje izvajanje postopkov pred upravnimi in sodnimi organi. Ta uvodni splošni sklep so dopolnili še posameznimi podrobnejšimi sklepi. Na primer tisti, ki nalaga vladi, naj v podjetjih, ki so na podlagi 4. odstavka 50. člena Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij prešla v last Sklada za razvoj po 1. januarju letošnjega leta, s posebnimi ukrepi odpravi vsa morebiti ugotovljena oškodovanja družbene lastnine.

Na izredni seji državnega zbora je bilo precej govora tudi o denacionalizacijskih procesih in postopkih, sprejeli so tudi nekaj sklepov. Omeniti velja predvsem tiste, s katerimi zbor zavezuje vlado, da do jeseni pripravi kriterije in predvidi postopke, po katerih bodo upravni organi preverili zakonitost pravnomočnih denacionalizacijskih odločb, s katerimi je bilo v naravi vrnjeno premoženje sorazmerno velike vrednosti, v primerih, ko bi lahko prišlo do oškodovanja družbene lastnine zaradi nejasnih navodil ali nekorektnih cenitev, in v primerih, ko se je brez jasnih kriterijev v škodo družbene lastnine ugotavljala tehnološka ali ekonomska celovitost kompleksov, in še posebej v primerih, ko so to premoženje pridobili tuji državljani. Še posebej je državni zbor naročil vladi, naj poda pregled vseh primerov, ko je bila denacionalizacija izvedena na podlagi naknadno pridobljenega državljanstva Slovenije. Omembe vreden je še sklep, s katerim je državni zbor zadolžil vlado, naj pripravi do jeseni rešitve, ki bodo zagotavljale, da bodo najemnikom poslovnih prostorov v denacionaliziranih stavbah upoštevali pravico do uveljavitve in povračila njihovih vlaganj, zagotovili stabilnost najemnih pogodb in jih zaščitili pred odušitvami najemninami.

Sprejet je bil tudi »dodatni« sklep, dodatni, ker je nekako izven konteksta seje, čeprav ne povsem: sklep, naj vlada zagotovi pregled in nadzor deviznega poslovanja političnih strank, predvsem tistih, ki imajo sedeže v parlamentu. Povzročil je manj hude krvi, ko smo pričakovali; morda zaradi dolžine te, 31. izredne seje državnega zbora, posvečene lumparijam pri lastninjenju, ki naj bi bila zgodovinska, prelomna, ki naj bi obračunala s tatovi družbenega premoženja in prinesla velik politični kapital stranki pobudnici seje. Koliko od teh pričakovanj se bo uresničilo?

Boris Rugelj

- Informacije, komentarji, intervjuji, polemike, mnenja, predlogi, kritike
- Kratko, udarno

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 nepreklicno naročam(o)

_____ izvod(ov) PUBLIKACIJE ČAS (Mesečna naročnina 2000 SIT)

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna števil., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno dne: _____

Žig _____ Podpis naročnika _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Sindikalna lista

Prvi del

julij 1995

SIT

1. Dnevnice	
- cela dnevnicca (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500
- polovična dnevnicca (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750
- znižana dnevnicca (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218
2. Kilometrini (od 7. 6. 95 dalje)	23,00
3. Ločeno življenje	40.644
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	10.161

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje februar-april 95 kot osnovno uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 65.227 SIT.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	32.613,00
- za 20 let	48.920,00
- za 30 let	65.227,00
2. Nagrada ob upokojitvi	195.681,00
3. Solidarnostne pomoči	65.227,00

Vir: Zavod RS za statistiko Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat delavcev trgovine

Izhodiščne plače za trgovsko dejavnost za obdobje julij-september 1995 ali do podpisa tarifne priloge

Skladno z zadnjim stavkom 4. odstavka poglavja d. Kolektivne pogodbe dejavnosti trgovine Slovenije, Ur. list RS, št. 43/94, je veljavnost tarifne priloge iz leta 1994 podaljšana tudi za leto 1995.

Izhodiščne plače, izračunane po naši tarifni prilogi, so nekoliko nižje od izhodiščnih plač iz tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Zato veljajo začasno tudi za dejavnost trgovine izhodiščne plače iz tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo in so po posameznih razredih naslednje:

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača v SIT za polni delovni čas
I. enostavna dela	42.474
II. manj zahtevna dela	46.721
III. srednje zahtevna dela	52.243
IV. zahtevna dela	58.189
V. bolj zahtevna dela	65.835
VI. zelo zahtevna dela	78.577
VII. visoko zahtevna dela	89.195
VIII. najbolj zahtevna dela	106.185
IX. izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela	127.422

V sindikatu dejavnosti trgovine še naprej potekajo prizadevanja, da bi delodajalska stran čimprej potrdila nove izhodiščne plače dejavnosti trgovine za letošnje leto, ki sta jih pogajalski skupini delodajalcev in delojemalcev uskladili 29. 6. 1995.

Regres za prehrano znaša 10.161 SIT. Regres je strošek delodajalca in se skladno s 4. točko tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za leto 1995 ne more znižati.

Sandi Bartol, sekretar

knq Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije

Bili smo v Julonu

V začetku julija so nas obiskali predstavniki italijanskih sindikatov CGIL iz dežele Trento. Na sedežu sindikata smo se z delegacijo pogovarjali o navezavi tesnejših stikov, ki bi omogočili medsebojno izmenjavo izkušenj s področja kolektivnega pogajanja in drugih oblik sindikalnega dela. Po končanem pogovoru smo odšli na uradni obisk v Julon Ljubljana.

V delegaciji italijanskih sindikatov so bili trije predstavniki delavcev podjetja iz Italije, katerega lastnik je sedanji večinski lastnik Julona, to je dr. Giulio Bonazzi. Predstavniki sindikatov iz Italije so se želeli podrobneje seznaniti s pogoji dela sindikata v Julonu in se srečati z lastnikom Bonazzijem. Delegacija je sprejel sam Bonazzi in v pogovoru goste iz Italije seznanil z vso problematiko, tako kar zadeva delo kot tudi investicije v Julonu. Zatem jim je pokazal proizvodne obrate, tako da so imeli priložnost videti tudi tamkajšnje delovne razmere. Delegacija je bila z obiskom zadovoljna. Predstavniki sindikata KNG je povabila na obisk v deželo Trento. Obiskali jih bomo letos jeseni.

Franjo Krsnik, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Priprave na delovnošportno srečanje

Priprave na 11. delovnošportno tekmovanje delavcev komunalnih in stanovanjskih podjetij Slovenije, ki bo 23. septembra, so v polnem teku. Organizator je letos JP Vodovod-kanalizacija Ljubljana, ki si je zastavila ambiciozen program popularizacije komunalnih dejavnosti med ljubljancami. Do sedaj se je prijaviło 42 podjetij in prav možno je, da bo udeležba rekordna, saj pričakujemo še nekaj prijav.

V dosedanjih pripravah smo že rešili zaplet, ki je nastal po preimenoivanju v »srečanje lokalnih javnih služb«. Ker v tem nazivu niso upoštevana stanovanjska podjetja, je pri njih nastalo negotovanje. Zadevo smo rešili tako, da so bila vabila naknadno poslana še stanovanjskim podjetjem, naziv srečanja pa bo dopolnjen in se bo glasil: »Srečanje lokalnih javnih služb in stanovanjskih podjetij Slovenije«. O njihovem sodelovanju pa bo tudi pisalo v poslovniku, ki ga mora potrditi republiški odbor našega sindikata. Letos se je v organizacijo intenzivno vključila Zbornica gospodarskih javnih služb, k sodelovanju pa bomo pozvali tudi Združenje za varstvo okolja in Stanovanjsko združenje, pri GZS.

Miloš Mikolič, sekretar

sindikalni

DELAVCE SKUŠAJO SPRETI S SINDIKATI

Sandi Bartol, sekretar Sindikata delavcev trgovine Slovenije meni, da so državni zbor, vlada in tudi direktorji preveč politizirali izvajanje listin o plačni politiki. Navodilo o izvajanju plačne politike pa je povzročilo tudi precejšnje zmedo, ki je sindikati sami ne morejo razrešiti. Naš sogovornik se zavzema za zelo strokovno interdisciplinarno obravnavanje plačne politike; prepričan je, da morajo zunanji profesionalni sindikalisti bolj pomagati sindikatom podjetij.

DE: Vaš sindikat je imel kar precej pomislekov glede podpisa dogovora o plačah, ki je najpomembnejši del socialnega sporazuma za letošnje leto. Zakaj?

Bartol: Imate popolnoma prav. Pomisleki so temeljili zlasti na slabih izkušnjah z omejevanjem plačne mase v prejšnjih letih. Vsako omejevanje je za delavce in tudi za njihove šefe nestimulativno. V sindikatu in tudi med nekaterimi delodajalci pa je v zadnjih letih dozorelo spoznanje o kolektivnih pogodbah kot edinem pravem instrumentu plačne politike. Pretekla leta so dokazala, da sindikati želimo zlasti ohraniti delovna mesta, ne pa deliti tisto, česar ni.

DE: Zakaj ste kljub temu soglašali, da Zveza svobodnih sindikatov Slovenije podpiše tako sporno listino?

Bartol: Soglašali smo, ker smo verjeli, da podpis ne bo povzročil zniževanja plač. Glede na ustvarjeni dohodek se je zlasti gospodarstvo ravnalo zelo gospodarno.

DE: Ste se v svojih ocenah zmotili ali vas je kdo opetnjal?

Bartol: Klub temu, da smo se vsi podpisniki strinjali z ohranitvijo realne ravni plač v letošnjem letu, so se v izvajanje podpisanih listin vpletli vlada, parlament, gospodarska zbornica in tudi posamezni direktorji. Z licitiranjem o najvišjih plačah je državni zbor spolitiziral zakon o plačah, ki naj bi le uzakonil dogovor med socialnimi partnerji. Razpravo o tem zakonu lahko označimo za začetek predvolilne kampanje nekaterih strank.

Z navodilom in obrazci o izvajanju tega zakona je vlada ustvarila zmedo in tudi nezadovoljstvo med delavci in tudi med delodajalci. V Svobodnih sindikatih smo takoj ugotovili, da so izdajatelji navodila in obrazceve neveseli, da ne poznajo niti razlike med izhodiščno in izplačano plačo.

Gospodarka zbornica se je zavezala, da bo skupaj z nami do 12. junija letos uskladila tarifne priloge kolektivnih pogodb dejavnosti. Vso svojo energijo pa so od novih pogodb preusmerili v kampanjo za izvolitev novega predsednika gospodarske zbornice.

DE: Kritični ste torej do vseh partnerjev in politike nasploh. Kaj pa lahko rečete o direktorjih, ki so nenazadnje javni izvajalci delitvene politike?

Bartol: Vso svojo jezo na zakon, ki je njihove plače omejil na največ 700 tisoč tolarjev, najnižje plače pa povečal na 45 tisoč, so preusmerili na sindikate. Moti pa jih predvsem najnižja plača, kljub temu, da delavci dobijo v žep le po 31 tisoč tolarjev, kar ne zadošča niti za preživetje. Delavce skušajo spreti s sindikati, ki so podpisali tak-

šen dogovor. Sploh niso proučili možnosti za povečanje plačne mase, ki jih daje navodilo o izvajanju zakona o plačah. Najraje bi še naprej izplačevali le zajamčene plače, na katere bi po svoji presoji in brez kriterijev dodajali različne dodatke in stimulacijo. Gre jim le za avtoritativno plačno politiko, s katero ustrahujejo delavce.

DE: In kakšne so možnosti za povečevanje plačne mase?

Bartol: Masa plač, izračunana na podlagi izplačil za vseh 12 mesecev lanskega leta, se lahko poveča za 11 odstotkov, za en odstotek pa še na podlagi rasti cen v letošnjem drugem trimesečju. Za nekatera podjetja je ugodnejši izračun na podlagi povprečja izplačil v zadnjem trimesečju lanskega leta, povečan za tri in pol odstotka. K dovoljeni plačni masi lahko podjetja prištevajo še četrtno dobička, ustvarjenega v letošnjem prvem polletju.

Direktorji morajo vedeti, da denar za povečevanje najnižjih plač na 45.000 bruto ne obremenjuje dovoljene plačne mase.

DE: Daje tudi kolektivna pogodba za trgovce kakšne ugodnosti?

Bartol: Dodatki in nadomestila iz 40. člena naše kolektivne pogodbe omogočajo povečanje plačne mase za dodatnih 10 do 14 odstotkov. To je zapisano v dopolnilnih navodilih, ki so objavljena v 35. številki Uradnega lista.

DE: Tudi prejšnja leta smo imeli relativno dobre dogovore in navodila, pa so direktorji kljub temu po svoje krojili plače. Bo letos drugače?

Bartol: Tarifna priloga splošne kolektivne pogodbe daje le možnost petodstotnega zniževanja plač. Prejšnja leta je sindikat lahko dajal le nekakšno mnenje, letos pa je potrebno njegovo soglasje. Samovoljno zniževanje plač je kaznivo dejanje po 205. členu Kazenskega zakonika Republike Slovenije. V njem namreč piše, da se tisti, ki se vedoma ne ravna po predpisih, ki se nanašajo na plače, lahko kaznuje tudi z enoletno zaporno kaznijo. V kolektivni pogodbi za trgovce pa je tudi 31. člen, ki poslovodstvu nalaga obveznost oščanja sindikata o finančnem položaju podjetja. S pomočjo strokovne službe sindikata dejavnosti ali zveze lahko sindikat podjetja sklepa o soglasju za morebitno znižanje plač le na podlagi verodostojnih podatkov o poslovanju svojega podjetja.

DE: Na pomoč delitvenih strokovnjakov lahko računajo le direktorji, kako naj si pomagajo sindikalisti?

Bartol: Že prej sem povedal, da ima naš sindikat na vsakem območju svojega sekretarja, ki praviloma dela tudi za nekatere druge sindikate iz sestave ZSSS.

Njegova glavna dolžnost je pomagati sindikatom podjetij. Po potrebi lahko zapleten primer iz posameznega podjetja rešuje tudi strokovna služba iz naše sindikalne centrale. Bistveno pa je, da so po kolektivni pogodbi za trgovce delodajalci dolžni

Sandi Bartol

pravilno razporejati delavce v tarifne in plačilne razrede. Razporeditev mora biti jasno zapisana zlasti v pogodbi o zaposlitvi, kjer mora biti zapisana tudi višina bruto plače. Delodajalci so obvezni tudi sprotno analizirati izhodiščne in dejanske plače, pisne analize so dolžni dajati tudi sindikatu. Del plač na podlagi (izredne) uspešnosti, različne dodatke in nadomestila morajo prikazovati ločeno od izhodiščnih plač. Iz analize mora biti razviden izračun plače za vsakega delavca in za

vse plačilne razrede, s podatkom o povprečju plač se sindikat ne more zadovoljiti.

DE: In kaj se bo zgodilo, če direktor kakega podjetja vsega tega ne bo opošteval?

Bartol: Če direktor vse jemlje v svoje roke, če načrtno siromaši strokovno službo za delitev, če je sindikat odrinjen od plač, ki so za delavce najbolj pomembne, lahko v takšnem podjetju pričakujemo le skorajšnji konflikt.

Franček Kavčič

Delodajalci blizu Svobodnih

Predlog delodajalcev o spremenitvi politik plač in drugih predlogov vsebuje sedem točk, vsaj ena od njih se tiče Svobodnih sindikatov. Gre za plačno maso lahko poveča za 11 odstotkov, za en odstotek pa še na podlagi rasti cen v letošnjem drugem trimesečju lanskega leta, povečan za tri in pol odstotka. K dovoljeni plačni masi lahko podjetja prištevajo še četrtno dobička, ustvarjenega v letošnjem prvem polletju.

Delodajalci predlagajo še določitev kapitalno povezane družbe razmerje med prevladujočo in izračunavanju plačne mase št. 1 - odstopanje od obsega izplačil delodajalcem, ki so iz sistemizacije delavcev; dovoledni povečali prihodek in uvedli kolektivne pogodbe za gospodarstvo lahko povečali obseg sredstev. Metodologijo za povečevanje plač za delo, o utemeljenosti pa bi odločal ekonomsko-socialni svet. Vsi drugi predlogi spreminjajo narave.

BOSNA BO POTR

Minule dni je bil v Sloveniji na obisku pri SKEI predsednik sindikata kovinarjev Bosne in Hercegovine Ismet Bajramović. Obiskal je tudi nekatere slovenske tovarne, predvsem tiste, ki so imele pred razpadom Jugoslavije tesne poslovne odnose z bosanskimi podjetji. Mi smo se z Bajramovićem srečali v prostorih SKEI v Ljubljani, kjer je nastal tudi tale pogovor z njim.

DE: Kaj je namen vašega obiska v Sloveniji, pri SKEI?

Bajramović: Že dalj časa sem poskušal priti v Slovenijo, vendar sem zaradi vojnih razmer uspel šele sedaj. Sodeloval sem namreč na osmem kongresu Zveze evropskih kovinarjev, ki je bil konec junija na Dunaju in kjer sem ponovno prejel vabilo SKEI, naj jih obiščem. SKEI mi je tudi posredno pomagal, da sem se lahko udeležil dunajskega kongresa, saj so večkrat urgirali v Evropi, da bi me povabili. Iz Sarajeva sem potem skozi znani predor in preko Igmana, mimo srbskih položajev, potoval do Splita tri dni, od tam pa sem potoval z letalom. Zdaj sem pri vas drugi dan, in naj odgovorim na vprašanje: tu sem zato, da bom videl, kaj je v slovenskih sindikatih novega, pa tudi zato, da bom pogledal po podjetjih, ki so nekakšno sodelovala z bosanskimi, ali bi bilo po končani vojni mogoče spet navezati pretrgane poslovne vezi. S SKEI smo tudi podpisali sporazum o sodelovanju. Tak protokol smo že podpisali s hrvaškimi in makedonskimi sindikati, le da z Makedonci nimamo zdaj nobenega stika.

DE: Kakšna je vsebina podpisanega sporazuma s SKEI?

Bajramović: Med drugim smo se zaradi našega posebnega položaja, dogovorili, da nas bo SKEI zastopal v Evropi tam in

takrat, kadar sami tega ne bomo mogli. Kasneje, v miru, pa bomo sindikata, ki sta že pred vojno imela tesne stike, pomagala gospodarstvu obeh držav hitro navezati poslovne odnose. To je tisto, kar bodo ljudje v BiH po vojni najbolj potrebovali.

DE: Ali je na področju v BiH ki ga nadzorujete Muslimani sploh ostalo kaj uporabnih proizvodnih zmogljivosti, poleg tistih, ki delajo za potrebe vojske?

Bajramović: Podjetij kovinskih stroke je razrušenih 70 do 90 odstotkov, drugih pa manj. In medtem ko delajo kovinarji skoraj izključno za potrebe vojske, so nekatera druga podjetja navezala poslovne stike s tujino in izvažajo. Eno izmed Energo investovih podjetij iz Sarajeva postavlja v Iranu tovarno armatur, v kateri bodo zaposleni tudi naši strokovnjaki. Tudi Unis je navezal poslovne odnose s tujino partnerjem in podobno Soko Mostarja, ki izvažata v Danskostredilnice na trda goriva. Soko se zanima tudi za navezavo poslovnih stikov z Italijo in v naslednjih dneh, ko bom na obisku pri italijanskih sindikatih, bom skušal pomagati temu podjetju pri navezavi stikov. Podjetje Esir (bivši Tesla) iz Tuzle izdeluje poleg vojaške opreme tudi elektromotorje, komandne plošče, vodne črpalke. Za trg delajo tudi tekstilna podjetja. J pa tega seveda malo, saj je zaposlenih komaj deset odstotkov

Dr. Dimitrij Rupel, univerzitetni profesor, zunanji minister v prelomnem času za samostojno Slovenijo, danes med drugim župan ljubljanski:

»KAM BI PA PRISLI, CE BIVSI DELALI TAKO KOT JANSŠA, KO BI ZGUBILI MINISTRSKI POLOŽAJ? TO BI BILA NORISNICA!«

»Nekateri moji prijatelji v letih 91, 92 in v času vojne in po njej, so bili bolj jasnovidni kot jaz. Tu mislim na kolega Bučarja, ki je že takrat opozarjal na problem »bonapartizma« pri nekaterih mojih kolegih. Takrat sem to z zanimanjem poslušal, nisem pa nič ukrepal oz. nisem čisto do konca dojel, da je to problem. Prof. Bučar je bil takrat bolj jasnoviden kot jaz, tudi ko gre za Janeza Janšo. Janez Janša je gotovo neko razočaranje z zamudo za večino takratnih kolegov.«

PANORAMA

Naš ocenjevalec slovenske politične scene daje

palec gor doslednežu

Dr. Veljku Rusu,

ker opozarja na nevarnost novega političnega primitivizma, ki ga vzpostavljajo in se mu predajajo določeni politični veljaki. Dr. Rus pravi, da so razmere v Sloveniji dokaj kritične in da nas novi politični primitivizem, »zlasti pa Janša, Gros, Malenšek in podobni, vlečejo v kaos...« Dr. Rus je jasne, nedvoumen. Kaj pa drugi?

Palec dol »žrtvi«

dr. Janezu Jerovšku,

ki se ne more posloviti od vloge »žrtve« prejšnjega režima, četudi so med profesorji in intelektualci dokazano ljudje, ki bi se lahko imeli za večjo žrtev in bolj zaslužne, pa tega ne razglašajo (in zlorablajo) kar naprej. V politično pluralistični Sloveniji je brez zaznavnih bojov odstopil z mesta generalnega direktorja RTV Slovenija, zdaj pa govori, da so RTV zasedli liberalkomunisti in da je spet žrtev nekakšnih novodobnih liberalkomunističnih političnih čistk.

Listamo po novi knjigi naše založbe

Stane Peček

Vojska je vojska

POLITIČNA PORNOGRAFIJA

Eden od poslancev, ki ga krasi med drugim tudi krščanski etos, je dobil lepega jutra telefonski klic svoje svakinje: »Hitro se vrni domov, v tvoji hiši se dogaja nekaj sumljivega.« Fanta je seveda to opozorilo tako presenetilo, da se je nemudoma usedel v svoj avto in zapeljal proti domačemu kraju. Ko je prišel pred vhod svoje hiše, je bila v njej in okoli nje res sumljiva tišina, zato se je odpravil na postajo milice po pomoč. In čez čas so se pred hišo poleg njega znašli tudi možje v modrem in previdno odklenili vhodna vrata. V tistem trenutku pa je skozi stranska vrata švignil kot kak angel Gabrijel možakar, ki se očitno zaradi časovne stiske ni imel časa obleči. Kasneje so po obleki, ki je ostala v hiši ugotovili, da gre za krajevnega župnika.

SOCIALNA PODOBA SODOBNE ANGLEŠKE DRUŽBE

Prosjačenje in brezdomstvo sta v Londonu, kot v vseh velemestih, pogosta pojava. Ko uslužbenci Citya, londonskega finančnega in poslovnega središča v poznih popoldanskih urah izpraznijo elegantne ulice, si v njih poiščejo zavetje mnogi, ki iz tega ali onega razloga v življenju niso imeli sreče. Presežki delovne sile; ljudje, ki sta jih v britansko prestolnico prignala revščina provinc in želja po novem življenju; prezgodaj odrasle deklice; duševni bolniki, ki so se ob bankrotu umobolnic znašli na cesti; mnogi, ki kljub socialni podpori v mestu dragih stanovanj ne morejo plačevati najemnine. Mnogokrat jih pokrite s kartoni in polivinilom zaloti jutro in londonski bobiji. Preselijo se k Temzi ali se sprehajajo po mestu. zadovoljni so, če je vreme lepo. Mnogokrat se pre nami stegne moledujoča roka: deset penijev, trideset penijev, cigareta. Kako reagirati?

Odhod v Evropo

Slovenski zunanji minister Zoran Thaler je na pogovoru s privrženci LDS v Trzinu med drugim dejal, da bi nam vstop v Evropsko unijo omogočil nemoteno prestopanje meja članic EU, ki se bodo čedalje bolj zapirale pred državami nečlanicami, ki tudi sicer postajajo nekaj drugorazrednega. Pocenil bi se uvoz avtomobilov...

Seveda ni nič slabega, če nas zunanji minister v vsesplošnem prerekanju glede vključevanja Slovenije v evropsko integracijo obvesti tudi o tem, kako (ne) bomo prestopali meje in kako bomo uvažali avtomobile. Slovenska javnost bi morala že od vsega začetka vedeti, kaj Slovenija dobiva in kaj izgublja s priključevanjem k Evropski uniji, saj bo sicer »mahanje« v evropskimi prednostmi in nevarnostmi postalo poseben nacionalni šport, posebna oblika političnih manipulacij. Preprečiti bi morali, da bi eni govorili samo o evropskih dobrotah, drugi pa o evropskih šibah, ki nas čakajo.

Dr. Mirko Ilesič, docent mariborske Pravne fakultete, je nedavno tega v pogovoru za Večer dejal, da ni prednosti brez žrtev, »seveda pa tudi nobena žrtev ni brez prednosti«. Strategija, da se bomo včlanili, potem pa delali po svoje, in največ, kar bi pri tem tvegali, da bi nas drugi malce postrani gledali ali morda na kakšni seji rekli, da se Slovenija ne drži povsem natančno skupnih pravil igre, bo žal odpovedala in bo obojena na neuspeh, opozarja dr. Ilesič. Hkrati se je treba zavedati, da odpiranje nepremičninskega trga ne bo edina ovira in žrtev, ki jo bomo morali utrpeti ob morebitnem vstopu. Ljudje bi morali vedeti, kaj nas čaka, koliko tovarn bi utegnili priti v tuje roke, koliko domače proizvodnje bo propadlo zaradi tuje konkurence, in seveda, kakšne bodo naše nove možnosti investiranja in izvažanja na tuje trge... Ne bo se mogoče izogniti večinskemu tujemu deležu za podjetja, za katera menimo, da so sveta. Prav tako v zakonu o gospodarskih družbah ne bo moglo ostati določilo, da mora imeti poslovodja ali večina direktorjev v družbah, ki so ustanovljene v Sloveniji, slovensko državljanstvo... Če se nam zdi, da bi nas to v nacionalnem pogledu usodno ogrozilo, potem moramo tudi o tem tveganju, če je to res tveganje, razmisliti in spregovoriti, preden se odločimo za takšno odprtje navzven.

Rdeči, črni in zeleni

Dr. Veljko Rus je v nedavnem intervjuju v Mladini opozoril, da stranke postajajo država v državi. Namesto da bi stranke zahtevale od državnih organov, naj jim inštituti naredijo ustrezne elaborate, ali pa bi se vsaj zavzele, naj se znanost ne razbije v različne ideološke tabore, si jo prilastijo in privatizirajo in s tem ustvarjajo rdeče, zelene in črne sociologe, zdravnike, arhitekta itd.

Republika piše, da direktor Kliničnega centra izbira ljudi po strankarskem ključu. Čeprav pravilnik o klinikah in inštitutih, ki ga je podpisal minister za zdravstvo doc. dr. Božidar Voljč, predpisuje, da morajo imeti predstojniki klinik in inštitutov Kliničnega centra naziv univerzitetnega učitelja, direktor Kliničnega centra prof. dr. Primož Rode tega očitno ne upošteva. »Na nobeno od mest, kjer je izpeljal zamenjavo, ni imenoval univerzitetnega učitelja. Pravzaprav je enega le imenoval: ko je odstranil prim. dr. Vasilija Cerarja z direktorskega mesta na ginekološki kliniki, je na njegovo mesto imenoval prof. dr. Boža Krajca, visokega funkcionarja iz nekdanje stranke narodnih demokratov in zdaj člana SKD. Njegovega brata dr. Miloša Krajca, ki ni učitelj, je imenoval za predstojnika urološke klinike. Na mesto direktorja interne klinike, ki premore vsaj 15 učiteljev, je imenoval kar svojega prijatelja dr. Andreja Bručana, ki ni učitelj, je pa zato član vodstva SDSS. Na mesto predstojnika infektivske klinike je ustoličil dr. Ludvika Vidmarja, brata nekdanjega mestnega veljaka in sedanjega člana SDSS. Mesto predstojnika dermatološke klinike pa je zasedla kar njegova nekdanja žena dr. Marta Penko. Za svojega namestnika je imenoval funkcionarja SKD prim. dr. Janeza Zajca, ko pa je ta napredoval na mesto državnega sekretarja na ministrstvu za zdravstvo, je novi namestnik postal mag. Jože Bartole, nekdanji član NDS, danes pa SKD. Brez učiteljskega naziva je bil imenovan tudi direktor okulistične klinike. Seveda imajo skoraj vse te ustanove zdravnika z učiteljskim nazivom. Pa tudi, če jih katera ne bi imela, bi bil direktorjev okus za samo določene stranke več kot očiten. Niti enkrat se namreč ni zmotil in za direktorja neke klinike imenoval člana ali vsaj simpatizerja kake levosredinske stranke...«

Ob takšni informaciji lahko samo ugibamo, kakšni so medsebojni odnosi med zaposlenimi na posameznih klinikah. Upajmo, da čedalje bolj zaznavne napetosti in netolerantnosti med posameznimi strankami ne bodo zajele tudi strankarskih kadrov v zdravstvu in da se medstrankarska sovražstva ne bodo prenašala tudi na paciente.

Namesto da bi zlasti v zdravstvu govorili o depolitizaciji in odpravljanju morebitnih (nekdanjih) monopolov ljudi zgolj ene politične orientacije, kar pa zagotovo ni bilo prevladajoče, zdaj očitno – v imenu demokracije in popraviljanja nekakšnih krivic nastajajo novi monopoli. Napaka prof. dr. Rodeta ni v tem, kar mu očita Republika, da je povsem obšel »člane ali simpa-

tizerje levosredinskih strank«, ampak ker pri kadrovanju očitno ni upošteval prvenstveno strokovnih kriterijev. Seveda pa je tudi pomembno vprašanje, zakaj minister za zdravstvo predpisuje pravilnike, če hkrati ne zagotavlja njihovega izvajanja. Prav tako bi ministrstvo moralo povedati, ali so točne javne govorice, da zdravstvo postaja fevd desnih političnih strank in da so si krščanski demokrati ustvarili dominanten vpliv v zdravstvu. Med drugim je slišati tudi to, da je monolitna skupina, ki izvira iz Zveze katoliških zdravnikov pri Nadškofijskem ordinariatu, v celoti prevzela zdravniško zbornico...

(Ne)resnične obtožbe – (ne)kaznive

Darko Zupan, tajnik Republikanske stranke in lastnik propadlega podjetja Drug impex, gladovno stavka zaradi neke izjave Janeza Janše (ko je bil še obrambni minister), ki naj bi škodila ugledu in dobremu imenu njegovega podjetja. Zupan trdi, da je njegovo podjetje zaradi tega utrpelo veliko materialno škodo in tudi propadlo.

Dajanje neodgovornih izjav v Sloveniji seveda ni omejeno zgolj na nekdanjega obrambnega ministra in predsednika socialdemokratske stranke Janeza Janšo, čeprav je tudi res, da ima največ nesporazumov v zvezi s tem ravno Janša.

Ob orožarski aferi na mariborskem letališču je Janez Janša dajal različne izjave, za katere se je pozneje izkazalo, da so bile netočne ali preuranjene. V to afero je Janša vpletel tudi Zupanovo podjetje Drug impex, čeprav po zadnjih Zupana njegovo podjetje s tem ni imelo nobene zveze.

Vendar pa je tudi res, da je Zupan zaradi tega tožil Janšo in da sodišče Janše ni proglasilo za krivega.

Je Janša dokazal, da je bila njegova izjava točna? Je bil oproščen zaradi pomanjkanja dokazov tožeče stranke? Ali pa morda zato, ker je sodišče ugotovilo, da njegova izjava ni povzročila kakšnih hujših posledic?

To bi bilo zdaj – ne samo zaradi gladovne stavke – dobro vedeti. Tudi čisto teoretično bi morali razjasniti, ali v Sloveniji pravilno sankcioniramo javno objavljene (ne)točne izjave in obtožbe. Kar prepogosto se zdi, da je dajanje netočnih izjav in objavljane različnih (nere-sničnih ali izmišljenih) obremenilnih informacij zelo lahkotno in netvegano početje, ki največkrat tudi ni iztožljivo. Ob razmerah, kakršne so glede tega zdaj v Sloveniji, vse preveč pristojnih in poklicanih, ki bi morali povedati svoje mnenje o tem, molči.

Kraja ali izmišljija stoletja?

Slovenec piše, da se je »rop stoletja po besedah poslanca socialdemokratske stranke Slovenije, Iva Hvalice, zgodil v majhni in 45 let izmозgavani Sloveniji. Zgodil se je ob spremembi družbene lastnine (lastnina vseh državljanov, nikogaršnja lastnina...) v zasebno. Zgodil se je ob spreminjanju podjetij s takšno lastnino (brez znanega lastnika torej) v podjetja z znanimi lastniki, ob procesu lastninskega preoblikovanja in preobrazbe... Rop stoletja, ki se je zgodil v Sloveniji, je po besedah navedenega poslanca mnogo hujši kot žrop v Italiji, zaradi katerega so začeli z akcijo čista roka ali rop v Angliji. Zaustaviti ga je mogoče le z odločno akcijo, ki bi se po besedah Iva Hvalice lahko začela z delovnim naslovom nova slovenska pomlad.

Pri spremembi in preoblikovanju podjetij iz družbene lastnine v zasebno gre po mnenju predstavnikov strank z nedemokratskim preoklom (izšlih iz prejšnjega režima) le za manjše napake in nepravilnosti, ki naj jih preprečijo organi pravosodja in nekatere institucije, postavljene v ta namen (npr. Agencija za prestrukturiranje in privatizacijo).

Po mnenju demokratičnih strank, nastalih s slovensko pomladjo, pa gre za izjemno resno zadevo, ki je enkratna, praviloma neponovljiva in ki na slovensko lastninsko in s tem oblastno sceno ponovno lahko pripelje v drugačni preobleki (novi kapitalisti) nekdanjo komunistično nomenklaturo, po postopkih in načinih, ki si jih je ta z nedodelanimi predpisi uspela napisati na kožo.

Slovenec dalje navaja, da »gre za ogromno oškodovanje družbene lastnine (nesporno ugotovljeni znesek je 51 milijard, brez oškodovanj v tujini) in da je sprenevedavo govoriti le o oškodovanju družbene lastnine. Govoriti bi morali o krajah, goljufijah, poverbah...«

Nekajdnevno izredno zasedanje državnega zbora o lastninskem preoblikovanju družbene lastnine očitno ni uspelo razjasniti vsaj nekaj osnovnih vprašanj. Poslanci se niso uspeli »pogovoriti« glede višine oškodovane družbene lastnine. Poslanci opozicije (in nekateri komentatorji) še kar naprej navajajo škodo 51 milijard dolarjev, čeprav je ta po opravljenih revizijah in popravkih v posameznih podjetjih skoraj za polovico manjša. Poslanca socialdemokratske stranke Hvalice niso pozvali, naj svojo trditev o ropu stoletja dokaže s prepričljivejšimi podatki ali pa svojo izjavo umakne. Marjan Podobnik, lider Slovenske ljudske stranke, še naprej

govori o (lastninskih) kriminalnih dejanjih, za katera naj bi bile odgovorne vladajoče stranke, čeprav je kar nekaj poslancev na zasedanju državnega zbora dokazovalo, da je moč govoriti samo o deljeni odgovornosti strank pozicije in opozicije, ker so bile v času lastninjenja pravzaprav vse nekaj časa na oblasti. Marjan Podobnik je sicer dejal, da se je SLS tudi v prejšnjem parlamentu zavzemala za razkrivanje divjega lastninjenja, Igor Omerza iz Liberalne demokracije pa je povedal, da je parlamentarno komisijo, ki naj bi takšno lastninjenje razkrivala, vodil ravno član LDS dr. Ludvik Toplak, vendar ni ničesar naredila.

Komentator Slovenca nima prav, ko piše, da gre le po mnenju strank z »nedemokratskim preoklom« (izšlih iz prejšnjega režima) pri spremembi in preoblikovanju podjetij iz družbene lastnine v zasebno »le za manjše napake in nepravilnosti«.

Vodja poslanske skupine Slovenskih krščanskih demokratov Nace Polajnar je izjavil, da se je na izredni seji državnega zbora o lastninskem preoblikovanju pokazalo, »da stanje vendarle ni tako katastrofalno, kot je to želela prikazati opozicija«. Polajnar je dejal, da lastninsko preoblikovanje družbene lastnine poteka »v pravi smeri«, napake pa se dogajajo predvsem zaradi neuskladjenega delovanja pristojnih institucij, ki bi morale svoje delo resneje in učinkoviteje opravljati...

Le kako je komentator Slovenca spregledal to izjavo? Bi mu pokvarila strukturo alarmantnega teksta o Ropu stoletja, o krajah, goljufijah, poverbah, ki jih (po njegovi konstrukciji) podpirajo in minimizirajo samo stranke »naslednice prejšnjega režima«?

Majhni kritizirajo velike

Iz dveh majhnih slovenskih strank resno opozarjajo na svoje posebnosti (in prednosti) in kritizirajo obnašanje velikih strank.

Predsednik Demokratske stranke Tone Peršak je pred kratkim opozoril, da postaja »zaostrovanje političnih razmerij v Sloveniji kontraproduktivno, saj pri ljudeh načenja zaupanje v sistem parlamentarne demokracije. Edini interese političnih strank, ki ta zaostrovanja stopnjujejo, je očitno le zagotovitev oblasti, ne zanima pa jih prihodnost države...« Peršak je dejal, da se stranke toliko ukvarjajo same s seboj, da jim potem zmanjka časa za ukvarjanje s pomembnejšimi vprašanji. Posledica takšnega »delanja politike« bo po Peršakovem mnenju to, da se bo najbolj konstruktiven del volilnega telesa »zaradi zgroženosti ali razočaranja odločil za abstinenco na volitvah, volilno telo pa se bo skrcilo le na najradikalnejši del« (Večer, 8. julija 1995).

Predsednik na novo ustanovljene Krščansko-socialne unije (KSU) Franc Miklavčič pa je po pisanju Večera izjavil, da so ustanovitelji te stranke Slovensko krščansko demokracijo zapustili po 3. kongresu oktobra lani, ko so sprejeli po njegovem »revolucionarne spremembe«, ki so onemogočale dejavnost strankinih kril in s tem njeno pluralnost... Krščanski demokrati so tedaj označili narodnosvobodilni boj med drugo svetovno vojno za krvavo revolucijo in ga prenehali priznavati. Tudi s tem se KSU ne strinja, saj je po njihovem partizanski upor zoper okupatorja imel osvobodilni značaj in je bil zgodovinska stopnica do samostojne slovenske države. Vse to kaže, je dejal Miklavčič, da je SKD postala »domobrankska stranka«, katere odnos do preteklosti je fundamentalističen... KSU v svojem programu obsoja medvojno in povojno nasilje komunistov, saj je po njihovem zločin zločin, četudi so ga storili v imenu revolucije ali boga. Dalje, kot poroča Večer, trdijo, da »ne moremo zanikati nekaterih pomembnih socialnih pridobitev iz časov komunističnega totalitarizma, zato jih je treba ohraniti tudi v novem demokratičnem sistemu«.

»Veliki« bi se lahko pri »malih« vendarle marsikaj naučili.

Radikalizacija na radikalizacijo

Univerzitetni delavec in publicist Vlado Mihelj je v pogovoru za Večer dejal, da sta »dominantni politični opciji v Sloveniji pozicijska, torej eldeesovska, in pa opozicijska. Pri tem Janša ni samo eden od opozicijskih politikov, ampak predstavlja dominantno opozicijsko držo, ki figurira ne samo kot najmočnejša, ampak tudi kot najagresivnejša in ... najbolj problematična. Janša skuša svoje osebne obračune univerzalizirati kot opozicijsko držo, ki je izjemno agresivna, netaktična, nedržavotvorna. In zdi se, da bo težko prišlo do večje homogenizacije opozicije, ki bi pripeljala do njene zmage – ta ni nujna ni pa tudi nerealna. Janša je postal s svojim ustvarjanjem nenehne vojne stanja in z zajedanjem (z ustanavljanjem forumov) v opozicijsko volilno telo že kontraproduktiven za samo opozicijo. To nujno vodi do konflikta znotraj nje. Bolj ko bo postajal Janša močan, večja bo verjetnost in nujnost tega konflikta, manj ko bo močan, manjše bodo realne možnosti opozicije, da prevzame oblast. To je zanka, v katero je ujet: lahko je močan, ampak razbije opozicijo, katere zavezništvo potrebuje, kajti v Sloveniji nobena stranka ne more sama prevzeti oblasti, tudi Kučanova, o kateri se špekulira, ne...«

Seveda ob teh Miheljakovih kombinacijah ostaja še ena realna možnost, da bo Janšev radikalizem vplival tudi na radikalizacijo drugih »sestrskih strank, zlasti tudi, ko bo šlo za odnos do cerkvenih vprašanj in zahtev ter za pridobivanje naklonjenosti s strani Cerkve. Potemtakem lahko pričakujemo razmeroma dolgo obdobje hudih polarizacij. Kako se bo na radikaliziranje desne strani odzvala levo-sredinska skupina?

Kaj (ni)ste rekli

Direktor Kliničnega centra prof. dr. Primož Rode se je zadnjič v Dnevniku, ko je sporočil, da bo ponovno kandidiral za direktorja, na veliko razgovoril o uspehih, ki jih je dosegel v zadnjih petih letih.

»Ko sem prevzel vodstvo Kliničnega centra, me je pričakala velika izguba, lani smo poslivali brez izgube...« Pač pa je Rode pozabil povedati, da letos znaša izguba že skoraj milijardo dolarjev...

Ob gladovni stavki Darka Zupana je večkratni glavovalec dr. Janez Rugelj Republiku izjavil, da je nemogoče, da bi Darko Zupan lahko toliko dni zdržal brez vode, kot zatrjujejo njegovi predstavniki. »Brez hrane lahko človek zdrži kar dolgo, medtem ko je lahko brez tekočine največ šest dni.« Rugelj je tudi dejal, »da gladovna stavka nikakor ni primeren način protesta, če nekomu propade posel«.

Je Rugelj že pozabil, zaradi česa je gladovno stavkal (in izsiljeval vesoljno Slovenijo)? Tudi pri njem je šlo (predvsem) za posel...

Med žvižganjem in Evropo

Te dni smo se soočali z različnimi komentarji o fašizmu in neofašizmu na Slovenskem. Tudi tisti, ki so sicer dokazovali, da je slovenski fašizem samo izmišljija »vročih glav«, samozvanih demokratov, ki se bojijo politične konkurence in resnične demokracije, so si skoraj po pravilu pomagali tako, da so za fašiste proglašali tiste, ki govorijo o nevarnosti fašizma.

Komentatorji Republike, Dela in Mladine, še posebej tudi filozofka in publicistka Spomenka Hribar ter mariborski naslovni škof dr. Vekoslav Grmič so videli elemente fašizma v nastopu Janeza Janše in v ravnanju množice na Kongresnem trgu ob ljubljanski proslavi dneva državnosti. Lider socialdemokratov Janez Janša pa je takšne njihove ocene označil za tipično etiketiranje, kakršno naj bi poznal prejšnji komunistični režim za obračunavanje s svojimi sovražniki, in hkrati kljub temu tudi sam na hitro odkril, da je moč najti elemente fašizma v govorih predsednika Kučana in ljubljanskega župana Rupla. Vodja narodnih demokratov v Janševi socialdemokraciji Marjan Vidmar pa sploh pravi, da je fašizem to, kar počne vladna koalicija.

Potemtakem je postal fašizem splošni pripomoček v aktualnem političnem bojevanju pri nas.

Tudi različni družboslovci so se zapletli v velika teoretiziranja o tem, kaj naj bi bilo in kaj ni fašizem v Sloveniji. Dr. Slavoj Žižek se boji prehitrih etiketiranj in pravi, da to, kar pripisujejo Janši, ni fašizem, ampak nacional populizem, kar je v bistvu še hujše kot tradicionalni fašizem. Cerkevni dr. Anton Stres ne vidi v dogajanju na Kongresnem trgu nikakršne nevarnosti neofašizma, magister Štrlep pa misli, da so ocene o vzponu slovenskega neofašizma pretirane in naj bi šlo bolj za kršenje nenapisanih pravil demokracije in za stvar politične kulture.

Seveda ne gre za to, kdo bo teoretično in praktično dokazal, ali v Sloveniji imamo fašistoidne pojave ali ne. Veliko pomembneje je, ali želimo in hočemo takšen način političnega življenja, ki nas vodi iz konflikta v konflikt, ki nas vse bolj travmatizira in ločuje. Je normalno, da se posiljujemo s proslavami, če je vnaprejšnje jasno, da v vsakršni obliki povzročajo nove razkole? Zakaj je potrebna tolikšna politizacija slehernega praznika, zakaj medsebojno sprte stranke in vladajoči ne pustijo ljudi, da bi v miru (vsak zase) praznovali? Seveda pa je praznovanje še najmanjši problem. Zakaj se v Sloveniji spet poskuša čedalje več pomembnih vprašanj urejati zunaj legalnih institucij države, zakaj se kar naprej dvomi o legitimnosti posameznih funkcij in parlamenta, potemtakem tudi o legitimnosti volje ljudi, izražene na volitvah?

Zakaj poteka polemika o priključevanju k Evropski uniji bolj zunaj parlamenta kot v njem? Kdo od pozicije in opozicije res spoštuje parlament in kdo ga izigrava, zakaj se nekaterim ne vidi vredno sedeti v njem, čeprav so bili vanj izvoljeni? Kdo je za sodelovanje in iskanje konsenza, kdo to odbija in razbija? Glede tega zdaj v javnosti ni vselej razločnih dokazil, ki bi omogočala lažje presojanje posameznih pojavov in njihovih nosilcev.

Sicer pa bi si morali vsi skupaj odgovoriti tudi na vprašanje, ali hočemo Slovenijo, ki jo bodo pretresali politični mitingi z eno samo resnico, ker drugi sploh ne bodo dali do besede. Je žvižganje res najbolj kulturn način izražanja nestrinjanja z neko politiko, kot nas nekateri prepričujejo te dni? Nam je prijetno ob začudenju tujih diplomatov nad našim balkanskim obnašanjem? Ali ima prav škof Grmič, ko nas opozarja, da smo po nekaterih političnih manifestacijah bolj Balkanci kot Evropejci, čeprav se kar naprej trkammo po prsih, da smo Evropejci?

Dr. Dimitrij Rupel, univerzitetni profesor, zunanji minister v prelomnem času za samostojno Slovenijo, danes med drugim župan ljubljanski:

»KAM PA BI PRIŠLI, ČE BI VSI DELALI TAKO KOT JANŠA, KO BI ZGUBILI MINISTRSKI POLOŽAJ? TO BI BILA NORIŠNICA!«

Z osamosvojitvijo nam je uspelo uresničiti sanje slovenskega naroda • Odnosi z Italijo in Hrvaško • Janša se gre običajno, zelo banalno borbo za oblast • Večina ljudi želi živeti mirno in ne želijo politikov, ki jih stalno vznemirjajo • Sem župan Ljubljancev in tako bom tudi ravnal

Panorama: Gospod Rupel, v minulih desetih letih ste »odigrali« nekaj zelo pomembnih vlog na slovenski kulturni in politični sceni. Sedaj ste župan slovenske prestolnice. Z vami se nekako ne moremo pogovarjati samo kot z ljubljanskim županom, saj imam zmeraj v mislih tudi univerzitetnega profesorja, pisatelja, poslanca, zunanjega ministra in hkrati tudi večnega upornika. V kateri vlogi ste se najboljše počutili?

Rupel: Prav gotovo je bilo to takrat, ko se je v Sloveniji spreminjal politični sistem. Najbrž nisem edini, ki bi vam tako odgovoril, kajti gre za nepozabne trenutke. To so bila leta od 1988 do vključno celega leta 1990, pa seveda tisti čas po demokratičnih volitvah, ko so nas vse nekako prevzele sanje, ko me je prevzela misel, da bi lahko uspeli, v kar nismo povsem verjeli, sanjali pa smo, da nam bo uspelo. Če pustim v nemar ta hip funkcijo, ki sem jo takrat opravljal, pa moram priznati, da sem se najboljše počutil še, ko je bila Slovenija mednarodno priznana, torej v času prvih petih mesecev 1992. leta. Takrat sem bil sicer zunanji minister, vendar je zame mednarodno priznanje pomenilo nekaj velikega, kajti ni bilo več dvomov, da bo Slovenija samostojna država, nismo se več vpraševali, ali nam jo bo uspelo uvrstiti med normalne srednjeevropske države. Uspelo nam je vse to in moram reči, da to daje človeku zadovoljstvo, mu je v ponos in samozavesten postane.

»Podpisali in priznali smo sporazume, ki so veljali prej med Jugoslavijo in Italijo, kot slovensko-italijanske sporazume. To Hrvatom še do zdaj ni uspelo, čeprav so podpisali takoimenovani »tristranski« sporazum. Dosegli smo, da so nas Italija in vse države Evropske unije priznale, čeprav so se nekateri bali, da priznanja ne bo v paketu.«

Panorama: Kot zunanji minister ste se takrat soočili s mnogimi pritiski na mlado slovensko državo, bilo je mnogo nerazumevanja do Slovenije, njene položaja in njenih hotenj.

Rupel: Še danes se srečujemo težavam in nerazumevanjem. Jaz celo mislim, da smo tedaj bili deležni večjega razumevanja, ker smo se znašli skupaj v ekipi, od predsednika Kučana, predsednika Drnovška, ministrov Janše, Bavčarja, Kacina in tudi mene, v nekakšni srečni situaciji. Mi smo bili takrat, pravzaprav znali smo biti in lahko smo bili, zelo prepričljivi, ker je srbska agresija na Slovenijo bila šok za celo Evropo. Znali smo se pogovarjati med seboj in s svetom, da tako rečem. Ljudje v Evropi so dobro razumeli in nazorno videli, čutili so, kaj se dogaja. Imeli smo tedenske stike, po potrebi še pogostejše, z najpomembnejšimi funkcionarji Evrope in Amerike, tako da so bile te komunikacije zaradi posebne občutljivosti problema zelo intenzivne. Vsak dan sem govoril z Genschermom, tedanjim zunanjim ministrom Nemčije, z ministri drugih držav. Takrat so bili postavljeni temelji za razumevanje slovenskega položaja. Imam občutek, da na teh temeljih živimo še danes. Potem pa, ko je Slovenija postala normalna država, so postali ti kontakti manj intenzivni, vendar ne zato, ker bi se zgodilo kaj posebnega pri nas, ampak zato, ker v bistvu ni bilo več potrebe po tako intenzivnih kontaktih. Ko so se stvari normalizirale, se je Slovenija pač skrčila na tisto mero, ki jo dejansko ima in ji pripada. Slovenija je majhna država, ima dva milijona prebivalcev, njena politična teža je relativno majhna. Mi smo sicer mnogim všeč, mnogi pa nas jemljejo kot nekaj samoumevnega, kot nekaj, s čimer se ni potrebno preveč ukvarjati...

Panorama: Pa se ukvarjajo, morda res bolj mimogrede, ko gre za vstop v Evropsko unijo. Italija nam najbolj meče polena pod noge v tem približevanju Evropi. Nekateri domači spremiljevalci političnega dogajanja trdijo, da ste deloma tudi vi krivi za to, ker ste pristali na tedaj sicer ne podpisan tripartitni sporazum med Italijo, Hrvaško in Slovenijo...

Rupel: To me pa kar pogreje. Najprej naj naštejemo nekaj dejstev, ki so pomembna za celo zgodbo. V času mojega ministrovstva so bili potrjeni s strani Italije in Slovenije osimski sporazumi in rimski sporazum. Naši odnosi so bili takrat na najvišji stopnji z Italijo. Priznanje osimskih sporazumov in rimskega med obema državama je zelo velika stvar, in to dejanje želijo zasenčiti tisti, ki so ljubosumni, ali pa tisti, ki stvari ne poznajo.

Ze večkrat sem razložil, za kaj je šlo pri ponudbi za podpis trilateralnega sporazuma. Takrat sem bil odgovoren za zunanjo politiko in name je neposredno, z grožnjami pritiskal De Michelis in ita-

lijanska vlada, da če ne bomo podpisali trilateralnega sporazuma, ne bo nič s priznanjem Slovenije. To bi seveda lahko zelo zelo zapletlo naš položaj v Evropi. Telega sporazuma nisem forsiral, ampak sem kolegom v parlamentu povedal, da če ga ne podpisemo, se nam lahko Italijani zaradi tega maščujejo. Ker imam priložnost govoriti o tem, bom zelo precizen. Prvič: ta sporazum smo po koncu razprave v parlamentu složno odklonili. Vse, kar je kdo govoril v tej razpravi, je lahko zanimivo za zgodovino ali kogarkoli, ampak zame je važen učinek. **Sporazuma nismo sprejeli.** Moja naloga je bila, da o tem obvestim italijansko vlado in jih na neki način nagovorim k temu, da nam tega ne zametijo. Sklep parlamenta oziroma mednarodnega odbora - takšen je bil Peterletov predlog - je bil, da mi sicer ne bomo podpisali trilateralnega sporazuma, ampak da bomo ravnali tako, kot da bi ga. Moral sem napisati pismo na osnovi takšnega sklepa odbora. Gre torej za pomembno formalno razliko, nepodpis in neki načelen pozitiven odnos do tega sporazuma. To ni bila moja napaka in ne moja zasluga. Takšen je bil sklep odbora za mednarodne odnose.

Panorama: Za kulisami pa je bilo še marsikaj, marne?

Rupel: Da, dogajale so nekatere stvari. Ena stvar je bila grožnja italijanske vlade, da nas bo blokirala pri mednarodnem priznanju. Drugo pa se je dogajalo v kabinetu predsednika vlade Peterleta, da

sem zvedel šele kasneje. Peterle je imel takrat na obisku italijanske krščanske demokrate in se pogovarjal o drugačni formulaciji tega sporazuma, ampak ne zelo drugačni, kot smo jo imeli na mizi v parlamentu. Če bi to bil krščansko-demokratski predlog, oziroma če bi to bilo usklajeno s krščanskimi demokrati, potem bi tak, nekoliko spremenjen trilateralni sporazum bil celo sprejet. Tretja plat vsega tega dogajanja pa je povezana oziroma ima predzgodovino v pogajanjih v Zagrebu med Italijo, Hrvaško in Slovenijo. Takrat mene ni bilo zraven, pač pa je Peterle poslal na pogajanja v Zagreb tedanjega ministra za Slovence po svetu gospoda Dularja. To, kar so se tam dogovorili, je bilo zelo slabo. Zato je nato prišlo do sestanka predstavnikov zunanjegega ministrstva z nami v Gorici, kjer smo mi rekli, da sporazum podpisemo, če so Italijani pripravljene podpisati poseben bilateralni sporazum med Slovenijo in Italijo, ki bi - to so zgodbe, ki se dogajajo danes - urejal odnose in manjšino in upošteval Slovence, ki živijo v Benečiji, itd., potlej smo mi pripravljene upoštevati tudi nekatere italijanske interese. Tisto, kar pa je bilo povsem nesprejemljivo, je bila zahteva Italijanov, da bi italijanski konzulat v Kopru bil pristojen za celotno istrsko območje, kar so Italijani imenovali z "odstopljenim ozemljem". Zahtevali so tudi nekakšno enotno krovno politiko za Italijane v Sloveniji in na Hrvaškem. Vse je bilo pravzaprav odvisno od tega, kako človek bere te dokumente. Bržkone bi, če bi bil sprejet bilateralni sporazum med nami in Italijo, ne bilo težav s trilateralnim. Sam trilate-

»Prav gotovo to, kar je imela Slovenija, pa najbrž tudi celotna Jugoslavija zadnjih deset let pred transformacijo, ni bil komunizem klasičnega tipa, ni bil boljševizem klasičnega tipa, čeprav seveda nekateri vzorci obnašanja so bili še živi. Dejansko pa se je to že precej spremenilo. In najbrž, če bi mi imeli kak trd komunizem, ta prehod ne bi bil tako mehak in neboleč, brez posebnih posledic za državljane Slovenije.«

ralni sporazum pa ni bil sprejemljiv.

No, kakorkoli že, gledano realno politično, važni so učinki. Kaj se je zgodilo v času mojega ministrovstva glede odnosov z Italijo? Podpisali in priznali smo sporazume, ki so veljali prej med Jugoslavijo in Italijo, kot slovensko-italijanske sporazume. To Hrvatom še do zdaj ni uspelo, čeprav so podpisali takoimenovani »tristranski« sporazum. Dosegli smo, da so nas Italija in vse države Evropske unije priznale, čeprav so se nekateri bali, da priznanja ne bo

v paketu. To je bila podobna odločitev kot kasneje za Makedonijo in 7. aprila so nas priznale tudi ZDA. **Panorama:** Zakaj se potlej sedaj zmeraj znova komplicirajo odnosi z Italijo? Če se ne motim ni bilo tedaj govora o tako imenovanem optantskem premoženju.

Rupel: Ne. Takrat je De Michelis predlagal, da bi naredili, kot se je temu takrat reklo, nekakšen sporazum, ki bi nagradil osimske sporazume oziroma rimsko pogodbo. Govoril je o sporazumu "ol-tre Osimo". Sam sem mu dejal, da vidim Italijo, ki lahko igra važno vlogo v Sloveniji, s tem da pride k nam s svojim kapitalom, da se bolj aktivno vključi naša gospodarska prizadevanja, torej da bi "man-ko", ki so ga Italijani čutili v zvezi s Slovenijo, nekako kompenzirali z gospodarskim sodelovanjem. To naj bi bila možnost za nadgraditev naših odnosov in možnost za presežanje problemov med nami. Do tega ni prišlo. Na italijanski sceni se je vedno bolj odkrito kazal neke vrste revanšizem, začeli so - mene takrat že ni bilo na mestu zunanjegega ministra - gonjo proti osimskim sporazumom in proti temu, kar so podpisali. Zgledalo je, kot da so šele nekaj mesecev po podpisu sporazumov med Slovenijo in Italijo ugotovili, kaj so podpisali. Sicer pa so se v poletnih mesecih tistega leta kar hitro menjavali zunanji ministri Italije in vsak je potreboval nekaj časa, da je spoznal stvari. Zase osebno moram reči, da sem takrat imel več sreče kot pameti. Praktično sem prebil cel mandat svojega ministrovstva v času relativno pozitivnih odnosov z Italijo. Ti so se začeli slabšati in krhati, ko je prišlo na italijanski politični sceni do nekakšne ocene, da je bilo italijansko priznanje Slovenije prenačljeno in da je bila ratifikacija sporazumov med državama z njihove strani napaka. Na sceno v Italiji so glede odnosov do Slovenije vstopili tudi radikalne politične sile in tako so se začeli problemi.

Panorama: Toda tudi pogledi na slovenski politični sceni niso bili poenoteni, bili smo in smo še brez zunanje politične strategije, pojavljale so se osebne zamere in podobno.

Rupel: Ob takih trditvah bi bil zelo previden. Osebno sem večkrat kritiziral svojega naslednika v zunanjem ministrstvu g. Peterleta zaradi nekaterih njegovih potez. On je namreč gojil zelo pristrane odnose z italijanskimi krščanskimi demokrati, ki pa so po moči postajali vse slabši. Sami veste, da

se je celotna politična scena v Italiji zamenjala.

On je še naprej imel z njimi prijateljske pogovore, kar sicer ni nič narobe. Ob tej zamenjavi v Italiji pa je ostala administracija stara, imela je v spominu, da je bila naša stran pripravljena na nekakšne koncesije, ki jih je morda Peterle dal nekolicinaj lahkomišelnosti ali pa v povezavi z nekaterimi obljubami z italijanske strani, ki se potlej niso izpolnile. Tu vidim nekakšen nesrečen splet okoliščin, v katere je padel moj naslednik. Danes najbrž ne bi ponovil nekaterih kritičnih ocen na njegov račun, pač pa bi dejal le to, da je bil premočno previden v odnosih z Italijani in da je bil preveč strankarsko usmerjen pri vodenju zunanje politike. Sicer pa se je to pokazalo tudi v nekaterih drugih primerih.

Kajpak se moramo zavedati, da je Italija velika država z velikim vplivom na evropsko politiko, mi pa smo bili tudi slabo organizirani. Naš zunanje politični establishment je komaj zadoščal za opravljanje nalog, ki smo jih morali opraviti v 90. in 91. letu, in kaj kmalu se je pokazalo, da je prešibak za normalno poslovanje države. Mislim, da se sedanji zunanji minister Thaler dobro loteva teh vprašanj, in po drugi strani sem vesel, da se zunanja politika vrnila v tiste kolese, ki smo jih naravnali v začetku tega desetletja.

Panorama: Ali ste takrat že opažali, da bodo nastale tudi s Hrvti?

Rupel: Povedal bom zelo preprosto. Po vseh izkušnjah, ki jih imam, in glede na politično situacijo, kakršna je, si mora Slovenija

želeti na vzhodni meji močno in demokratično Hrvaško, uspešno Hrvaško, po možnosti mirno. Če Hrvaška ne bo močna, demokratična, uspešna, kar je seveda predvsem v njenem interesu, potem je Slovenija tista, ki je prva na udaru in je tampon-ska cona, skoraj vojna krajina, meja mirne Evrope. Mislim, da je interes Slovenije, da se Hrvaška čimprej priključi temu mirnemu delu Srednje Evrope. Mislim, da jim moramo pri tem pomagati. Hrvti so v preteklosti, zaradi svoje specifične situacije, pa zaradi problemov z vojno s Srbi in drugimi, seveda včasih reagirali nekoliko nenormal-

»Ali ste kdaj Drnovška slišali, da je ljudem grozil, da bo treba narediti to ali ono, spremeniti to ali ono? Drnovšek je tipičen politik, in to velja v veliki meri tudi za Kučana, ki ne želi iti na živce ljudem.«

no, nekoliko preveč pristransko, preveč hlastno, iracionalno itn. Mi smo v zvezi s tem v zadnjem času vendarle našli neko pravo mero reagiranja in menim, da jo je treba ohranjati, čeprav to ni vedno lahko. Na primer taki vzkliki kot Janševi na Kongresnem trgu ne pomagajo veliko k racionalnemu urejanju razmerij s Hrvaško, vendarle mislim, da so tudi Hrvatje razumeli, da ta politika zastrovanja vendarle nima večinske podpore v slovenski politiki. Včasih sem bil tudi jaz začuden nad nekaterimi ostrinami s strani Hrvaške, vendar oni so v specifični situaciji. Kar se mene tiče, sem vedno na mednarodnih forumi, na konferencah, v bilateralnih stikih trdno stal na stališču, da je močna in demokratična Hrvaška tudi v slovenskem interesu, in smo podpirali njihove pobude npr. za KVSE, za Evropsko unijo, za odnose s posameznimi evropskimi državami in tudi ZDA. Telega niso Hrvatje nikdar dovolj cenili, te pomoči Slovenije. Stvar pa ima svoje korenine, kot veste, v vojnem času. Takrat je Hrvaška igrala na dve karti. Splet ni to nič novega. Takrat so razmišljali takole: če Sloveniji uspe, bomo šli mi isto pot, če Sloveniji ne uspe, bomo imeli še zmeraj svoje železo v ognju v Beogradu. Oni so igrali v tistih kritičnih trenutkih nekoliko dvolično politiko in ta politika je imela nekatere konsekvence na naši pa tudi na njihovi strani.

Panorama: Ali ste vi, ko ste bili urednik in nekako pobudnik samostojne Slovenije, ko ste bili v prvi vladi minister, pričakovali, da se bo na slovenski politični sceni dogajalo to, kar se dogaja danes, pet let kasneje? Kaj vas na tej politični sceni kot intelektualca najbolj moti?

Rupel: Moram reči, da sem nad vedenjem nekaterih svojih prijateljev zelo razočaran. Nekateri moji

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje prejšnje strani

prijatelji v letih 91, 92 in v času vojne in po njej, so bili bolj jasnovidni kot jaz. Tu mislim na kolega Bučarja, ki je že takrat opozarjal na problem »bonapartizma« pri nekaterih mojih kolegih. Takrat sem to z zanimanjem poslušal, nisem pa nič ukrepal oz. nisem čisto do konca dojel, da je to problem. Prof. Bučar je bil takrat bolj jasnoviden kot jaz, tudi ko gre za Janeza Janšo. Janez Janša je gotovo neko razočaranje z zamudo za večino takratnih kolegov.«

»Nekateri moji prijatelji v letih 91, 92 in v času vojne in po njej, so bili bolj jasnovidni kot jaz. Tu mislim na kolega Bučarja, ki je že takrat opozarjal na problem »bonapartizma« pri nekaterih mojih kolegih. Takrat sem to z zanimanjem poslušal, nisem pa nič ukrepal oz. nisem čisto do konca dojel, da je to problem. Prof. Bučar je bil takrat bolj jasnoviden kot jaz, tudi ko gre za Janeza Janšo. Janez Janša je gotovo neko razočaranje z zamudo za večino takratnih kolegov.«

pal oz. nisem čisto do konca dojel, da je to problem. Prof. Bučar je bil takrat bolj jasnoviden kot jaz, tudi ko gre za Janeza Janšo. Janez Janša je gotovo neko razočaranje z zamudo za večino takratnih kolegov. Nisem si predstavljal, da je pripravljen iti tako daleč samo zato, ker ni več minister v vladi. Če bi jaz delal takšne skandale, kot jih on, ker nisem več minister v vladi, kam pa bi prišli. Če bi vsak minister, ki ni trenutno v vladi, delal take cirkuse, potem bi bila pa popolna norišnica. Dobro, da je le eden tak, ki jih dela. In čudim se, da ta precej egocentrična politika žanje tako pomembne rezultate, kot jih. Presenečen sem, da je še vedno veliko ljudi, ki mislijo, da gre tu za neke načelne zadeve, za kakšne globlje zadeve. V bistvu gre za običajno, zelo banalno borbo za oblast, najbolj banalno borbo za oblast, ki se bori z nekorektnimi sredstvi. In večina nas, ki delamo v slovenski politiki, smo v bistvu zelo prizanesljivi do teh pojavov in tudi kar zadeva politiko g. Janše. Prav je, da smo popustljivi in dostojni kljub temu, da nasprotna stran ni. V nekem drugem, morda še bolj napetem trenutku politike se bo ta dostojnost sedanje koalicije ali pa, bom rekel, posameznikov, ki so dostojni in ne reagirajo z enakimi udarci, kot jih daje Janša, končala.

Panorama: Ali je LDS sploh sposobna reagirati na take pojave glede na to, da v parlamentu opažamo, da nima jasne programske orientacije, kako delovati na posameznih segmentih? To je v bistvu najmočnejša stranka in edina, ki bi bila sposobna – tudi glede na kapacitete, ki jih imate – trezno presojati in se tudi zoperstavljati pojavom, nekateri jim pravijo tudi fašistoidni, ki se v naši družbi pojavljajo.

Rupel: Predpostavljam, da je mogoče LDS marsikaj očitati, in jaz sem eden tistih, ki si tudi prizadeva za določena jasnejša stališča pri LDS in pozivam k določenim izjasnitvam, kar zadeva politično situacijo pri nas. Vaša ocena pa ne bo čisto držala. Je razlika med stranko, ki vodi vlado, in stranko, ki je v opoziciji. Stranka, ki vodi vlado mora vladati in prevzemati odgovornosti za zelo praktične, operativne vsakdanje stvari. Morda ni njena prva naloga polemizirati z opozicijo, čeprav se strinjam, da je skoraj že prišel čas, ko bo treba tudi kdaj povedati kakšno jasnejšo besedo. Napisal sem nekoliko daljši spis o problemu tega »fašizma« in ga bodo objavili v Delu prihodnji teden. Iz tega, kar vidimo danes pri socialdemokrati, še ne morem sklepati, da gre za fašizem. Po moje je oznaka za fašizem nekoliko poenostavljena rešitev za en problem, ki je bolj kompliciran. Berem razne komentarje, ki pravijo, saj ni nič narobe s to oznako, zakaj pa ne, če je učinek temu primeren. Jaz osebno bi se varoval takih oznak, bom povedal zakaj. Verjamem, da obstajajo ljudje, ki jim je žal za fašizmom, ali pa, ki so bili nekoč zavezniki fašistov, zelo preprosto rečeno. Vendarle pa, leta 1945 je zmagala koalicija demokratov in komunistov. Torej ni prišlo do koalicije, ki so jo nekateri imenovali konservativna koalicija. Le-ta bi bila – morda si jo je predstavljal Chamberlain, morda

»Če se pogovarjamo resno, moramo ugotoviti, da Janševa socialdemokracija ni leva stranka. To je precej populistična stranka in, bi rekel s konceptualno nečisto politiko.«

kdo drug, morda naši domobranci – sestavljena iz fašistov in demokratov proti komunistom. Ta koalicija ni nikoli zares funkcionirala, bila je bolj neka hipoteza. Leta 1945 imamo zmago komunistov in demokratov nad fašizmom. In potem imamo leta 1989 zmago demokratov nad komunistom. Imamo pa nekatere ljudi tudi v Sloveniji, ki pravijo, da so se fašisti oz. domobranci že ves čas skupaj z demokrati borili zoper komunizem in da je v bistvu – bom zelo poenostavil – leta 90 ali 91 prišlo do zmage demokratov in fašistov nad komunisti. To pa je zgodovinska potvorba. Tega ni bilo. Fašizem je propadel 45 let pred komunizmom. In naj bodo komunisti takšni ali drugačni, bili so del protifašistične koalicije, in da se vrnem nazaj – kdor pravi danes, da imamo fašizem, v bistvu misli oz. zagovarja tezo, da so fašisti skupaj z demokrati zrušili komunizem leta 90. Kdor govori o fašizmu danes, je na nek način ranljiv za očitek, da potvarja zgodovino. Rad bi, da se glede zgodovine vendarle nalije čistega vina in da se res z vso odgovornostjo odredimo reviziji mednarodne zgodovine, saj to ni zgodovina slovenskega naroda, saj je to zgodovina, ki jo piše cela Evropa, cel svet tako razmišlja.

Panorama: Kar zadeva to zmago nad komunizmom v Sloveniji, to vaša teza, ki se jo da zaslediti tudi kje drugje: ali smo v Sloveniji v zadnjih desetih letih sploh imeli komunizem? Imeli smo ZKS, ki se je že zelo spreminjala in je tudi že drugače percipirala družbeno dogajanje kot pa v Rusiji ali kje drugje.

Rupel: Deloma imate prav. Doslej sva govorila zelo splošno in shematično. V Evropi se je zgodilo približno nekaj takega, kot sem rekel. Pri nas je neke v 80. letih naš socializem počasi že drsel v neke drugačne vode, čeprav si ne moremo zatiskati oči pred dejstvom, da smo imeli enostrankarski sistem – žal. Prav gotovo to, kar je imela Slovenija,

pa najbrž tudi celotna Jugoslavija zadnjih deset let pred transformacijo, ni bil komunizem klasičnega tipa, ni bil boljševevzid klasičnega tipa, seveda nekateri vzorci obnašanja so bili še živi. Dejansko pa se je to že precej spremenilo. In najbrž, če bi mi imeli kak trd komunizem, ta prehod ne bi bil tako mehak in neboleč, brez posebnih posledic za državljane Slovenije. Rekel bom preprosto resnico: ljudje si vendarle ob vseh navdušenjih in čustvenih izbruhih ne želijo revolucije, ne želijo si več

nekega pretirano eksaltiranega življenja. Večina ljudi želi živeti v miru. Mir je prva vrednota, ki jo večina ljudi sprejema. Želijo živeti kolikor toliko v gospodarski blaginji in želijo, da jih politiki pustijo pri miru. Mislim, da je velik del tega zelo kritičnega odnosa Slovencev do političnega establišmenta, tudi novega demokratičnega – govorim o ocenah parlamenta, vlade, strankarstva itn. – da je večina od tega že izžrpana.

Panorama: Kot župan mesta Ljubljane se srečujete tudi z ljudmi, ki čudno pojmujejo demokratično odločanje, sistem itn.

Rupel: Lahko tudi tako rečemo. Prizadevam si, da bi prišlo do normalizacije odnosov. Še en stavek pa k prejšnji misli: Mislim, da ljudje cenijo predvsem tiste stranke in ljudi, ki danes želijo normalizirati odnose v Sloveniji, ki želijo te odnose narediti transparentne, tudi dostojne in človeško znosne. Komu se pa ljubi kar naprej kregati, saj ljudje ne želijo živeti v prepiru. Če smem izreči ta komentar, ni mišljen kot strankarski: Zakaj ljudje »obrajajo« Drnovška? Zato, ker je eden tistih politikov, ki ne daje vtisa, da bi hotel ljudem narediti kaj slabega. On s svojo pojavo in svojimi izjavami v bistvu demonstrira politiko, ki se jo da prenašati. Ali ste kdaj Drnovška slišali, da je ljudem grozil, da bo treba narediti to ali ono, spremeniti to ali ono? Drnovšek je tipičen politik, in to velja v veliki meri tudi za Kučana, ki ne želi iti na živce ljudem. In menim, da je to uspeh teh politikov. Ljudje ne želijo politikov, ki jih stalno vznemirjajo. Kar se Ljubljane tiče, smo naredili z reformo lokalne samouprave kolosalno oslarijo. K njej nisem sam prispeval, sem pa zanjo soodgovoren kot član parlamenta, čeprav sem glasoval proti.

Panorama: Je pa vaša stranka zelo mnogo prispevala k temu s kupčkanjem s krščanskimi demokrati pri določanju občin.

»Zakonodajalec ne bi smel dopustiti, da je ostal odprt odnos med mestno upravo in mestnim svetom, se pravi med postavodajno in izvršno oblastjo. Tega odnosa zakonodajalec ni dobro razrešil. Mi imamo neposredno izvoljene župane, ki uživajo neko večjo stopnjo legitimnosti, zaupanja volivcev itn., in po drugi strani mestni ali občinski svet, ki je sestavljen iz ljudi, ki so šli na volitve na strankarskih listah. Skratka, to je neka kontradikcija, ki je kakšnega pravnikarja v njegovih fantazijah morda celo zabavala.«

Rupel: Jaz bi rekel drugače, da smo v moji stranki imeli kar nekaj napornih pogovorov o tem. Na primer spomnim se svojega in tudi Školčevega stališča v zvezi z lokalno samoupravo. Moram reči, da Drnovška lokalna samouprava nikdar ni pretirano zanimala, ampak midva s Školčem pa sva menila, da bi bilo najbolje narediti volitve v stare občine, se pravi teritorialno stare. To stališče je bilo v LDS kar močno, ampak navsezadnje je šlo za to, ali volitve sploh bodo ali ne. In kot liberaldemokrat

sem se moral odločiti med tem, ali bodo volitve ali da naredimo nekoliko boljši zakon. Rekel sem, da tudi če zakon ni tako dober, je vendarle za liberalne demokrate najbolj važno, da so volitve, ker je prejšnja garnitura že tako šla preko svoje dobe. Ta garnitura je trajala od leta 1990 in je šla v peto leto svojega obstoja. Zato je bilo treba nekaj narediti. In preprosto ni bilo večine, ki bi podprla boljši zakon. Zato je težko LDS očitati, da so popustili. Morda bi lahko bili še bolj učinkoviti ali bolj pametni, ampak pustimo zdaj očitke, dejstvo je, da je bila ta reforma oslarija. Zakaj? Ker smo v teh štirih letih doživeli spremembo političnega sistema, novo ustavo, denacionalizacijo, privatizacijo, mednarodno priznanje, boj na zunanje-političnem področju in zdaj vsem tem procesom, ki so nas pretežno že kar izčrpali, dodali še eno revolucijo, naredili iz 60 občin 147, na glavo obrnili vsa ta razmerja. Danes se pogovarjamo o teh posledicah. Npr., mi imamo še vedno blokirane naše račune, ker še ni bilo delitvene bilance, ker se občine, ki so prej bile na tem mestu, kjer je danes Mestna občina Ljubljana, niso zmenile o določenih zadevah. Skratka, šli smo v en strašno naporen proces, ob tem da smo imeli že polne roke dela z vsemi drugimi zadevami. Veste, da smo v dveh letih sprejeli 220 zakonov, in sredi te norišnice v Sloveniji smo šli spreminjat še lokalno samoupravo, kar je bil, da tako rečem, smrtni udarec.

Panorama: Kaj vas kot župana najbolj moti, kje vidite največje pomanjkljivosti?

Rupel: Zakonodajalec ne bi smel dopustiti, da je ostal odprt odnos med mestno upravo in mestnim svetom, se pravi med postavodajno in izvršno oblastjo. Tega odnosa zakonodajalec ni dobro razrešil. Mi imamo neposredno izvoljene župane, ki uživajo neko večjo stopnjo legitimnosti, zaupanja volivcev itn., in po drugi strani mestni ali občinski svet, ki je sestavljen iz ljudi, ki so šli na volitve na strankarskih listah. Skratka, to je neka kontradikcija, ki je kakšnega pravnikarja v njegovih fantazijah morda celo

»Vendarle pa, leta 1945 je zmagala koalicija demokratov in komunistov. Torej ni prišlo do koalicije, ki so jo nekateri imenovali konservativna koalicija. Le-ta bi bila – morda si jo je predstavljal Chamberlain, morda kdo drug, morda naši domobranci – sestavljena iz fašistov in demokratov proti komunistom. Ta koalicija ni nikoli zares funkcionirala, bila je bolj neka hipoteza. Leta 1945 imamo zmago komunistov in demokratov nad fašizmom.«

zabavala. Namreč povzročiti konflikt znotraj občine ali znotraj mesta je lahko zelo privlačna stvar za nekoga, ki hoče vladati mimo lokalne ravni, mimo občin itn. To seveda ni prav. Kot župan sem dejansko v drugačni vlogi kot svetnik. Mi smo šli skozi dva kroga in v drugem krogu sem dobil glasove ne samo od svoje stranke pač pa od ljudi, ki so verjeli v Dimitrija Rupla, ki so verjeli v moje ime in primike in v neko politiko, za katero stojim, in to so bili ljudje iz različnih strank. Ankete so pokazale, da so me podpirali tudi krščanski demokrati, tudi ljudska stranka, LDS, Združena lista itd. Dejansko sem odgovoren za vse Ljubljance in želim delati za vse Ljubljance in ne želim voditi strankarske politike.

vprašam, kaj je pomembno za mojo stranko. Za mojo stranko je mogoče res pomembno, recimo, da je ena postavka, mesto žensk ali pa kakšna kulturna postavka. Jaz pa moram gledati čez in zato pravim: ne, prva prioriteta in Ljubljani so stanovanja, druga ureditev prometa itn., tretja je morda Ljubljana kot kulturno mesto, Ljubljana kot prestolnica itn. Prioritete so postavljene nekoliko drugače. Moje upanje seveda je, da bomo po teh nekaj začetnih nemirih prišli skupaj glede prioritete, ki so vendarle sprejemljive tudi za vse druge. Saj, ali so lahko socialdemokrati proti temu, da rešimo stanovanjske probleme dva tisoč ljudi v Ljubljani? Najbrž ne morejo biti proti. Prav tako bodo zelo težko proti glede prometa. Drugi glavni problem je odnos med občino oz. lokalno skupnostjo in državo. Absolutno nesprejemljivo in neustavno je, da je država vzela nekatere pristojnosti, ki so izvirne pristojnosti lokalne skupnosti, in to celo po naši ustavi. Po naši ustavi je lokalna skupnost oz. občina odgovorna za razvoj. Če sem odgovoren za razvoj tega mesta, potem potrebujem tudi instrumente za to, da lahko to odgovornost realiziram. Bistvena stvar v mestu so zemljišča stavb. Ne morem pa voditi urbanistične politike, nihče v mestnem svetu, če so lokacijska in gradbena dovoljenja v rokah ministrstva za okolje in prostor. Tu sva z g. Gantarjem že prišla do načelnega sporazuma, ki pa še nima konkretnih rezultatov. On trdi, da bo v mestnih občinah to prepuščeno mestni upravi, kar je seveda edino normalno in tako tudi bo. Ker če ne bo kmalu tako, bo sledil pritisk, da si občine to preprosto vzamejo. V zvezi s tem zakonom o prevzemu pristojnosti državne uprave sem pisal na ustavno sodišče, naj se problemom urejanja prostora še posebej pozorno posvetijo. Da ne govorim o takih malenkostih, kot so poroke. Zdej se morajo poročati pred predstavnikom notranjega ministrstva. To nekako ne gre. In še bi se našlo.

Panorama: Koliko vas pri vseh teh projekcijah, ki jih imate, lahko ovira svet, ki je dokaj čudno sestavljen? Po logiki stvari bi morali biti glede na programska izhodišča Združena lista in socialdemokrati večinski?

Rupel: Če se pogovarjamo resno, moramo ugotoviti, da Janševa socialdemokracija ni leva stranka. To je precej populistična stranka in, bi rekel s konceptualno nečisto politiko. Mestni svet v Ljubljani je sredi vrtinca notranjega preurejanja. Želim si, da bi v tem svetu nastala močnejša sredinska grupacija. Bomo videli, če bo prišlo do tega. Ne samo, da moram dati v oklepaj politične razmere v mestnem svetu, če hočem v tem mestnem svetu določene stvari urejati; na neki način moram biti obziren do proračunske miselnosti nasploh. Saj Ljubljana ne bo mogla, pa naj bo občinski svet takšen ali drugačen, s proračunom reševati vseh problemov. Torej je sklep naslednji: Če ne moremo določenih problemov reševati s proračunom, kako jih bomo? Reševali jih bomo tako, da se bomo pogovarjali in dogovarjali z najpomembnejšimi organizacijami in ustanovami, ki so v mestu Ljubljani. Ena najpomembnejših ustanov, ki jih imamo v Ljubljani, je država. Z njo se je treba pogovarjati. Sem proti temu, da državi napovemo vojno. Mislim, da se je treba z njo pogovarjati in razumeti, ker bomo imeli več koristi od tega. Druga stvar: ljubljansko gospodarstvo je približno tretjina slovenskega gospodarstva in je izjemno močno. V prihodnjih dveh letih bo to gospodarstvo preživel vse te privatizacijske muke in bo svobodno, kar zadeva lastniško strukturo, ki bo po-

tem jasna. V prihodnjih dveh, treh letih, ob koncu svojega mandata pričakujem velik gospodarski vzpon. Sedaj se moramo počasi pripravljati na to. Jaz se sedaj pogovarjam s predstavniki, direktorji najmočnejših ljubljanskih firm. Pa ne zaradi tega, da bi jih prosil za denar, ampak zato, da bi z mojim posredovanjem za našo mizo sedli vsi tisti, ki imajo načrte v zvezi z Ljubljano, da bi dali vsi načrte na mizo, naši urbanisti, gradbeniki, železnica, banke. Vsi skupaj bi sedli za isto mizo in bomo vsi skupaj bi hitro videli, da so naši interesi kompatibilni. Povedali bomo: spoštovani gospodje, mi vam bomo pomagali realizirati vaše načrte, če jih boste prilagodili interesom mesta. Tu so obojestranski interesi in bomo zunaj proračuna in zunaj teh političnih spletk v bistvu začeli graditi Ljubljano v pravo prestolnico, s tistimi vibracijami, ki so za glavno mesto potrebne.

Panorama: Čeprav boste najbrž imeli probleme s svojimi podjetji, t. i. ljubljanskimi javnimi podjetji, s holdingi...

Rupel: Ta podjetja so zame enostaven problem. Meni je vseeno. Če bodo svetniki odločili, naj ostanejo tam, kjer so, bodo ostala, kjer so. Kot predlagatelj proračuna pa ne bom trpel tega, da ta podjetja pridejo v proračun takrat, kadar potrebujejo denar, tisto, kar zaslužijo, pa skrrijejo drugam. Če hočejo, da se mesto z njimi pogovarja in da se jaz z njimi pogovarjam kot predlagatelj proračuna, bodo morali priti s plusi in minusi, tako da bo proračun in vsa ljubljanska lastnina transparentna. In zato si upam dobiti večino tudi v tem mestnem svetu. Da bo politika vseh javnih podjetij, ki so v stoodstotni lasti Ljubljane, transparentna, jasna in da bomo pripeljali vse finance in Ljubljani v isti proračun.

Panorama: Se ne bojite, da bi se ponovila zadeva od prej – skupščina nesklepčna, vlada pa po svoje?

Rupel: Vsak dela po svojih pristojnostih. Jaz si želim, da bi mestni svet še dolgo in srečno delal.

Marjan Horvat

Piše: Martin Ivanič

DVE SOCIAL-DEMOKRACIJI

Da me bralec ne bi osumil hude pozabljenosti, moram začeti s priznanjem, da sem pred časom na tej strani že pisal pod enakim naslovom. Toda »zgodba« je takrat imela drugačen poudarek, čeprav je izhodišče enako. To izhodišče pa je obstajalo (po imenu) dveh socialdemokratskih strank, ki sta (spet po imenu) glede na tradicijo nekako najbolj delavski. Načeloma bi to moralo pomeniti, da imajo slovenski delavci in nameščenci razmeroma močno politično zaledje, saj končno obe sodita med močnejše politične stranke.

Več kot očitno je, da imamo v obeh socialdemokratskih strankah opravka s članski mešanico. Obe sicer skušata prodajati svoj delavski videz, toda v eni bomo poleg dejanskih delavcev našli precej menedžerskih duš, v drugi pa kopico izobraženov, verjetno predvsem humanistično-družboslovnih, za katere bi gotovo lahko trdili, da jih povezuje nasprotovanje domnevemu neokomunizmu. Ob kritiki, da ena socialdemokracija z direktorji v lastnih vrstah izvaja svojevrsno demagoško do delavstva, se sprašujemo, kdo neki daje (politični) pečat drugi socialdemokratski stranki: delavci ali izobraženci, ki bi zvečinoma težko prikrili svoje desničarstvo v tradicionalnem smislu besede. Tako se medsebojni očitki o demagoški povampirjenosti ene oziroma druge socialdemokratske stranke skrajno prozorno ulično blejanje za politične slepce.

Morda kaže spomniti, da se zdi dr. Janezu Jerovšku nesmiselno govoriti o delavskem razredu, češ da ta v Ameriki izginja. Prvič mi nismo Amerika, drugič pa o delavstvu ne govorimo več v starem razrednoproletarskem smislu, temveč kot o tistem družbenem stanu, ki vsem delom pri delodajalcih in si tako zagotavlja preživetje. Razumljivo je, da je ta družbeni sloj zelo raznolik po vseh možnih kazalcih in da vanj po tej zelo poljudni opredelitvi lahko vvrstimo vse mogoče delojemalce od povsem manualnih do povsem umskih. Le težko pa bi vanj uvrščali pripadnike t. i. menedžerskega sloja, kar sicer lider ene socialdemokratske stranke očita drugi kot izrojenost. On je zares pameten in učen mož, pa nas lahko

nevzdržne zgodovinske primerjave. Toda prav politiki so največ krivi za črnogledno prepričanje, da se zgodovina rada ponavlja, a le v slabem. Primitivne, državljano in državni škodljive svaje ob 4. obletnici slovenske osamosvojitve, ki so nam jih uprizarjali strankarski izprijenci in iztirjenoci, lahko opozarjajo tudi na kakšne boleče zgodovinske izkušnje. Ne kaže se ustavljati ob perverzni manipulaciji Dimitrija Kovačiča, predsednika mestnega sveta Ljubljane, po poklicu Janševega socialdemokrata, da so vabila na ljubljansko proslavo dajali v roke prijaznim ljudem, da so jih nato delili naprej, češ privrženi ljudi slovenski državi in njenemu prazniku pa res ne gre zatirati. Če je mestni svet presodil, da Kovačič ni poneveril mestnega denarja, potem naj nam pač še naprej »odvaja« na glavo!

Asociacijo na zgodovino vidim preprosto v tem, da so se stranke po tem vzornem dogodku začele zmerjati s fašisti in profašisti – ali bolj milo z neofašisti. Spomnil sem se pač zmerljivke, ki so jo komunisti med dvema svetovnima vojnama naslavljali na socialdemokrate, češ da so dvojček fašizma. Da ne bo nesporazuma, bom skrajno nedvoumno: z Janševo SDSS ne morem soglašati enostavno zaradi tega, ker se Janša navzlic številnim utemeljenim očitkom t. i. komunističnim strukturam (nekdo je izumil izraz liberalkomunisti, a to je podobna inovacija kot udobomafija, za katero bi Ravnikar najraje dobil Nobelovo nagrado, ne da bi svojo »znanstveno« tezo dokazal) obnaša tako, kot da smo vsi Slovenci njegova lestev do moči, oblasti in maščevanja nad tistimi, ki si upajo grajati njegovo bolešno slo.

Vendar se ne morem iznebiti prepričanja, da sta za klavno stanje slovenske socialdemokracije in porazne odnose med obema njenima strankama krivi obe. Iz njunega strupenega prepiranja in uničevalnega rinjenja za glavo skozi zid pa vlečejo »politijske prednosti« zastopniki drugih, slovenskim delojemalcem prejkone nasprotujočih interesov. Če sprejmemo oceno, da (liberalno-demokratska) vlada deluje v prvi vrsti pragmatično, potem je pragmatičen poduk povsem jase: Dokler sta si dve stranki, ki sta nominalno in tradicionalno (to pa je v danem primeru najbrž vse) najbolj neposredni zastopnici delojemalskih interesov, tako krčevito v laseh, je prostor za pragmatično manevriranje izvršilne oblasti neprimerno večji. Kaj vse vlada v razmerju do delojemalcev šteje za pragmatizem, je vsekakor zanimivo vprašanje. Ne smemo pa spregledati, da je današnji slovenski delojemalec, ki je zrasel iz včerajšnjega samoupravljavca in solastnika družbenega imetja (oboje je bilo resda tudi zelo formalno, a ne v celoti), nekaj drugega od delojemalca v »klasičnem« kapitalizmu, kjer delodajalec in država ne more tako utemeljeno očitati, da so ga oropali za nekaj, kar je soustvarjal nekaj desetletij. Vlada to sicer ve, a svoje nesposobnost in neprimernost, da v lastniški in siceršnji preobrazbi bivšim solastnikom oz. novim delojemalcem zagotovi več pravne in socialne pravičnosti, s pridom izrablja sebično politikantsko kramarstvo in zdrabarstvo domnevnih zastopnikov delojemalcev. Ti pa bodo, tako kot vselej, tudi na naslednjih volitvah poslušali ušesom prijetne parole o pravičnosti, poštenosti, čuvanju svete slovenske zemlje itn. ter trošili druga podobna politična odvajala.

Piše: Jože Smole

AGONIJA

Zasedba varovanih mest Srebrenice in Žepe je za muslimanske prebivalce tragedija. Na tisoče je pregnanih (ženski, otroci in starčki). Znašli so se v nemogočih življenjskih razmerah. Usoda zajetih in odpeljanih mož je nejasna. Predstavniki britanske vlade je utemeljeno ugotovilo, da je Evropa soočena z najbolj grobnim »etničnim čiščenjem« po koncu druge svetovne vojne. Civilizirane države so nemočne pred tem grozljivim početjem. Humanitarna pomoč Združenih narodov vse večji množici pregnancev je neučinkovita. Srbska vojaška zasedba Srebrenice je povzročila agonijo v Sarajevu. Naknadna zasedba Žepe jo je še stopnjevala. Bosanska vlada je pred nekaj tedni ukazala svojim vojaškim enotam začeti veliko ofenzivo, s katero naj bi prebili srbski obroč okrog Sarajeva. V svet je pošiljala poročila o pomembnih vojaških uspehih,

o osvoboditvi velikih področij, o splošnem premiku v korist Muslimanov. Z optimizmom je govorila, da se bo Karadžićeva vojska morala povsod umikati. Iztebegovci je celo v nacionalno evforičnem duhu izjavili, da je v bosanski narod »končno vzel usod v svoje roke«.

Posebni odposlanec Združenih narodov Jasuši Akaši je javno izražal dvom o utemeljenosti takšnega optimizma. Bosanski vrh je opozarjal, da je vojaška ofenziva nespametna, ker bo gotovo povzročila protiofenzivo Karadžićevih sil. Zaradi teh opozoril je bil japonski diplomat deležen obtožb o povezanosti s Srbi in nekorektnem obnašanju do Muslimanov.

V agoniji, ki je zavlada med bosanskimi politikmi, je prišlo do stopnjevanja čustvenih napadov na zavezniške države in mednarodne organizacije. To za bosansko

vlado gotovo ni dobro. S padcem dveh varovanih mest je val agonije udaril tudi v vodstvene strukture Združenih narodov, NATA in Evropske unije. Napadi Natovih letal sploh niso bili učinkoviti. Nedavno ustanovljene vojaške sile Združenih narodov za hitro posredovanje so povsem zatajile. Poveljstvo Unproforja pa sploh ni vedelo, kako ukrepati ob srbskem napadu na muslimansko enklavo Srebrenico, kjer je Varnostni svet razglasil za varovano ozemlje in se ga obvezal tudi braniti.

Srbski nacionalistični skrajnejši so z brutalno vojaško silo poteptali vse mednarodne sporazume in še enkrat ponižali Združene narode. Te ugotovitve, ki so jo te dni ponavljali vsi zahodni komentatorji, je sledilo tudi njihovo opozorilo, da so vse najpomembnejše mednarodne inštitucije prišle v globoko krizo, ker očitno sploh nimajo nobenega pravega odgovora na balkansko morijo.

Od vseh zahodnih državnikov je bil najodločnejši francoski predsednik Jacques Chirac (vsaj po zunanjem videzu). Zahteval je takojšnjo mednarodno vojaško operacijo za ponovno vzpostavitev prejšnjega stanja v Srebrenici in za obrambo Žepe, Goražda in drugih varovanih muslimanskih enklav. Kmalu se je izkazalo, da je šlo bolj za politično retoriko kot pa za najavo dejanskih učinkovitih ukrepov. V hitro skli-

canih vojaških in političnih posvetovanjih se je pokazalo, da London, Washington, Ottawa in Bonn sploh ne nameravajo sodelovati v širših vojaških operacijah proti Karadžiću in Srbiji.

Najbolj protislovno je ravnanje ZDA. Kongresniki in senatorji iz vrst Republikanske stranke se že dalj časa zagnano zavzemajo za enostransko odpravo prepovedi prodaje orožja bosanski vladi. Predsednik Clinton je odločno proti temu in dokazuje, da bi to še povečalo krvavo morijo v BiH. Ob nedavni navezavi diplomatskih odnosov ZDA z Vietnamom, kar je sprožilo ostre obsodbe velikega dela republikanskih kongresnikov in senatorjev, se je še posebej pokazalo, da ameriška javnost odločno zavrača idejo o pošiljanju ameriških vojakov v BiH. Še vedno so nezacelejene globoke »vietnamske rane«. Tam je izgubilo življenje na tisoče ameriških mož na koncu pa so ZDA morale priznati svoj poraz.

Pri takšnem razpoloženju je vprašljiva tudi izvedba načrtovane operacije Nata za zaščito pri umiku modrih čelad iz BiH. V njej bi moralo sodelovati vsaj 25.000 ameriških vojakov. Tako široko zastavljene vojaške operacije, v kateri bi sodelovalo skoraj 30.000 sil Nata, ni mogoče izvesti brez človeških žrtev. Brez ameriške fizične udeležbe pa operacija Nata sploh ni možna.

Piše: Drago Kuhar

EKUMENIZEM

V krščanskem svetu je ekumenizem pravno, duhovnonazorsko, k izvornemu in k izvirnemu vračajoče prizadevanje, ki želi zajeti čim več občevanja in čim več družbe. Pravzaprav hoče v civilnem in v javnem življenju dobiti posebno bivanjsko nazorsko vesoljnost. Kar pa ne pomeni, da so njegovo vodilo edino, nezamenljivo in nezmotljivo, ampak se njegova pot prične v občesti in v splošnosti, v množstvenosti in v različnosti, v iskanju in v priznanju skupnega.

Ekumenizem naj bi živel predvsem na religiozskem, celo na religioznem področju človekove eksistence. Krščanske veroizpovedi in prepričanja, krščanska verovanja in ločevanja se naj v ekumenističnem premissiavljanem in spoznanjem srečujejo in povezujejo, združujejo in nadgrajujejo. Vendar tako, da se ne grabi ali celo izgubi posamezna

različnost in posebnost v zapovedani enakosti, ampak je slednja struktura rojevajoča iz korenin pamtveka, ali točneje, iz tradicije tistega zapomniljivega trenutka, ki se mu ne da in ne sme drugače reči kot prvo, pravo, staro krščanstvo.

Ekumenizem noče biti nekaj nadkrščanskega ali nadhistoričnega, ampak je zasnovan na vračanju in dokončni vrnitvi k prvotnemu, k prakrščanstvu. Živega krščanstva kot vere ni in ga nikdar ne bo brez nezamenjljive biblične besede, ki je v svoji enkratnosti in neponovljivosti hkrati božja in sveta Beseda. Večno v roke jemanje knjige je tisto poučevanje in verovanje, je tisto iskanje in ustvarjanje, je tisto doživljanje in bivanje, ki to stranosti daje zemeljsko človeškost. Tisto humano prirodno, ki tako individuuma kot družini, ki tako občestvo kot

družbo razsvetljuje in prosvetljuje v tistem bistvu in v tistem najdenju biti, katero je samokreativno z modrijo eksistence in z Besedo obvarvano in samo Bibliji. Preveč poenostavljena je trditvev, da je ekumenizem začel organizacijsko, vsebinsko, formalno, nazorsko in še drugače živiti šele s prvim desetletjem 20. stoletja, čeprav se je takrat institucionalno konstituiral.

Pričetek ekumenistične misli je gotovo že v 16. stoletju. Torej v protestantizmu, saj je le-ta eksplicitno vračanje k biblični besedi in zanj je edina krščanska prepovedna, nazorsko-verskativnjska avtohtonost in avtonomnost v Bibliji in njeni Besedi, ki je več kot samo religiozsko, deloma je tudi religiozna, knjiga knjig, ampak je tudi svetna knjiga knjig, v kateri je individualizacija človeka in družine, ljudstva in naroda jasno razpoznavna. Protestantizem se je navsezadnje vrnil k prvemu, pravemu, staremu krščanstvu, kar pa je eno najpomembnejših ekumenističnih vodil.

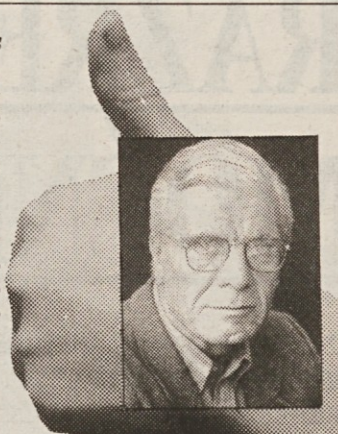
Izvirnost, izvornost, prvotnost in prakrščanskost ruši, trga in hoče razvrednotiti rimokatolištvo s svojo absolutno in totalitarno vesoljno nezmotljivostjo in eno samo zveličavno resnico, ki jo posebej Papež kot zemeljski bog meča in inkvizicije. Pravzaprav je tisti samodoločljivi Nekaternik, ki se za časa žitka in na-

vekinveke spomina samooklicuje za Oblastnika, kar pa že vnaprej izključuje vsakršno dejansko in stvarno ekumensko, ker človeka deli na vrednega in manj vrednega, na spoštovanega in manj spoštovanega, celo na zaželjenega in na manj zaželjenega. Taka drža je skregana z vsakršno zdravim prirodno pametjo. Je pa tudi negacija starega iz Biblije življenjskega krščanstva, saj je zanikanje strpnosti, spravnostni, različnosti in demokratičnosti. Je samo-vladanje zaradi samo-biti. Ekumenizem pa je samo-človek s samo-Besedo z Biblijo v tostranem življenju, kjer je odrešenje možno le z individualizacijo spoznavanja in prepričanja.

Rimokatoliška cerkev na vsakem koraku govoriči o ekumenizmu, vendar s svetosedežno zapovedovalno, oblastniško-dogmatično aksiomatičnostjo, ki ni nič drugega kot izključujočnost vsega drugega in drugačnega, saj tudi ni članica Ekumenskega sveta Cerkev. Kot zadržek omenimo duhovniško službo ali premislek o njej duhovnikologijo in takoj ugotovimo rimokatoliško totalno moškoizacijo, saj ženska ne sme opravljati te službe, ker je po rimokatoliški teološki paradigmi manjvredno bitje, ki je funkcionalistično določeno za diktatna bivanjska opravila.

arena

Piše: Boža Gloda

Dr. Veljko Rus

Seveda gre zgolj za navidezno protislovje, da dr. Veljko Rus, eden izmed najhujših kritikov prejšnjega sistema, zdaj o njem govori »diferencirano«, o posameznih njegovih elementih tudi naklonjeno. Takšno Rusovo ravnanje je nenavadno za tisti del ljudi in tista slovenska okolja, ki se razumejo zgolj na ekstremna, negativna ocenjevanja preteklosti in na oportu-

Doslednejš

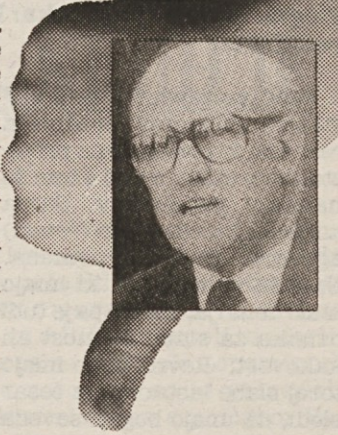
nistična poenostavljena ocenjevanja sedanosti. Zaradi tega ni naključje, da (kot eden redkih) dr. Rus tudi sedanja politična dogajanja in akterje političnega življenja v Sloveniji spremlja s kritično distanco, z nestranskarske pozicije in da podobno kot nekoč tudi zdaj doživlja različne polemične udarce. Dr. Veljko Rus ne vidi, da bi v Sloveniji odpravljali tisto, »kar je bilo v zadnjih petdeset letih največja ovira za normalen gospodarski in kulturni razvoj Slovenije, to je prehudo politizacija celotnega javnega življenja. Stranke imajo preveliko moč – nič manjšo, če ne celo večjo, kot jo je imela nekoč Partija. Dr. Veljko Rus misli, da gre za »imperializem strank« nad civilno družbo, ne samo nad državo. »Pomagati strankam, ki imajo tako velike apetite, je, blago rečeno, vse kaj drugega kot pa graditi v demokratično in liberalno družbo.«

Seveda glede tega obstajajo tudi diametralno drugačna stališča. Vendar pa je dr. Veljku Rusu treba priznati, da izjemno pronicljivo opozarja na nevarnosti, ki čakajo Slovenijo, če se bo sedanja tendenca totalne politizacije (in lahko bi rekli tudi konfrontacije) nadaljevala. Morda so njegove ideje o popolni avtonomnosti in izključenosti inteligence iz strankarskega življenja naivne in nerealne, zelo realna pa so njegova opozorila na nevarnost razbijanja znanosti in različne ideološke tabore, njeno prilastčanje in privatiziranje na »rdeče, zelene in črne sociologe, zdravnike, arhitekte itd.« V Sloveniji bi morali nasploh govoriti o pozitivni depolitizaciji življenja, ker je tudi to pogoj, da se bomo ljudje med seboj bolje razumeli in lažje prenašali...

Dr. Veljko Rus opozarja na nevarnost novega političnega primitivizma, ki ga vzpostavlja in se mu predajajo določeni politični veljaki. Ta politični primitivizem ima za cilj »paraliziranje« odrejanje ali izrinjanje intelektualcev in politično angažiranje množic z demagoško in negativnimi čustvenimi naboji. Dr. Veljko Rus je svoj zadnji intervju v Mladini končal z ugotovitvijo, da so razmere v Sloveniji dokaj kritične in da nas novi politični primitivizem, »zlasti pa Janša, Gros, Malenšek in podobni, vlečejo v kaos...« Preveč dramatično ali preveč zapoznello opozorilo? Dr. Rus je jase, nedvoumno. Kaj pa drugi?

Dr. Janez Jerovšek

Prof. dr. Janez Jerovšek sicer odločno zanika, da bi v svoje proforsorsko delo na Fakulteti za družbene vede vpletel dneвно politiko in svoje (politično) opredeljenje do posameznih slovenskih političnih osebnosti in dogajanj. Kljub temu pa ne more prikriti, da pripada povsem določni politični opiciji in povsem prepoznavnemu krogu tistih slovenskih politikov, za katere je poglavitna značilnost ukvarjanje s pre-

Žrtev

teklostjo, s preteklimi zaslugami, različnimi starimi zamermi, delitvami in sovražniki. To je početje, ki za Slovenijo zagotovo ni zdravo in stimulatívno.

V Mladini so zapisali, da so se ob predavanjih predmeta krizni menedžment dr. Jerovšku utrnile misli, ki mejijo na politično propagando za socialdemokratsko stranko in Janeza Janšo.

Prof. dr. Janez Jerovšek se (podobno kot dr. Jože Pučnik) ne more odlepiti od vloge »žrtev« prejšnjega režima in (naj)zahušnejšega za rušenje komunizma, četudi so med profesorji in intelektualci dokazano ljudje, ki bi se lahko imeli za večjo žrtev in bolj zaslužne, pa tega ne razglašajo (in zlorablajo) kar naprej.

Ko dr. Jerovšek grdo govori o svojih prijateljih, o tem, kaj mu je, denimo, kdaj rekel dr. Veljko Rus, s tem bolj kot o njih pripoveduje o sebi, o svojih moralnih principih. »Rus mi je osebno rekel, da je komunist in da se čuti komunista,« je izjavil dr. Jerovšek, da bi »dokazal«, da z njegovim »prijateljem« in njegovimi pogledi na aktualna slovenska politična dogajanja zagotovo ne more biti nekaj v redu. Hkrati pa ni povedal, da ta »komunist« – za razliko od njega – ni bil član komunistične partije. In mnogi drugi tudi ne, ne glede na to, ali je to škodilo ali ne njihovim profesionalni karieri. »Bil sem član Partije, sicer ne bi mogel preživeti na fakulteti,« zdaj pojasnjuje dr. Janez Jerovšek. »Izstopil sem 1985. leta, ko sem začutil, da me ne bodo več vrgli z univerze.«

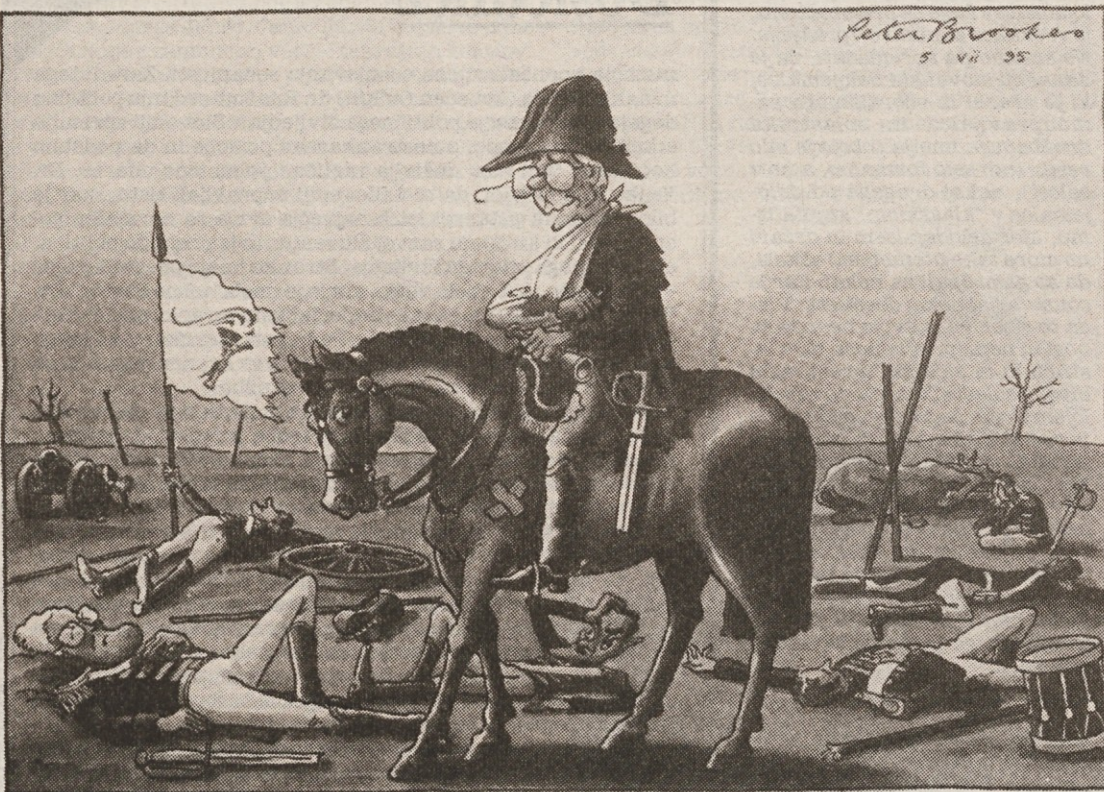
Partiji je torej ostal zvest še celo desetletje potem, ko po neki ideološki čistki ni smel več predavati na fakulteti... Njegova teza, da je zgolj partijsko članstvo omogočalo obstanek na fakulteti (oziroma na določenih fakultetah), je seveda skonstruirana predvsem za današnje (politikantske) potrebe in zasluge.

Dr. Jerovšek zdaj govori o ponovni težnji po »vzpostavljaniu totalitarnih struktur«. Pravi, da liberalkomunisti zasedajo vse bistvene institucije »od RTV do sodnje in tožilstva«, hkrati pa ne pove, da je bil prvi generalni direktor RTV Slovenija po uvedbi strankarskega pluralizma in da je s tega mesta odstopil. Zda pa govori, da naj bi bil spet žrtev nekakšnih novodobnih »političnih čistk«. Je mogoče, da je kar tako, mirno, da javnost tega sploh ni zaznala, prepustil mesto prvega moža na RTV liberalkomunistom? Potemtakem dr. Janez Jerovšek vendarle ni tako dosleden bojovník, kot se želi prikazati.

Socialna podoba sodobne angleške družbe:

RAZREDNA DRUŽBA NA OTOKU OSTAJA MOČNEJŠA KOT V VEČINI DRUGIH DRŽAV

Presežki delovne sile • Odnos do brezposelnih • Britanski vladni proračun daje letno za socialno varnost 74 milijard funtov • Najbogatejši Britanci ne srečajo revežev • Trpežnost plemstva in sistem zasebnih šol ovekovečata apartheid višjega razreda.

Prosjačenje in brezdomstvo sta v Londonu, kot v vseh velemestih, pogosta pojava. Ko uslužbenci Cityja, londonskega finančnega in poslovnega središča v poznih popoldanskih urah izpraznijo elegantne ulice, si v njih poiščejo zavetje mnogi, ki iz tega ali onega razloga v življenju niso imeli sreče. Presežki delovne sile; ljudje, ki sta jih v britansko prestolnico prignala revščina provinc in želja po novem življenju; prezgodaj odrasle deklice; duševni bolniki, ki so se ob bankrotu umobolnic znašli na cesti; mnogi, ki kljub socialni podpori v mestu dragih stanovanj ne morejo plačevati najemnine. Mnogokrat jih pokrite s kartoni in polivinilom zaloti jutro in londonski bobiji. Preselijo se k Temzi ali se sprehajajo po mestu. Zadovoljni so, če je vreme lepo. Mnogokrat se pred nami stegne moledujoča roka: Deset penijev, trideset penijev, cigareta. Kako reagirati?

Vsega navajeni Otočani, zlasti tisti pripadniki srednjega razreda, ki prisegajo na protestantsko etiko, imajo s tem še najmanj problemov. Sama angleška beseda »poor« (reven) zgovorno nosi dva pomena. Nanaša se na ljudi, ki imajo malo denarja, hkrati pa je tudi oznaka za slabo lastnost ali kakovost. »Revni ljudje imajo torej slabe lastnosti, iz česar sledi, da imajo bogati seveda dobre.« Takšen vulgaren sklepni račun izhaja med drugim iz severnoevropskega protestantizma. Človek je po protestantski tradiciji sam svoj gospodar. Njegova revščina je tako lahko le posledica pijančevanja, brezbržnosti ali brezdelnosti. Rimokatoliška tradicija je, kar se tega tiče, za spoznanje milejša. »Nihče,« pravi, »si v resnici ne želi biti reven.« Revščina je torej posledica nesreče, zato se nam morajo revni prej smiliti, kot pa da bi jih obsojali.

Kot v eni izmed svojih študij piše univerzitetni profesor dr. Anthony King, sta obe tradiciji vpeti v vse britanske politične stranke. Laburisti se sicer nagibajo k mnenju, da ljudje niso sami krivi, če so brezposelni, bolni ali imajo neurejene družinske razmere, toda sledi kalvinizma so vseeno zelo opazne. Zaznamo jih v razpravah o vprašanjih alkoholizma, drog ali kriminala. Celotno Beveridge, trden, neupogljiv liberallec je bil trdno odločen, da bo njegova nova država blaginje dosledno temeljila na protestantskih vrednotah.

Popolnoma enako misleno ozadje zaznamo pri vpraša-

nju, kdo »zasluži« socialno podporo in kdo je »nezasluži«. Peter Lilley, minister za socialno varnost na konferencah konzervativne stranke neprestano obsaja »kradljivce, ki izkoriščajo državo blaginje«. Da bi konzervativna stranka lahko še naprej imela takšen pristop, je dvom-

ljivo iz vsaj dveh razlogov. Prvi je ta, da se javno mnenje spriči povečevanja armade brezposelnih in omejevanja ugodnosti, ki jih nudi država blaginje, vse bolj oddaljuje od protestantske miselnosti. Vedno manj volivcev revščino pripisuje posameznikovi krivdi. Konec sedemdesetih je

Tony Blair, veliko upanje britanske levice. Mu bo uspelo priti na oblast in zmanjšati socialne razlike?

raziskovalcem Gallupovega inštituta kar 33 odstotkov volivcev povedalo, da je »premajhno prizadevanje« največji vzrok za revščino. Ta številka se je sedaj znižala na 13 odstotkov. Drugi razlog pa je

dejstvo, da vse več volivcev meni, da bi bilo potrebno nekaj napraviti za tiste, ki si sami ne morejo pomagati. Ti isti volivci menijo, da skorumpirana britanska vlada pač ne more pridigati niti ti-

stim, ki se res okoriščajo s takšno ali drugačno obliko socialne pomoči.

Britanski vladni proračun za socialno varnost letos znaša 74 milijard funtov, kar je kar tretjina sredstev, s katerimi razpolaga britanska vlada. Ta sredstva so namenjena socialni pomoči trem milijonom brezposelnih Britancev, otroškimi dodatkom (Britanija ima z 20 odstotki največje število ločenih zakonov) in pokojninam. Demografi ugotavljajo, da se bo število 85-letnikov v naslednjih 35 letih podvojilo, kara postavlja vprašanje, kako si bo Britanija v prihodnjem stoletju sploh še lahko privoščila socialne mehanizme državne blaginje.

Letošnji seznam petstotih najbogatejših Britancev, ki ga vsako leto objavi Sunday Times, dokazuje, da je Britanija kljub temu še vedno država mnogih milijonarjev. Prav na vrhu seznama bogatašev je bila dolga leta kraljica Elizabeta. Letos je šele na sedemnajstem mestu, vendar ne zato, ker bi nena doma »obubožala«, pač pa zato, ker med njeno zasebno premoženje niso šteli umetniške zbirke starih mojstrov, v vrednosti 10 milijard funtov. Vendar pa za aristokracijo zadnja leta niso bila najugodnejša. Visoki davki na dediščino, nedavne spremembe lastninske zakonodaje in uničujoči stroški vzdrževanja posesti so mnoge prisilili k prodaji zemlje ali umetniških zakladov. Toda na seznamu bogatašev je še vedno 101 aristokratsko ime, med njimi 11 vojvod, 20 grofov, 18 lordov in seveda ena kraljica.

Letošnja najbogatejša Britanca sta Šveda brata Rausing, ki sta iz domovine pobegnili pred previsokimi davki. Z dizajnom embalaže za mlečne izdelke sta zaslužila 5200 milijonov funtov in sta na prvem mestu kljub letošnji izgubi 1200 milijonov funtov. Finančna izguba bratov Rausing je pravzaprav značilna za vse britanske industrijske magnate. Padec vrednosti delnic in mirujoči trg nepremičnin pomenita dvojni udarec za najbogatejše Britance. Sodeč po raziskavi Sunday Timesa se je bogastvo 500 oseb na seznamu

»Britanski vladni proračun za socialno varnost letos znaša 74 milijard funtov, kar je kar tretjina sredstev, s katerimi razpolaga britanska vlada. Ta sredstva so namenjena socialni pomoči trem milijonom brezposelnih Britancev, otroškimi dodatkom (Britanija ima z 20 odstotki največje število ločenih zakonov) in pokojninam. Demografi ugotavljajo, da se bo število 85-letnikov v naslednjih 35 letih podvojilo, kara postavlja vprašanje, kako si bo Britanija v prihodnjem stoletju sploh še lahko privoščila socialne mehanizme državne blaginje.«

Jonh Major obljublja brezrazredno Veliko Britanijo, toda znano je, da se ne upira povabilom na večerje v aristokratski družbi.

zmanjšalo v povprečju za dvajset milijonov funtov.

Petsto najbogatejših Britancev ima le malo možnosti, da bi kdaj srečalo katerega izmed 500 najrevnejših Britancev. Milijonarji ne zahajajo v barakarska naselja East Enda, nitine kupujejo v malih, zanikrnih pakistanskih trgovnicah. O prepadu med družbenimi sloji zgovorno pričajo zgodbe štirih posameznikov iz delavskega, srednjega, zgornjega srednjega razreda in iz t. i. visoke družbe, ki jih je pred kratkim objavil britanski nedeljski list Observer.

Štirinštiridesletni Ned Leary je delavec za tekočim trakom pri avtomobilski družbi Ford. »Družba v naši tovarni je izrazito razredna. Vodstvo ima svojo kantino in parkirišče, mi pa svoje. Svojega mesta se dobro zavedamo. S pripadniki višjih razredov nima nikakršnih stikov, vsi moji prijatelji so delavci. Včasih sem si želel postati slikar, vsi so namreč trdili, da sem izredno nadarjen, toda šolo sem moral zapustiti zelo zgodaj. Sedaj si nadaljnega izobraževanja ne morem privoščiti, poleg tega pa imam še dva otroke. Zaslužim 14.000 funtov letno, kar zadostuje za odplačevanje stanovanjskega kredita, toda skrbi me, ker je lastnica moje hiše pravzaprav banka. To je kot preklestvo nad našo hišo.«

Anna Woodthorpe živi v bli-

žini Norfolk in dela v podjetju svojega moža. Pripadata britanskemu srednjemu razredu. »Najbolj me jezi, ker ljudje iz nižjih slojev ne nadzorujejo števila rojstev. Zakaj imajo toliko otrok, če vedo, da jih ne bodo mogli vzdrževati. Večina ljudi iz delavskega razreda je sposobnih, toda nekako se zavedajo, kje so meje, kako daleč lahko sežejo. Mislim, da ljudje iz višjih razredov radi vodijo in usmerjajo ljudi in delavskemu razredu to, kot kaže, ustreza. Srednji razred je bolj podjeten, vendar se ne spušča v tveganja. Srednji razred je razred tipičnih Britancev.

Sedemtridesletni Charles Mavor je direktor ene izmed londonskih trgovinskih bank. Ima univerzitetno izobrazbo. Ženo med tednom stanujeta v Londonu, konec tedna pa se preselita v svojo hišo na deželi. »Opredeljujem se za pripadnika zgornjega srednjega razreda. Razred razumem kot preplet vrednosti, odnosa do življenja, zaposlitve in vzgoje, predvsem pa je pomembna izobrazba. Menim, da so razlike med razredi vse bolj opazne, kot da bi se jih ljudje v zadnjem času začeli bolj zavedati. Pri moji zaposlitvi se vsak dan soočam s široko paleto ljudi. Ocenjujem jih glede na to, ali so pošteni, zanimivi in vredni zaupanja. Poročil sem se z žensko, ki ne pripada mojemu razredu, toda ker si je zelo prizadevala, je njena izo-

Četrta največja industrijska panoga v Britaniji je kriminalna dejavnost. Pogosto je vzrok brezposelnosti ali beda življenja priseljencev.

brabza odlična. Če bi menil, da otroci v državnih šolah dobijo dovolj kakovostno izobrazbo, jih ne bi poslal v zasebne šole.« Andrew Cavendish, devon-

shirski vojvoda živi v družinski hiši v Derbyshiru. Hiša ima 175 sob, k njej pa spada še 11.000 juter zemlje. Na posestvu je s kmeti vred zaposlenih 175 ljudi. »Razred je, tako kot lepota – relativen pojem. Toda aristokracija ni več to, kar je bila, vse odkar je bila na oblasti Marghareth Thatcher, ki je prišla iz delavskega razreda. Aristokracija je bila včasih temelj monarhije, danes pa ni več tako. Sam se s svojimi uslužbenci dobro razumem. Nimamo komunikacijskih problemov. Znano je, da me ocenjujejo kot očetovsko osebnost, in rad bi verjel, da nas povezuje medsebojno spoštova-

nje. Sem tudi pokrovitelj vljudnostnega društva. Olikaje navdve pomembna, vendar se vse preveč ljudi ne znajde med slepo pokorščino in vljudnostjo. Pred kratkim sem bil operiran na kolku. Pri zdravstvenem osebju se je pojavil majhen zaplet, kako naj me imenujejo. Navsezadnje smo se dogovorili, da me bodo ogovarjali s krstnim imenom. Sam nikakor ne želim, da bi se kdo ob mojem naslovu počutil neprijetno.«

Britanci so zelo občutljivi na vprašanje pripadnosti določenemu razredu. Medtem ko bo Američan ob srečanju najprej vprašal, kaj v življenju

počnete, Francoz pa bo preveril, katere filme ste si nazadnje ogledali, bo Britanec kot po vrsti postavljaj posredna vprašanja o vašem družbenem razredu, in to tako, kot da je to zadnje, kar ga v resnici zanima. Obiskovalce Britanije pogosto presenetijo in osupnejo nenapisana pravila razrednega kodeksa. Razredna družba ostaja na Otoku močnejša kot v večini drugih držav in to po zaslugi monarhije, trpežnosti plemstva in sistema zasebnih šol, ki ovekoveča apatheid višjega razreda.

Ksenija Horvat

»Letošnja najbogatejša Britanca sta Šveda brata Rausing, ki sta iz domovine pobegnili pred previsokimi davki. Z dizajnom embalaže za mlečne izdelke sta zaslužila 5200 milijonov funtov in sta na prvem mestu kljub letošnji izgubi 1200 milijonov funtov. Finančna izguba bratov Rausing je pravzaprav značilna za vse britanske industrijske magnate. Padec vrednosti delnic in mirujoči trg nepremičnin pomenita dvojni udarec za najbogatejše Britance. Sodeč po raziskavi Sunday Timesa se je bogastvo 500 oseb na seznamu zmanjšalo v povprečju za dvajset milijonov funtov.«

Ob petinsedemdeseti letnici fašističnega požiga Narodnega doma v Trstu se je prejšnji teden zbrala v Ul. Filzi nepregledna množica ljudi

»NARODNI DOM SIMBOLIZIRA USPEHE, HKRATI PA UDARCE, KI JIH JE BILA DELEŽNA SLOVENSKA SKUPNOST MED VOJNAMA«

Zgodovinar Aleksij Kalc z Oddelka za zgodovino Narodne in študijske knjižnice je v svojem govoru najprej ugotovil, da je bil »zgodovinski pomen požiga jasen in splošno priznan že od samega trenutka, ko se je pripetil.« Narodni dom je bil »najpomembnejši, najdragocenejši, najsvetlejši simbol slovenske prisotnosti v Trstu. Plameni so v nekaj urah upepelili to, kar je bilo ustvarjenega v letih naprezanj in prizadevanj, ter slovenski skupnosti prizadejali rano, katere čas ne bo mogel nikoli izbrisati iz zavesti.« Požig pa je bil »komaj znanilec obdobja, ki se je izkazalo za najtemnejše v vsej primorski zgodovini«.

Za Kalca je »Narodni dom dobil v naši zavesti dvojni pomen: po eni strani simbolizira naše uspehe, hkrati pa tudi vse udarce, ki jih je bila deležna naša narodna skupnost na Primorskem med obema vojnama.« Z uničenjem, je poudaril zgodovinar Kalc, »so požigalci hoteli doseči dvoje: prvič onesposobiti slovensko narodnjaško nevrzalgično središče in z njim ohromiti razvejano delovanje, ki je imelo tam svoje glavno težišče. Predvsem pa so se hoteli rešiti more, ki jo je to sloplje predstavljalo za italijanske vladajoče kroge v Trstu in prizadeti našo skupnost v njenem ponosu... Zaradi tega za nas ni bil samo hud materialni udarec in moralna žalitev, bil je predvsem ponižanje.«

Danes je treba premostiti »stara nasprotja, nerazumevanja in napetosti,« zgodovina nas mora naučiti, »da Slovenci in Italijani gojimo medsebojno spoštovanje in poznavanje kot osnovna predpogoja, da presežemo težave, v katere nas je pahnila predvsem slepa politika zapiranja in nacionalne nestrpnosti.« Naša narodna skupnost, je še dejal Kalc, »rabi razumevanje, predvsem pa konkretno pomoč, da se reši iz težkega položaja, v katerem se nahajajo njene dejavnosti na mnogih področjih... Zato zahtevamo od italijanske države, da do naše skupnosti izpolni svoje

obveznosti... da nam omogoči normalni razvoj, s katerim bo dejansko mogoč tudi prispevek, ki ga lahko nudimo vsestranski civilizacijski rasti našega mesta in celotnega območja ob meji.«

Kalc je še naglasil, da je treba med Italijo

si še vedno zatika in to prav pri problemih, kot je uveljavljanje našega materinega jezika.«

Zadnje misel je Kalc posvetil medetničnim konfliktom v nekdanji Jugoslaviji, in tudi zaradi tega se morata »slovenski in italijanski

in Slovenijo »preseči preživete logike iz preteklosti in da bosta obe manjšini lahko postali »dejavnika stabilnosti in komunikacije med sosednjima kulturama.« Govornik je še ugotovil, da je v zadnjih časih občinska uprava »naredila nekatere spodbudne korake v smeri ustvarjanja drugačnega ozračja,« treba pa je »v isti sapi obžalovati, ker se v odno-

Trst spomniti obletnice požiga Narodnega doma predvsem kot jasnega opozorila, da je omikano sožitje v našem mestu v rokah samih in da se moramo zanj zavzeti vsak dan z uveljavljanjem medsebojnega spoštovanja in popolne narodne enakopravnosti.«

Podpredsednica Deželnega instituta za zgodovino odporniškega gibanja Anna Vin-

ci je izhajala iz smisla predstave, ki je bila pred kratkim v tržaški Rižarni: »Ne smemo in ne moremo pozabiti na to, kar so doživeli vsi, ko so v Rižarni trpeli in umrli. Tista predstava pa se je pričela s spominom na drugo hudo rano, ki so jo prizadeli tržaškimi Slovencev ravno s požigom Narodnega doma.« Vincijeva je spomnila tudi, da so se med predstavo v Rižarni prepletale slovenska in italijanska pričevanja in poezije: »Ko sem to poslušala, sem se vprašala, kateri je pravzaprav Dantejev jezik, kateri je jezik višje kulture in si nisem znala odgovoriti: oba sta bila izraz visoke kulture...«

Preganjanje Slovencev ni bila samo krivica, je dejala Vincijeva, ampak tudi izgubljena priložnost za vso tržaško kulturo. Požig Narodnega doma je uničil simbol za Slovence, ki niso več hoteli biti na obrobju mestnega življenja, uničil je kraj, v katerem se je slovenska kultura razvijala in uveljavljala, italijanski Trst pa je izgubil »možnost spoznavanja druge kulture, ki ni nič manj bogata in živa od naše.«

S požarom pa so izginila tudi zadnja upanja, da bi v Italiji preživela demokracija, saj se je fašizem uveljavil pri nas prej kot drugod po Italiji, saj se je kmalu po požigu Narodnega doma spremenila vloga in vsebina samega državnega ustroja, ki je uradno stopil na pot preganjanja vseh Slovanov in obenem v smer nasilja in ukinitve demokracije za vso italijansko družbo. Vincijeva je še poudarila vlogo onih pripadnikov večinskega naroda, ki niso sprejeli fašizma: »Po tej manjšini, ki so jo med fašizmom utišali, po vojni pa prevečkrat potisnili v kot,« se je treba zgedovati, zato danes, v sicer spremenjenih a še vedno težkih pogojih sožitje in medsebojno spoznavanje postane skupno idejno bogastvo večine in manjšine.

(Iz Republike)

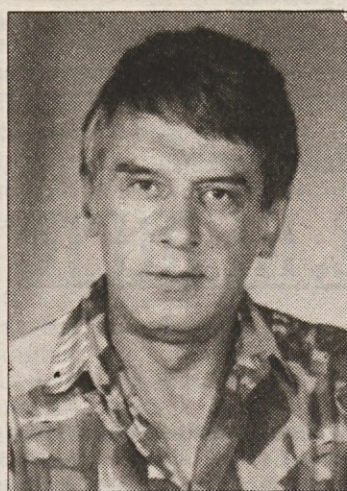

Železarna Ravne

**Dolina Kralja Matjaža
danes**

KAKŠNA BO PRIHODNOST DELAVCEV MEZIŠKE DOLINE

Železarstvo in rudarstvo sta bili s svojo dolgoletno tradicijo v Meziški dolini panogi, v katerih je bilo zaposlenih največ ljudi, posebej prebivalcev bivše občine Ravne na Koroškem. Ta občina je po lanskoletnem referendumu razdeljena na tri nove občine: občino Črna, Mežica in Ravne-Prevalje, ki skušajo izoblikovati svoje razvojne strategije. V rudniku svinca in cinka Mežica, ki naj bi se v naslednjih štirih letih postopoma zapiral, je danes zaposlenih 200 delavcev. Po zapiralnih programih je bilo v letošnjem letu predvidenih 21 presežnih delavcev, drugo leto pa naj bi jih bilo odveč 57.

Niko Krivonog

Rudarstvo je na tem področju zelo stara dejavnost, saj so topilnico meziškega rudnika zgradili že konec 19. stoletja, rudna bogastva pod Peco pa so izkoriščali že rimljani. Železarna Ravne, ki je pridobila svoj ugled s kakovostnimi jekli, se je razdelila na več zasebnih in družbenih podjetij, in tudi tu morajo reševati problem presežnih delavcev. Te ga se v podjetjih Rudnika Mežica in bivše Železarne Ravne lotevajo na različne načine: z novimi programi za prekvalifikacije, s predčasnimi upokojitvami, dokupi let in še kako. Delavci pa vendarle niso vedno zadovoljni, bojijo se izgube svojih delovnih mest.

V Rudniku svinca in cinka Mežica poteka zapiralna dela že od leta 1991. Posledica tega je veliko odvečnih zaposlitev, zapiranje pa zavirajo nezadostna finančna sredstva. Do leta 1999 ko naj bi rudnik predvidoma zaprl, bi bilo presežnih že 187 izmed 200 zaposlenih v tem podjetju. Ta problem v rudniku že skušajo reševati.

»Lani smo ustanovili podjetje Gradbeni materiali, kjer je že zaposlenih 14 delavcev. To podjetje ima dobre možnosti, da se razširi: zdaj nudi osnovne gradbene materiale, načrtujemo pa proizvodnjo suhe malte, izdelavo izdelkov in polizdelkov,« nam je dejal direktor Rudnika svinca in cinka Mežica Danilo Pudgar.

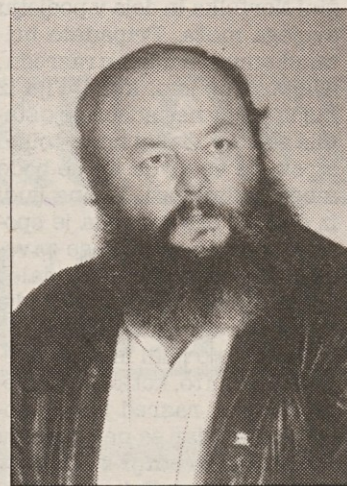
Novi program – drugačna socialna varnost • Soodločanje delavcev – drugačni medsebojni odnosi • Župani, sindikati in delavci o ekonomsko-socialnih perspektivah

Povedal je, da so za letošnje presežne delavce že našli rešitve. Dokupili bodo delovne do-

tega koncepta bi prišlo, če bi imeli krovno podjetje, ki bi to omogočilo. Na Glančniku bi žele-

gih predelih Koroške, veliko pa ga izvozimo tudi v Avstrijo. Del tega lesa želimo predelati v končne proizvode v Črni, povežali pa bi se s podjetjem Jelovica. Tako bi lahko zaposlili približno 100 delavcev,« je razložil Stakne.

Črna je občina s slabimi prometnimi povezavami, ki ji otežujejo razvoj. Možnosti zaposlovanja v turizmu so zaradi tega precej slabe. V Meziški dolini sta rudnik in železarna povzročila tudi ekološke probleme. Tako bo poleg drugih sanacij potrebna tudi ekološka. V družbi Metal, eni izmed novonastalih družb iz Železarne Ravne so jo že začeli. Vinko Pogačnik, direktor Metala, nam je povedal, da so uvedli tehnologijo, ki ne vključuje kemijske predelave jekel, ampak mehansko. Zmanjšati nameravajo emisije hrupa in dimnih plinov. Za odvečne delavce v Metalu

Janez Praper

prekvalifikacije z izobrazbo in predčasne upokojitve, je dejal Pogačnik. V dolgoročnem razvoju, ki ga načrtujejo, bo v posameznih fazah predvidoma 400 presežnih delavcev. V Metalu pa je samo na lokaciji Ravne zaposlenih 1230 delavcev, skupno s Štorami pa jih je približno 2000.

»V dolgoročnem razvoju, ki smo ga zastavili preko celotne družbe Metal, bomo v prvi fazi skušali doseči pozitivne denarne tokove, z najmanjšimi investicijami obdržati sedanji tržni delež, zagotoviti zanesljivost kvalitete in znižati proizvodne stroške. V drugi fazi bomo pričeli s specializacijo, preusmerili bomo določene proizvodne programe, v tretji fazi pa bomo proizvodnjo koncentrirali na eni lokaciji in intenzivno investirali v dodelavo metalurških proizvodov,« je povedal Po-

gačnik. Kljub vsem ponujenim rešitvam pa so delavci še vedno negotovi in nezadovoljni.

»Dejstvo je, da so delavci vseskozi pod pritiskom in v strahu, ali bodo naslednji dan še lahko prišli v službo. Dogajajo se jim krivice, dostikrat pa se žal prepozno obrnejo na sindikat, da bi jim pomagal. Direktorji imajo moč, kompetenco, kršijo kolektivne pogodbe, na žalost pa si delavci ne upajo obrniti na sindikat,« pravi Marjan Žagar, predsednik konference sindikata Rudnika svinca in cinka Mežice.

Sindikati so sprejeli sklepe o formiranju svetov delavcev, vendar vodstva podjetij zanje niso zainteresirana. Tudi to je eden izmed vzrokov, da ti sveti niso oblikovani, je povedal Žagar. Med podjetji Rudnika Mežica so se za svet odločili le v enem podjetju, v dveh ne, v preostalih pa o svetih še niso razpravljali. Delavci upajo, da ne bodo ostali brez službe, brezposelni pa skušajo najti delo.

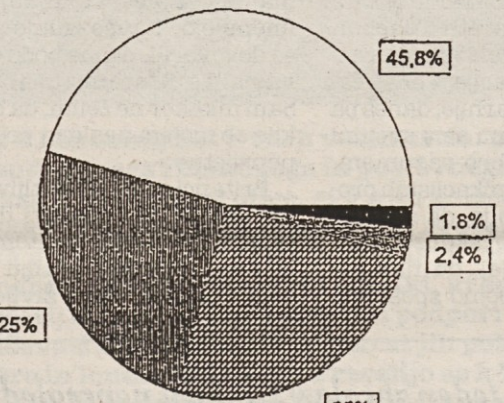
Niko Krivonog, 48-letni avtomehaničar, zaposlen v Rudniku Mežica: »V rudniku delam že 28 let, nekaj časa sem delal kot ključavničar-varilec. Mislim, da delavci nimamo možnosti soupravljanja, pač pa moramo sprejeti vsako delo, ki nam ga ponudijo, če hočemo delo sploh obdržati. Strah nas je, kako bo v prihodnje, saj že danes ne moremo vedeti, kako bo jutri. Rudnik se bo zaprl čez štiri leta, ko se bom sam sicer upokojil, do takrat bom delal zapiralna dela. Bo pa za mlade veliko težje.«

Alenka Tušek, 24-letna inženirka kemijske tehnologije, brez zaposlitve: »Ko sem se odločila za tak poklic, je bilo pri nas veliko možnosti, da bi dobila zaposlitev, ko pa sem končala študij, nisem dobila službe. Prijavljena sem na zavodu za zaposlovanje. Kjer dobivam socialno pomoč.

Ker ni možnosti zaposlitve, si sama iščem delo. Nekoliko lažje je, ker mi doma veliko pomagajo in bomo ustanovili zasebno podjetje. Vseeno se bom verjetno odločila še za študij na ekonomski fakulteti, da bi tako imela več možnosti za delo. Seveda pa vsak nima dovolj sredstev za zasebno dejavnost, položaj delavca v Meziški dolini je danes slab. Prej je Železarna Ravne imela osrednjo vlogo pri zaposlovanju, s počasnim propadanjem so odpustili delavce, z novimi podjetji pa niso uspeli zagotoviti dovolj služb. Zaradi bližine meje se je nekaj ljudi lahko zaposlilo tudi v Avstriji, vendar zdaj tudi tam ni več prostih delovnih mest. Upam pa vendar, da bo v prihodnosti bolje.«

Petra Lesjak

Stopnja brezposelnosti glede na stopnjo izobrazbe

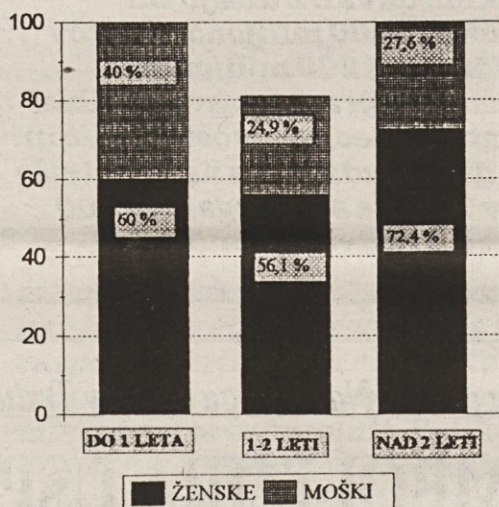

Legenda

- 45,8% ali 464 brezposelnih s 1. ali 2. stopnjo izobrazbe
- 25% ali 253 brezposelnih s 3. in 4. stopnjo izobrazbe
- 25% ali 253 brezposelnih s 5. stopnjo izobrazbe
- 2,4% brezposelnih s 6. stopnjo izobrazbe
- 1,8% brezposelnih s 7. stopnjo izobrazbe

Med 1012 brezposelnih je bilo v območju enoti Ravne maja letos 45,8 odstotka brezposelnih s 1. ali 2. stopnjo izobrazbe, 25 odstotkov brezposelnih s 3. in 4. stopnjo izobrazbe, 25 odstotkov s 5. stopnjo izobrazbe, 2,4 odstotka s 6. stopnjo izobrazbe in 1,8 odstotka s 7. stopnjo izobrazbe.

Trajanje brezposelnosti po spolu

Shema prikazuje trajanje brezposelnosti po spolu. Do enega leta je brezposelnih 60 odstotkov moških, eno do dve leti 56,1 odstotek žensk in 24,9 odstotkov moških, več kot 2 leti pa 72,4 odstotka žensk in 27,6 odstotkov moških.

Med 1012 brezposelnih je bilo maja letos brezposelnih 590 ali 58 odstotkov žensk. Na območju enoti Ravne je zaradi težke industrije, ki prevladuje, delež žensk brez zaposlitve večji od deleža moških.

be in omogočili prezaposlitve v nove programe. Načrtujejo tudi dokončno ustanovitev podjetja Eksploklad; zaposlovalo bo nove delavce, ki bodo varili kovine.

»Želeli bi tudi razpršiti zakon, ki delavcem premožnikov dovoljuje predčasno upokojitev tudi rudarjem,« pravi Pudgar.

Poleg tega so vložili prošnjo za koncesijo za izkoriščanje pitne vode, ki je je pod Peco veliko. To vodo bi ponudili kot tehnološko vodo Železarni Ravne in žerjavskega podjetja, iščejo pa tudi partnerja in tržišče za ustanov-

li ohraniti spomin na rudarsko tradicijo v turističnem pogledu, opravljali pa bi tudi določena rudarska dela,« pravi meziški župan.

V Mežici nastaja obrtna cona, kjer ima občina pomembno vlogo pri kreditiranju. Dobre možnosti za razvoj ima tudi podjetje Cablex, v katerem je zaposlenih 70 delavcev. Po Praperjevem mnenju je posebej pomemben razvoj terciarnega sektorja, zlasti turizma in gostinstva. Uspešna sta lahko tudi zaradi bližine Avstrije, saj je za njene prebivalce pri nas ceneje.

Po informacijah Republiškega zavoda za zaposlovanje, Območne enote Velenje je bilo v območju enoti Ravne na Koroškem s 27.180 prebivalci maja letos brezposelnih 1012, zaposlenih pa 9707 ljudi. Brezposelnih je bilo 9,4 odstotka aktivnega prebivalstva. V zadnjih petih mesecih se je na zavod za zaposlovanje prijavilo 408 oseb. Socialno pomoč oziroma nadomestilo je prejelo 59 odstotkov prijaviženih na zavodu.

vitev podjetja, v katerem bi vodo polnili v plastenke.

Glede izplačil plač delavcem, pravi Pudgar, se ravna po kolektivnih pogodbah.

Poleg rudnika je vprašljiva prihodnost Tovarne opreme Mežica (TOM), ki je pred stečajem. Janez Praper, župan občine Mežica, nam je rekel, da s stečajem Toma pričakujejo izgubo še 100 delovnih mest. Strategija reševanja tega problema še ni izdelana, vendar že imajo nekaj načrtov.

»Delo bi želeli obdržati na Glančniku v Mežici, kjer bi se vključili v večji sistem ali pa dali prostor na razpolago manjšim enotam. Do realizacije

Pri reševanju brezposelnosti, pravi, je treba mladim ponuditi kreativne zaposlitve, da ne bi odhajali iz teh krajev. Mladi se veliko odseljujejo iz Črne na Koroškem. Tako se v tem kraju povečuje delež starega prebivalstva; izmed 3900 prebivalcev je več kot 600 starejših od 60 let. Tudi ta kraj obremenjujejo zapiranje rudnika Mežica, saj je v njem zaposlenih veliko delavcev. Črnijski župan Franc Stakne pravi, da bi nove zaposlitve lahko dobili tudi s plemenitjem lesa.

»Les je edina preostala surovina, ki je ni malo. Letno iz Črne izvozimo 40-45 kubičnih metrov lesa, ki se predeluje v dru-

Protestantski katekizem

Po več stoletjih ponovno **PROTESTANTSKI KATEKIZEM** na Slovenskem.

Knjiga s 500 stranmi kot – dialog med posameznikom in religijo med teologijo in humanistično znanostjo med cerkvijo in družbo

Dodatek v **PROTESTANTSKEM KATEKIZMU** prinaša:

- vse predgovore slovenskih protestantskih piscev v njihovih delih in sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurski protestantski pisci)
- literarnozgodovinski esej
- fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkva s temeljnimi zgodovinskimi podatki

Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji. Maloprodajna cena **PROTESTANTSKEGA KATEKIZMA** bo 10.000 SIT. V prednaročilu vam nudimo 20-odstotni popust in plačilo v enem ali v dveh obrokih. Prvi obrok v prednaročilu znaša 5.000 SIT. Knjigo lahko naročite in plačate prvi obrok pri ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana. Drugi obrok v znesku 3.000 SIT boste plačali ob prevzemu **PROTESTANTSKEGA KATEKIZMA** ali pa po prevzemu knjige na pošti.

Zaradi omejene naklade vas pozivamo, da knjigo nemudoma naročite!
KNJIGA, KI JE VEČ KOT KATEKIZEM!

Naročilnica za **Protestantski katekizem**

Pri ČZP Enotnost naročamo _____ izvodov Protestantskega katekizma

Knjigo pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna številka in kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

1. Račun bom(o) plačal(i) v enkratnem znesku – po povzetju (v predplačilu do 15. aprila 1995 je cena 8.000 SIT)

2. Račun bomo plačali v dveh obrokih (1. obrok 5.000 SIT, po prevzemu pa še 3.000 SIT)

3. EMŠO za individualne naročnike _____

Datum naročila _____

Podpis naročnika _____

Stroški dobave in 5-odstotni davek so vključeni v ceno

EVROPSKE RAZSEŽNOSTI DRUŽBOSLOVNEGA POUKA IN SOCIALNE VZGOJE

Šolski sistemi in zlasti pouk družboslovja v Evropi se skuša prilagoditi sodobnim zahtevam znanosti in tudi procesom evropskega združevanja in sodelovanja. Ta prizadevanja so se začela pred prvo vojno, saj so razvitejšie države poskušale razvijati učinkovite šolske sisteme, s tem da so same prevzemale šolstvo, ga podprale, demokratizirale in poenotile. Manj razvite države so se zgledovale po razvitih, prišlo je do sodelovanja med pedagogi, do nastajanja raznih pedagoških smeri, do modernizacije, do inovacij. Veliko vlogo so imeli in še imajo pedagogi, kot so Komenski, Pestalozzi, Diesterweg, Montessorijeva in vrsta drugih. Njihova spoznanja, nauki in zgledi so postajali evropska pedagoška tradicija, ki se je prenašala iz roda v rod in v evropske države. Tako je nastajala skupna pedagogika, ki je vplivala na oblikovanje šolskih sistemov, pedagoške doktrine, teorije in prakse.

Zadnja desetletja, ko prihaja do tesnejšega povezovanja med evropskimi državami, vedno pogosteje govorijo o vzgoji in pouku za življenje v Evropi, o pouku o Evropi, za Evropo, za njeno povezovanje in krepitev. Zato se pojavlja množica študij, raziskav, člankov in knjig o vsebinskih, organizacijskih, metodičnih, psiholoških in drugih vprašanjih vzgoje in pouka, ki zadevajo naš kontinent. Še posebej v tej smeri delujejo številne evropske politične, kulturne, pravne, gospodarske, šolske in druge organizacije ter institucije, porajajo pa se nove, ki se izključno posvečajo vzgoji in pouku za življenje v bodoči Evropi. Običajno govorijo o "evropski dimenziji" v vzgoji in "evropski dimenziji" v pouku in izobraževanju, ki naj bi označevala vzgojo in pouk od vrtece do univerze, med drugim tudi izobraževanje odraslih, zlasti pa tudi v zunajšolskih dejavnostih.

V času razdeljene Evrope so gojili duh enotnosti in povezanosti, predvsem v zahodnih deželah, ki so se združevale v razne skupnosti (gospodarske, politične, kulturne), posebej pa v vzhodni, kjer so pod dominacijo SZ ohranjali enotnost, monolitnost in vojaško trdnost. Vendar so se razmere po letu 1975 boljale s povezovalnim evropskim dežel in notranjo skupnost v okviru Konferenc o varnosti in sodelovanju v Evropi. Še ugodnejše razmere za evropsko povezovanje in sodelovanje so nastale s spremembami v srednji in vzhodni Evropi, po razpadu berlinskega zidu in železne zaves. Vse to je omogočilo nove akcije na vzgojnem področju in zato ni čudno, če je Stalna konferenca evropskih ministrov za šolstvo v okviru Sveta Evrope na sestanku na Dunaju leta 1991 kot glavno temo obravnavala nove možnosti za vzgojo mladih po teh spremembah. Govorili so predvsem o novih poteh evropske vzgoje, o evropskih dimenzijah vzgoje in pouka. Prišlo je do prave eksplozije nacionalnih, regionalnih ter evropskih konferenc in srečanj na to temo.

Mnogo posvetov o evropskih razsežnostih vzgoje in izobraževanja je bilo v okviru raznih evropskih organizacij in institucij, zlasti pa pod pokroviteljstvom in na pobudo Sveta Evrope. Posebno pozornost so in bodo posvetili srednjim šolam, ki naj bi si prizadevale za novo vzgojo in pouk, ki zajema zlasti družboslovje in v okviru njegovega pouka o človekovih pravicah, ekološko vzgojo in pouk, politično, državljansko in podobno vzgojo. Vse to naj bi bila podlaga za novo evropsko vzgojo, za novo evropsko zavest, kulturo, sodelovanje in sožitje. To naj bi se razširilo na celotni kontinent, preseglo naj bi nacionalne, verske in druge razdelitve in nasprotja. Gre torej za vzgojo za Evropo, za pouk o Evropi in za bodoče življenje v Evropi. Taka vzgoja in izobraževanje ne zahteva novega predmeta, temveč poglobitev in razširitev ter osmislitev vseh drugih predmetov. Podobno kot smo nekoč govorili o vzgoji za razumevanje mednarodni, vendar s širšega vidika.

Strokovnjaki, ki se za tako vzgojo živo prizadevajo, ki se zanjo že leta trudijo, opozarjajo, da je tak pouk že bil v učnih načrtih

razvitih evropskih dežel, da so mladi že marsikaj zvedeli o Evropi v okviru tujih jezikov, pri ekoloških, političnem pouku, pri zgodovini in geografiji, literaturi, glasbi in drugod. Vendar novi časi zahtevajo in omogočajo poglobljeno spoznavanje evropskih zadev in procesov. Tak pouk ne zahteva uniformiranosti šolskih sistemov in učnih načrtov, temveč le njihovo obogatitev z novimi, sodobnimi temami. Vsekozi je treba spoštovati nacionalne potrebe in posebnosti. Tak pouk tudi ne zahteva zagledanosti v Evropo, evropocentriзма, temveč širše poglede na svet. Mladi naj ne bi postali državljani le svojih držav, regij, temveč tudi Evrope in sveta... Evropsko zavest naj bi gojili tudi zunaj šole, v raznih organizacijah, zlasti pa preko mednarodnih stikov in povezav.

Spremembe v Evropi in nove možnosti povezovanja

Perestrojka in poznejše spremembe napolitičnem zemljevidu Evrope in sveta so omogočile in zahtevale nove odnose med državami, ki so bile ideološko razdeljene. Vse to je močno vplivalo tudi na šolstvo, vzgojo, izobraževanje, omogočilo in zahtevalo je nove odnose in akcije, transformacije, inovacije, nov razvoj v smeri povezovanja in sodelovanja. Te spremembe zahtevajo manj zagledanosti v preteklost in več v sodobnost in prihodnost. Ob koncu XX. stol. lahko ugotovimo, kako velike spremembe so doživljale generacije, koliko vojn je vodilo usode ljudi, narodov, dežel in držav, koliko imperijev je razpadlo, koliko novih držav se je porajalo, kakšna nasprotja, je bilo potrebno premagovati in se vendar povezovati, sodelovati in se sporazumevati. In koliko škode je bilo storjeno človeku, naravi, okolju in imenu države, sile, oblasti, dobička in sebičnosti. In kako je bila zloračljena znanost, kako so v imenu ideologij, religij podjarmlili človeka, vsekokoli pa zanemarjali pravo človeško, etično in humanistično vzgojo.

Izrednega pomena so bile politične spremembe v Evropi, saj so vplivale tudi na naše življenje, predvsem pa nam omogočile državno samostojnost in z njo povezano transformacije na področju gospodarstva, politike, kulture, ideologije. Zgodovinarji opozarjajo na pomen prve svetovne vojne, ki je povzročila propad nekaterih evropskih mnogonacionalnih držav in močno osiromašenje evropskih dežel. Po njej je prišlo do novih gospodarskih, političnih in ideoloških napetosti in delitev in do strahovite druge svetovne vojne, ki je povzročila še hujše razdejavanje in ideološke in druge delitve, do nastajanja gospodarskih, političnih in vojaških blokov. Vse to je na drugi strani povzročilo novo združevanje in povezovanje. Predvsem pa sta bloka povzročila novo oboroževalno tekmo, ki je podredila gospodarstvo, politiko, kulturo in vse drugo vojaškemu cilju. Šele helsinška konferenca leta 1975, ki jo je kronala znamenita Helsinška listina, je pomenila otoplitev in popuščenje napetosti.

Še usodnejše spremembe so potekale po letu 1980, ko so na zahodu nastajale nove grupacije, nova, tesnejša povezovanja, na vzhodu pa je prihajalo do perestrojke, do notranjih sprememb, ki so omogočale odpiranje, novo povezovanje in sodelovanje med državami, rahljanje železne zaves. In prišlo je usodno leto 1989, ko je bila odpravljena železna zaves, ko se je zrušil trdni in navidezno večni sistem blokov, ki je desetletja vklepal in ločeval milijone na obeh straneh. Pojavile so se nove možnosti za sožitje in povezovanje med evropskimi državami. Uresničile so se sanje mladih, ki so desetletja zahtevali odpravo vojaških blokov, razorožitev, zблиževanje ne glede na ideologije in družbene ter politične sisteme. V enem letu je prišlo do tolikih sprememb kot v desetletjih. Podoba Evrope se je spremenila, odprle so se nove perspektive za sožitje, sodelovanje, kot se je pokazalo zlasti na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi leta 1990, kjer so ugotovili, da je konec delitve Evrope, da je treba graditi nove odnose na temelju svobode, demokracije in spoštovanja človekovih pravic, da si je treba povsod prizadevati za mir in socialno pravičnost. Napovedala se je razširitev Evropske skupnosti, zlasti pa povečanje števila članic Sveta Evrope. To se je že uresničilo, saj ima ta danes že 27 članic, med njimi je tudi Slovenija, Evropska skupnost pa se je razširila na 15 članic.

V novejšem času se krepri sodelovanje med zahodnimi in vzhodnimi evropskimi državami. Velikega pomena je Evropska zveza sindikatov, vedno večjo vlogo pa ima tudi Konferenca lokalnih in regionalnih oblasti Evrope. Na področju vzgoje in izobraževanja se porajajo številna poklicna združenja v okviru programov Evropske skupnosti, kot so ERASMUS, ki pospešuje izmenjavo študentov in profesorjev, COMETT, ki pospešuje vzgojo in izobraževanje na področju tehnologije, YES, ki skrbi za mladino, EURYDISED, ki v okviru Evropske skupnosti vzdržuje in razvija informacijsko mrežo s področja vzgoje in izobraževanja, EUDISET, ki v okviru Sveta Evrope gradi evropski informativni sistem o vzgoji in izobraževanju, in drugi številni evropski centri in ustanove, ki povezujejo evropske države. Bistveno je, da je evropsko sodelovanje stvarnost, da je del našega vsakdanjega življenja, da zajema vlade, poslovneže, sindikate, poklicna združenja in posameznike. Bistvo pa tvori vzgoja za tako sodelovanje, za novo Evropo.

Za nas je posebej pomembno vprašanje, kako so se šolski sistemi, vzgoja in izobraževanje odzivali na gospodarske, politične, socialne in druge spremembe v Evropi. Na zahodu so se izobraževalni sistemi med vojnami prilagajali političnim, gospodarskim in drugim razmeram, zato so se porajali zelo različni koncepti šole in vzgoje. V diktatorskih državah in režimih so gojili nacionalistično in rasistično ter versko vzgojo, v demokratičnih pa liberalistično in versko, veliko vlogo so že igrale mednarodne

organizacije, zlasti Društvo narodov in njegove komisije ter ustanove in seveda mnoge mednarodne organizacije učiteljev.

Po letu 19945 so se po vsem svetu trudili za novo šolo, iskali so nove poti, uvajali številne reforme, zlasti so prenavljali učne načrte, izboljšali izobraževanje učiteljev. Vzgojo in izobraževanje so poskušali prilagoditi socialnim in drugim razmeram. Razvoj demokracije je terjal enake možnosti šolanja za vse sloje, za oba spola, človekove pravice in svo boščine. Po drugi vojni so si skoraj povsod izrecno prizadevali za izboljšanje šolstva, za odpravo razlik, ki so bile značilne za čas med obema vojnoma. Povsod so se trudili za množično predšolsko vzgojo, za obvezno osnovno šolo, za podaljšanje šolanja, za širitev srednjih šol, za izboljšanje učnih načrtov. Vendar so tudi v zahodni Evropi le počasi in s težavami odpravljali neenakost, saj je potekala dolgoletna borba med posvetnim in cerkvenim šolstvom, med bolj ali manj alicimski sistemi.

Nekoliko drugačne poti so ubirali v vzhodnih evropskih deželah, kjer je bilo splošno razlikovanje v socialističnih sistemih manj poudarjeno. Vendar so ženske obremenjevali tudi s teškimi deli, pripadniki vodilne Partije so uživali privilegije. Tu so spremembe tudi po revoluciji leta 1989 počasnejše, saj težje prelomijo s tradicijo. Vzgoja v demokratičnih družbah je manj statična, kajti ljudje imajo pravico izraziti svoje potrebe in zahteve, ki jih zakonsko potrdijo. Tu gre za simbiozo med socialnimi potrebami in s spremembami ter vzgojo. Množična potrošniška družba uvaja vzgojo, ki je osredotočena k otroku, tudi staršem postavljajo večje zahteve. Veliko vlogo ima sedaj Konvencija o otrokovih pravicah. Nasprotovanje spolnim stereotipom v šoli kaže odločnost družbe, da zagotovi obema spoloma enake možnosti. Podjetniška kultura, ki jo sedaj razvijajo na zahodu in na vzhodu, zahteva učinkovito vzgojo in izobraževanje, ki bo ustrezala tehnološki družbi. Učitelji in šola morajo sodelovati s starši, z lokalno skupnostjo, z otroškimi skupinami in z mediji. Visoka informativna tehnologija je spremenila stil življenja, zrevolucionirala pa je tudi vzgojo in izobraževanje. Vzgoja in učenje sta doživljajnska, trajna, permanentna procesa. Šola je bolj partner kot samostojen in osamljen agent vzgoje.

Osebnostna in socialna vzgoja za Evropo

Kar zadeva vzgojo v Evropi, je potrebna nova vizija ter imaginacija pri planiranju in financiranju učiteljskega izobraževanja, ki naj daje tem višji status, jih usposablja za inovacije in za smotrno izkoriščanje in uporabo nove informacijske tehnologije. Vedeti je treba, da ima vzgoja dve vlogi, in sicer mora ohranjati zdrave korenine kulture in vsajati nova semena za novo hitro spreminjajočo se družbo. To pomeni tudi, da vzgajamo Evropejca, da vnašamo evropsko dimenzijo v celotno vzgojo in izobraževanje. Mladim pomagamo razvijati sposobnosti za življenje in delo v evropski družbi. Če naj Evropa napreduje, mora njeno ljudstvo razvijati svoje notranje sile in pobude in usposabljati nove generacije, da bi se lahko spopadali z izzivi medsebojno odvisnega sveta, da bi bili sposobni empatije in da bi sprejeli evropske vrednote. Zato pa je za mlade rodove potrebna osebnostna, socialna, interkulturalna in multikulturalna vzgoja, pouk o človekovih pravicah, vzgoja za demokracijo, medijska vzgoja in končno politična vzgoja in pouk ter oblikovanje državljanske zavesti. Osebnostna vzgoja pomeni obli-

kovanje uravnovešene osebe, pomeni učenje za uporabo lastnih sposobnosti in kvalitet in pridobivanje znanj o tem, kako je treba živeti. To so cilji, ki vključujejo celotni učni program. To je tvar vzgoje za državljana, politične vzgoje.

Šola naj bi mladim nudila vrsto pozitivnih in negativnih življenjskih izkušenj. Gre predvsem za medčloveške odnose, za odnose med spoloma, za obvladovanje čustev, antisocialno vedenje, za prijateljsko, skrb za druge, za etični razvoj. Čeprav se nekateri šolski sistemi ne ukvarjajo z verskim poukom, se med mladimi pojavlja potreba po odgovorih na globoka etična in moralna vprašanja, o katerih bi se mladi želeli pogovarjati z drugimi ne glede na to, ali pripadajo krščanski ali kaki drugi veri ali nobeni. Gre za vprašanja o smislu življenja, o življenju po smrti, o usodi ali božji intervenciji, o etiki vojne in miru, o razorožitvi, o pacifizmu, splanu, kontroli rojstev, o evtanaziji, o medicinskih vprašanjih, o reševanju osebnih težav in problemov, o problemih depresije, o občutku krivde, o odrinjenosti. Veliko je stvari, ki vplivajo na razvoj mladih, ki so povezane z medčloveškimi odnosi in etiko. Velikega pomena je varnost, prva pomoč, delovna ali poslovna sposobnost, zdravje, droge, AIDS, splošni spleti. Pomembne so tudi telesne spretnosti, moč, dobro počutje, kar tudi prispeva k samospoznavanju, k vzgoji nasploh. Komite ministrov v okviru Sveta Evrope je pripravilo celotno, da bi ugotovili telesne sposobnosti mladih od 6. do 18. leta.

Razvoj mladih je odvisen tudi od čustvenega zorenja in bogatenja, kar pa je odvisno od kulturnega življenja v šoli in zunaj nje. Kreativna in uporabna umetnost nista privilegiji elite in nista luksuz. Bila naj bi del učnih načrtov vseh šol in naj bi mlade usposabljal za bodoče kulturno življenje. Potrebna je zaokrožena in smotrna estetska izobrazba vseh v Evropi, pri čemer ne gre le za ohranjanje naše kulture in okolja in civilizacije, temveč naj omogoča mladim samouresničevanje, osebnostni razvoj, zlasti pa estetski čut in moči.

Osebnostni razvoj mladih je torej odvisen od uradnega, vzgojnega programa in od skrbiteljca, neformalnega. V urejeni družbi je osebnostna in socialna vzgoja skrbno vodena in prilagojena potrebam in možnostim vsakega učenca, toda v realnosti je najboljše, kar lahko pričakujemo in upamo, to, da se mladi učijo v skupinah in je učenje skladno z razvojno stopnjo učencev. Pred deseti leti je simpozij, ki je potekal v okviru Sveta Evrope in ki je bil posvečen socialni vzgoji mladostnikov, pripravil vrsto koristnih priporočil o ciljih, vsebinih in metodah socialne vzgoje. Klasične učne metode so kontraproduktivne, namesto njih so boljše tiste, ki omogočajo dijakom sodelovanje, posvete in nudijo metode, ki pospešujejo procese socializacije, torej metode grupnega dela, simulacije, sociodrame, igranje vlog, projekte in razgovore. Socialne spretnosti in sposobnosti ter socialno obnašanje se ne razvijejo le slučajno, temveč jih je potrebno trajno stimulirati, spodbujati. Gre za to, da znajo mladi sebe jasno izraziti, analitično misliti in logično oblikovati razumne sodbe, uporabljati razne medije, sprejemati izzive, trdno stati za lastnimi stališči, spoštovati pa tudi mišljenje drugih, sodelovati z drugimi na odprt in konstruktiven način, živeti zdravo.

Očitno je, da v Evropi ni enotnih poti vzgoje za socialno življenje, osebnostne in socialne vzgoje. Po svoje vplivajo lokalne skupnosti, tradicije, skupine pritiska; moč cerkve in države vplivata na prakso. V katoliških deželah in islamskih državah nekateri menijo, da verska vzgoja vpliva na odločitve in vedenje, da je to osrednji dejavnik in problem osebnostnega razvoja. V mnogih primerih vključujejo učitelji "Human Sciences" problematiko socialnega in osebnostnega razvoja in vzgoje v učne načrte. Ta zajema teme, kot so vprašanja spolnosti, splava, zakona, starševstva, higijene, zdravja, uporabe denarja, državljanstva, človekovih pravic, razumevanje medijev in zakonov. Te

probleme obravnavajo pri različnih predmetih, npr. pri religiji, vzgoji, gospodinjstvu, biologiji, socialnih naukah, ekonomiki, filozofiji, pri zgodovini, pri državljanskem pouku in telesni vzgoji. Razvila so se nova vzgojna področja, npr. zdravstvena vzgoja, spolna vzgoja, nega otroka, vzgoja otroka, učenje za medije, osebnostna, socialna in zdravstvena vzgoja. V mnogih deželah so razvili interdisciplinarne tečaje o raznih socialnih vprašanjih.

Interkulturalna vzgoja – znak in sredstvo demokratične družbe

Na kontinentu, ki je zelo raznolik, lahko geografska pripadnost določa položaj mladine. Razlike niso le med baltičskimi in mediteranskimi področji, med kontinentalnimi in primorskimi, temveč so razlike tudi po regijah, kot npr. znotraj Španije, Grčije, Britanije... Razlike lahko izvirajo iz narodnosti, gospodarstva, lahko so politične, socialne ali kulturne narave. Priprava na življenje torej pomeni priprave na sprejemanje različnosti. V demokratični družbi različnost ne sme voditi v diskriminacijo, zato mora biti vzgoja odprta k drugačnosti, učence moramo jemati kot avtonomna in enakovratna bitja ne glede na barvo kože, raso, socialni izvor, vero, nacionalnost. Izvzeti ne smejo biti niti otroci manjšin, beguncev in migrantov. Politika, ki jo vodi vlada do različnih jezikov in jezikovnih skupnosti, je kriterij za upoštevanje multikulturalnosti. Nas zanima širši sociološki pomen multikulturalnih družb. Program Sveta Evrope za vzgojo in kulturni razvoj migrantov in drugih manjšinskih skupin kaže, da jih ne bi smeli obravnavati kot evropski problem, kot nekaj problematičnega, temveč kot izvor in podlago kulturne obogatitve, bogastva ter pridobitev za industrijski sektor evropske ekonomije. Če naj bo Evropa uspešna na svetovnem trgu, morajo njeni državljani imeti visoke kulturne navade, spretnosti, sposobnosti. Gibanja ljudi iz drugih kontinentov ustvarjajo kulturno dihotomijo med domačo in imigrantsko družbo, ki je ne smemo spremljati. Mlade generacije prevzemajo kulturo dežele gostiteljice. Migrantske kulture so odvisne od več dejavnikov, zlasti od etične izvora, tradicij dežele gostiteljice in sedanjih okoliščin življenja. Ožje okolje pospešuje asimilacijo, druga in tretja generacija mladostnikov pa svoje energije usmerja v oblikovanje subkulture. Opaženo je, da v multikulturalnih družbah dominantna kultura prevlada manjšinsko kulturo in da ravnovesje ostaja le na manj pomembnih področjih, npr. pri uporabi prostega časa, pri oblačilih, da le tu ostanejo značilnosti manjšine nedotaknjene.

Manjšina, ki je pod pritiskom, ohranja le osnovne vrednote, kot so družina, sorodstveni odnosi, moške in ženske vloge, tradicije in pričakovanja, torej tisto, kar je usodno pomembno za njihovo kulturno identiteto. Predvsem so migranti pod konfliktnimi pritiski. Socialni in ekonomski odnosi in potrebe pospešujejo asimilacijo. Npr. v Angliji je močan pritisk po prilaganju. Tisti, ki sprejme angleški jezik, je "eden izmed nas". Toda Svet Evrope se je izrekel proti asimilaciji. Boj proti asimilaciji lahko vodi v getoizacijo, v zahtevo po posebnih šolah, ki jo izražajo običajno bele verske skupine, kjer prevladuje krščanska verska vzgoja. Ločitev zahteva svojo ceno. Lahko pride do rasnih spopadov, lahko se razplamti razisem, antisemitizem, svoboda govora lahko postane bogokletna. Ker pomenita asimilacija in separacija dve nasproti rešitvi in nista ugodni, sprejemljivi, so si zamislili tretjo možnost – mešanje, prepletanje etničnih skupin in kultur – "metissage" – k nediferenciranosti ali "hibridnim" kulturnim normam. Toda to si je mogoče zamisliti le v neki meri.

V mednarodnih organizacijah so prišli do soglasja, da je potrebno sprejeti razumno rešitev multikulturalizma. Evropa mora nadaljevati po poti vzgajanja in izobraževanja v duhu vzajemnega razumevanja, ki pluralistični integracijo. Taka politika želi ohraniti "mozaik kultur" in priznava

Nadaljevanje na 18. strani

Vojska je vojska

Stane Peček

- Jaka, zbudi se! Slišiš? Zbudi se, lepo te prosim, daj se!

- Kaj pa je?

- Vojna.

- Kje?

- Po radiu.

- Naj kar bo, jaz sem že brez vojne dovolj mrtev.

Obrnil se je na bok in smrčal naprej. Marica se je stisnila k njemu na kavč, čeprav je smrdel kot za žganjekuho namočene tropine. Zato je tudi spal na kavču, kajti kadar se ga je nalil, ni nikoli uspel do spalnice. Zaradi žene, seve. In sinoči se ga je nalil. Pa ne sam. Cela vas se ga je. Tudi ženske so bile zraven, le prej so odnehale. Dedci pa so se oprileli ljudskega scenosleda: "Prej pa ne gremo dam, da se bo delal dan". Krščenduš, saj ne postaneš vsak dan samostojna država!

Morebiti pa je res nekaj narobe, je začelo Jaki počasi plezati po tropinah, ko je začutil, da se ga žena oklepa z obema rokama in podrtava. Pa brez vsake želje. Navadno imata po zabavah tihi teden. Tudi v primeru, če sta bila skupaj. Menda se ga nihče tako prašičje ne nažre, kot ravno on. In kaj da, jo bri-ga, če je to le enkrat na dva meseca in če je sosed vsak dan nažgan. Ona pač ne prenese pijanega človeka, niti enkrat na leto ne!

- Kaj praviš, da si slišala po radiu?

- Da so tanki zapustili vojašnice.

- Kakšni tanki?

- Od naše armade. Naši pa so se jim postavili po robu.

- Marica, ti si zmešana! O katerih naših govoriš?

- Kaj jaz vem, je zajokala. Mene je strah.

- Saj si fejš baba, samo umiri se. Pri vsem tem sranju, ki nam ga politika zadnje čase servira, se normalnemu človeku res lahko vse pomeša, kaj šele ženski! Pa se bo že speljalo. Boš videla, da se bo. Samo pomiri se. Važno je, da smo šli včeraj na svoje. Saj bodo težave, ampak vojna le ni tako enostavna stvar, da bi si jo nekdo kar čez noč izmislil. Tudi Beograd ne. Če bi se pa res do konca zaribalo, takrat pa midva ne bova poslušala glasbe po radiu tako kot zdajle. Misliš, da bi nas rezerviste pustili kar doma? Še preden bi kdo kaj povedal po radiu, bi imeli uzbuno.

- Saj je nekdo že spraševal po tebi. Rekla sem, da te še ni doma.

- Kako, da me še ni doma?

- Ravno zaspal si.

"Obvestilo državljanom," se je prijazen alt napovedovalke izluščil iz glasbe kot zrno iz stročnice.

Jaka je previdno vstal s kavča, saj se je bal, da mu ne bi ušla kakšna beseda. Skoraj po prstih je odplesal do radia in ga na vso moč privil. Po obvestilu je dom spet napolnila glasba.

- Marica, pa smo res tam.

- Kje?

- V vojni.

- Kaj bomo pa zdaj?

Gledala ga je tako teleče iskreno, da se mu je odgovor izgubil kdo ve kam. Ali pa ga sploh ni bilo. Saj res: kaj bomo pa zdaj? To ni več zgodba, ki jo bereš v knjigi, ali gledaš na ekranu. To zgodbo kar sproti pišeš. V živo. In če imaš srečo, jo celo končaš. Nekateri te sreče nimajo.

Usedel se je na kavč in z nežnim gibom potegnil s seboj še ženo. Pobožal jo je po laseh, pocukal za uho, požgečkal pod brado, ji izvalil nasmešek in zašepetaval s sugestivnim glasom estradnega iluzionista, ko napoveduje svojo ekskluzivno predstavo:

- Jaz bom najprej oblekel hlače. Vojaške. Ti boš medtem skuhalo kavo. Dvojno. Potem me boš z avtom odpeljala do križišča.

- Do tistega pri kapelici, je spet vedela Marica.

Red je bil vzpostavljen. Čustva so se ujela na limanice in obstala na tleh.

Ne povsod.

Na zborišču je, na primer, brbotalo kot v kotlu. Moštvo bataljona, ujeta v ristanec kilavega gozdička, se je spoprjemalo z nasilnostjo lastne energije. Tekalo je brezciljno sem ter tja, preklinjalo, zbijalo vice, zahtevalo, pilo, grozilo, čakalo. Od časa do časa je kot začarano otrpnilo v večjih ali manjših krpicah okrog tranzistorjev in se spet razletelo.

- Porkamadona, fantje, zakaj pa niste postavili zavarovanja? je Jaka že med vrati zaludil v štab bataljona, ki je sestankoval v lovski koči.

- Samo preveč pameten ne bodi, mu je grdo zabrusil Tomažič. Si komaj prišel. Mi smo že štiri ure tukaj.

- Saj nisem še nič zamudil! Do zjutraj smo

proslavljali osamosvojitve. Ob treh smo še na sredi vasi sadili lipo.

- Naj me vrag, se je zarežal Dušan, če Slovenci nismo naroben narod! Najprej naredimo veselico v čast osamosvojitve, potem gremo pa z orožjem po njo!

- Zajebal si se: brez orožja gremo po njo. Brez orožja! Mi orožja sploh nimamo, če vam moram jaz odpreti oči. Sami smo ga zvozili v kasarniška skladišča. Sedaj pa čakamo, da nam ga bodo pripeljali. O, ljubi bog, saj ni treba veliko pameti, da bi sestavili to resnico! Če bi imeli orožje, bi ga nam že zdavnaj pripeljali in tudi mi bi vedeli, kaj z njim. Najprej bi gotovo postavili zavarovanje. Zakaj bi se pa sedaj zavarovali, saj sploh vojska nismo? Je že kdo videl vojsko brez orožja? Jebenti, po mednarodnih konvencijah še kanonfuter nismo!

- Tomažič, umiri se. Na pokrajinskem štabu so objubili, da bodo orožje takoj dostavili.

- Na ta "takoj" čakamo že od zjutraj. Če bi vsaj vedeli, kaj se dogaja? Nobenih informacij. Val 202! Kot na pikniku. JLA pa s tanki, topovi in migi.

- Kje pa je komandant, je zanimalo Jaka?

- Vrag vedi. Menda na službeni poti v Angliji.

- Ampak, nekaj bo le treba storiti, konec koncev smo odgovorni za vse te ljudi.

- Jaz nisem nikomur za nič odgovoren, dokler bo tako, kot je. Saj še tega ne vem, če je prav, da sem tukaj? Nobenega poziva, nobenega uradnega dokumenta. Pride sosedov poba: žGospod Tomažič, uzbuna. Zbirališče na starem kraju. In grem. In sem tu. In nikome ništa! Vsaj to bi nam lahko kdo povedal, da nam zaupa. Da smo naši. Da smo legitimni. Vsaj to! Kdo pa smo sploh mi? Niko i ništa. Pičkin dim. Rezervna sestava jugoslovanske ljudske armade.

- Tomažič, zdaj te imam pa dosti! Samo še eno tako zini, pa ti bom klaviaturo v rit stol-

slili.

- Če so si sploh kaj zamislili!

- Res, če so si sploh kaj zamislili! Vsi smo se ves čas pripravljali samo na dve možnosti. Na vzhodno in na zahodno. Zdaj imamo pa katero? Južno? Še tega ne moreš reči. Gotovo pa je to tretja varianta, o kateri jaz še ta hip, pa če me še tako čudno pogledate, nisem popolnoma prepričan. Preprosto ne morem razumeti.

- Ker ti osamosvojitvena veselica še ni izhlapela iz riti! Sicer imaš pa prav.

Proces je stekel. Hitreje, kot bi kdo pričakoval. Vojaki so se umirili, vzdušje je postalo vojaško in obvladljivo.

- Komandir, če si že tako hudičev, da me pošiljaš na stražo brez puške, potem bodi še toliko angelski in me spusti domov. Grem po svojo.

- Po kaj?

- Po svojo lovsko karabinko.

Čez dobro uro je bilo za vod vojakov obo-roženih z lovskim orožjem.

- Poročnik, smo vojska ali nismo, je Jaka podražil Tomažiča.

Prehitro. Najjugu se je pojavil hrup. Venem samem trenutku je narastel v grmenje in v pekel. Zelo nizko je preletel gozdiček in se izgubil. Vendar ne iz gozdička. Tam je pustil svoj namen.

- Kurbel!

- Vedo za nas!

- Kaj pa šel! Slučajno so preleteli.

- Vedo za nas!

- Vedo za nas!

- Znorel bom!

- Ne bo se ti dosti poznalo.

- Drugič bodo vžgali z raketami!

- Pojdi k mamic pod krilo.

In je spet stekel proces. Ve se, kam. Nazaj. V božjotater! Hitreje, kot bi kdo pričakoval. Je pa tudi res, da se je istočasno nabirala nekakšna jezica. Taka, s katero vsaj malo

na volan!

Pritekel je Dušan.

- Je že dobro, Janez. Tega poznam. Zakaj si pa streljal?

- Ker se ni hotel ustaviti.

- Edino prav.

Občinskemu se je šele po četrtem srku tro-pinovca vrnila prava barva.

- Pokličite komandanta.

- Je v Angliji.

- Ne me zajebavat, porkamadona! Najprej neki jaeger strelja name, potem ga častnik za to še pohvali, zdaj me pošiljate v Anglijo: vojna je! Za take stravi pa se gre v vojni pred vojaško sodišče!

- Pa za take tudi, če ti smem povedati, ko cel bataljon ves dan čaka, da bo dobil kakšno uporabno informacijo, povelje, orožje, hrano... Kaj se pa greš?! Komandanta ni, in to bi morali vi, tam na občinskem štabu, bolj vedeti kot mi. Tukaj smo se po svoje organizirali, samoupravno, če te beseda preveč ne moti. In do sedaj kar vozimo, če te spet ne moti! Ne bomo pa dolgo! To mi pa hudičev zares verjemi! Ljudje so na pečljih. Še en takle prelet letal, pa se bo osulo kot zrele hruške z drevesa. In če sedajle jaz kričim, ne kričim zato, ker sem jezen nate, kričim zato, ker sem tik pred tem, da se bom osul!

- Pizda, smo vsi nataktnjeni. Pomagajte mi, prosim, znositi robo iz avta.

Sedem pištol je bilo, ravno toliko "ta pravih" uniform, dva ambrusa, tri puške M-48, pet polavtomatskih pušk M-72, za osem kap nabojev, kakih petnajst ofenzivnih bomb, en daljnogled, dve specialki, piščalka, seznam bataljona po enotah in kartonska škatla slovenskih znakov TO za kape.

- Kaj si pred kakšno vojašnico beračil?

- Mislim, da mi boste zdaj verjeli, je spet začelo črvičiti Tomažiča. Pičkin dim!

Občinski je tokrat ostal trdno v sedlu.

- V mraku se premaknite do zaselka Gorenje Dolenje. Tam vam bo v toku noči dostavljeno orožje in sredstva za zvezo.

- Kaj pa hrana?

- Dušan, lepo te prosim, ne me sedaj s tem! Saj smo na domačem terenu. nekako se znajdete. Jutri bo že vse normalno.

Kaj je občinski mislil s tem, da bo jutri že vse normalno, je samoupravno imenovani komandant Dušan lahko samo ugibal. Ponoči so jih v tistem zaselku res oborožili z več ali manj trofejnim orožjem, tudi radio postajo so dobili, za hrano pa so se morali še vedno znajti. Saj ne, da bi bil to kak problem, ljudje so jih sami vabili in jim ponujali, malo je pa le nerodno, recimo za čast, če po pravici poveš civilistu, da se hraniš v hotelu "Znajdi se".

Proti jutru jih je doletelo tudi prvo povelje iz višjega štaba in to je bilo najpomembnejše za moralo enote. Ljudje so se takoj počutili pomembne: delujejo v nekem organiziranem sistemu in na njih računajo! Postraviti morajo zasedo ob cesti pri Šmartinji vasi. Pričakuje se motorizirana sovražna kolona, vendar je ne napadati brez povelja komandanta pokrajine.

- Jaka, tvoja četa naj se premakne takoj, je povelje razdelal komandant Dušan, Gliha in Tomažič odrinita v petnajstminutnih presledkih. Vezisti in jaz gremo z drugo četo. Pazite na presenečenja iz zraka! Srečno!

V slabi uri sta bila prva in druga četa na položajih. Čakali so še Tomažičevo tretjo četo. Čez pol ure je Dušan naročil Jaki, naj pošlje patroljo treh domačinov pogledat, kaj je s tretjo četo. Čez eno uro se je vrnil vojak iz patrolje s sporočilom, da je Tomažičeva četa po vsej verjetnosti odšla v Šmartinjo vas na drugem koncu občine in da sta se druga dva iz patrolje usedla v avto, nel nista ga mobilizirala, Jože je vzel svojega, in da sta se odpeljala pogledat, če to drži.

- V drugo Šmartinjo vas, saj se mu je utrgalo, Tomažiču!

- Komandirju tretje čete se je menda od strahu do konca utrgalo, sta raportirala člana patrolje, ko sta se vrnila na položaj. Pri tem izrecno skrbno poudarila "od strahu", da se ja ne bi preslišalo. Pravijo, da je začel vojakom pripovedovati o Petku in Robinzonu in da se da tudi v današnjih časih tako živeti v kakšnem kočevskem gozdu. Še koče da ne bi bilo treba delati, ker je tam veliko podzemnih jam. Tudi takih, ki še sploh niso odkrite in da jih tam do konca vojne ne bi nihče našel.

- Kaj pa vojaki? Kaj so rekli vojaki?

- Vojaki so ga enostavno razorožili. Potem so mu dali žganja. Ne veva, ali je spal, ko sva ga videla, ali je bil pa v nezavesti?

- Kaj bodo pa sedaj z njim?

- Nekdo je rekel, da ga raje nosijo, kot poslušajo.

- Kaj pa četa?

- Povedala sva, pri kateri Šmartinji vasi smo mi v zasedi in potem so sklenili, da bodo mobilizirali kakšne kamione, da bodo hitreje tukaj.

- Upam, da se ne bodo pripeljali po tej cesti, je vzdihnil Dušan in postal na smrt utrujen. Ni preteklo dosti minut, ko se ga je lotil še občutek, da je zares umrl in da vse skupaj

Pri založbi ČZP
Enotnost je izšla
zbirka
humorističnih
zgodbic Staneta
Pečka z naslovom
Dobri vojak
Janzej.

Ilustracije za
knjigo pa je
prispevala
slikarka Tatjana
Veber.

Knjigo
lahko naročite v
prodajnem
oddelku naše
založbe ali po
telefonu 061 321
255 po ceni
2.500 Sit.

kell Prokleti kurec paničarski. Le kdo ti je dal oficirski čin?

Jaka je začutil usodnost trenutka. Fantje so bili trik pred praznjenjem. Takim ali dru-gačnim. V rušilen ali gradilen proces. Nič čudnega, saj so že več kot pet ur brez kakršnekoli uporabne informacije, slepi in gluhi, brez vsakega povelja, brez orožja in opreme, brez vsega. V gozdičku pa čez dvesto ljudi, ki od njih pričakuje voljo, da bi se ji podredili. Fantje, predlagam, da se sami organiziramo. Bodite prepričani, da tudi v občinskem in pokrajinskem štabu ne teče, kot so si zami-

brčneš proti strahu.

Ali pa kar ustreliš.

Seveda se je lada sunkovito ustavila in do zob oboroženi rambo v novem močeradastem kroju teritorialne obrambe je bil čisto na vetrobranskem steklu.

- Si znorel?!!

- Ne. Kaj pa ti? mu je prav uživaško vračal v stari sivovoljni kroj teritorialne obrambe oblečeni vojak z naperjeno lovsko karabinko.

-Jebentiboga! Jaz sem iz občinskega štaba!

-Jaz tudi tebi boga! Sem pa stražar in te bom počil kot divjega prašiča, če se ne boš začel pri priči vojaško obnašati. In roke drži

doživlja na tistem drugem svetu. Kajti na cesti, petdeset metrov pod njimi, so se ustavili trije civilni kamioni, iz katerih se je brez kakšne velike zažganosti izkrcala zatavana tretja četa in v gosjem neredu priskakljala k njim v zasedo. Komandirja Tomažiča so, pijačnega ali mrtvega, kar sploh ni več važno, prinesli na nosilih.

- Dušan, kar je, je! Mislil pa, da bi moral četi postaviti novega komandirja.

- V tako pravem trenutku pa ni še nihče prišel, se je vojaku brez zadrege zahvalil komandant. Tudi stepel bi se! Ali pa še kaj hujšega.

Cez čas je po cesti pribrenčala sivooljčna kolona. Prej domača kot sovražna. Prej na izletu kot na bojnem pohodu. Pa vendar!

Hvala bogu in bogu hvala, ni se ustavila.

Po radiu, Val 202, so v zasedi kmalu izvedeli, da se je ustavila kakšen kilometer naprej. In menda ne po svoji volji. Tam je bila druga teojevška zaseda.

- Komandanta te kolone bi takoj degradiral, je komentiral Janez. Profesionalec, akademsko izobraženi oficir JLA in se da tako naivno ujeti v past!

neskončno lepa. Žaba je tlesnila s prsti in baba se je spremenila v lepoto vseh lepotic. Žjaz bi bila pa rada neskončno pametna, je druga povedala željo. Žaba je tlesnila s prsti in baba je postala najpametnejša med pametnimi. Tretja je dolgo razmišljala, preden je zahtevala: Žjaz bi bila pa rada neskončno lepa in neskončno pametna. Žaba je zadnjič tlesnila s prsti in baba se je spremenila v slovenskega teritorialca.

Proti večeru se je med fanti v zasedi pojavil možakar s pivom. Nihče ga ni opazil prihajati, kar tam je bil.

- Jebiga in taka zaseda, če jo vsak kramar najde!

- Če si žejen, bodi vesel! Pivce za živce! Potipaj, ravno prav je hladno. Onim sem ga prodal pet gajb po trideset dinarjev. Vam ga dam po sedemnajst.

- Katerim onim?

- Jljavecem v oklopnikih. Mater, drugače bi od žeje pocrkali!

- Po petdeset bi ga, jim moral računati! Nam pa zastoj!

Proti jutru je prišlo povelje, naj takoj zapustijo položaje in se odpravijo v Šmartinjo

Nadaljevanje s 15. strani

EVROPSKE RAZSEŽNOSTI DRUŽBOSLOVNEGA POUKA IN SOCIALNE VZGOJE

ter ohranja kulturno identiteto sleherne kulturne skupine na podlagi enakopravnega partnerstva. Toda kulturni pluralizem in socialna integracija zahtevata tolerantnost, odprto mišljenje in medsebojno spoštovanje. To pa so vrednote, ki so bistvene za demokratično pojmovanje interkulture vzgoje. Te je sprejel tudi Svet Evrope.

Svet Evrope pa je tudi posvetil veliko pozornost oblikovanju vrednot, ki naj bi obogatila naše cilje. Otroci naj bi spoznali, da imajo vsi narodi svoje navade, izročila, vero, zlasti pa kulturne tradicije, ki jih je treba spoštovati. V tej smeri so v Nemčiji uvedli projekt, ki naj bi približal turško in nemško skupnost. Podobne možnosti imajo francoski učitelji, ki se srečujejo s portugalskimi, španskimi in drugimi sosedi, tudi z Maročani, Alžirci, migranti, angleški učitelji pa s priseljenci iz Azije in od drugod.

Sole bi morale imeti možnosti, da bi pravilno urejale stvari, ki so povezane s socialno integracijo, kot s prehrabeni navadami in potrebami, verskimi prazniki, s problemom oblačenja, z vprašanji spolne vzgoje in koedukacije. V okviru islamske etike posvečajo veliko pozornost spoštovanju staršev, medloveskim odnosom, čistosti mišljenja in delovanja, raznim krepostim, kot so prijaznost, čast, dobrotelost, radodarnost, poštenost, usmiljenje, skromnost, kar vse nemirno spremlja današnji evropski sekularni liberalizem. Muslimanske ženske poudarjajo borbo za enake pravice kot nemoralno, čeprav so zaradi diskriminacije izključene iz procesov kulturne integracije v Evropi.

Interkulturelno vprašanje posvečajo večjo pozornost, zlasti po letu 1980. V novejšem času pa, ko so se odprle meje med Vzhodom in Zahodom, ko so se pojavili močnejši tokovi emigrantov, zlasti v združeno Nemčijo, so nastali novi socialni problemi. Kljub restrikcijam, ki jih uvajajo vlade, ni mogoče odpraviti z interkulture vzgoje. Na Finskem in na Švedskem so v letih 1980 izvajali posebne programe, da bi otroke osvobodili od drugih kultur. O tem so leta 1987 govorili na seminarju evropskih učiteljev na Švedskem. Sodelovale so številne evropske države. Gre za zmanjšanje predsodkov pri otrocih, za spremembo od pojma enonacionalnosti k razumevanju večnacionalnosti. To je korak k večji socialni harmoniji v Evropi. Interkulture vzgoja je v bistvu proces socializacije, je politična vzgoja, kajti prihodnost Evrope je odvisna od sposobnosti vseh članov družbe, da sprejmejo, varujejo in razvijajo človeške vrednote, demokracijo in človekove pravice.

Človekove pravice, demokracija in medijska vzgoja

Nasilje v evropski družbi se kaže kot huliganstvo, terorizem, spolni in drugačen kriminal. Opozarja nas, kako krhke so človekove pravice za posameznika. Povečano nasilje je povzročilo, da so po letu 1980 posvetili pouku o človekovih pravicah večjo pozornost in začeli tudi mednarodno akcijo. Tako je Svet Evrope zaprosil Kvekerski svet za evropske odnose leta 1985, naj opravi raziskavo o vzgoji in pouku za nenasilno vedenje in sodelovanje v šolah. Podprl pa je tudi program za izobraževanje učiteljev na Mednarodnem inštitutu za človekove pravice v Strasbourgu.

Pojem človekovih pravic je že zelo star in je bil jasno izražen že leta 1776 v Deklaraciji o ameriški neodvisnosti in leta 1789 v Deklaraciji o pravicah človeka in državljanca. Že otroci in pozneje mladi morajo vedeti, kako so se človekove pravice razvijale, ne smejo pa tudi pozabiti dogajanje v našem stoletju. Dijaki naj bi zaupali šole z jasnim spoznanjem in znanjem o mednarodnih instrumentih za varstvo človekovih pravic. Kot glavne stebre sodobne državljanske in politične svobode bi morali mladi poznati Splošno deklaracijo človekovih pravic in Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin iz leta 1950, Evropsko socialno listino iz leta 1961 in seveda Socialno listino Evropske skupnosti o pravicah delavcev iz leta 1992 in druga sporočila.

Mlade bi morali seznanjati z domačim in evropskim pravnim redom ter institucijami, da bi lahko zagotovili spoštovanje vseh ljudi pred zakonom, potrebo po učinkoviti demokraciji in da bi varovali človekove pravice. Predvsem je potrebno vse poučiti in informirati o njihovih splošnih in posebnih pravicah, zlasti do varnosti, svobode, pravičnosti, zasebnosti. Poleg tega bi morali poučiti vse, da bi lahko uživali vse svoboščine, ki so potrebne za pravično družbo. Gre predvsem za onemogočanje torture, suženjstva, retroaktivne kriminalne zakonodaje, kršenje in zanemarjanje pravic. Evropska Konvencija o človekovih pravicah varuje vse državljane držav članic preko Evropske komisije in Evropskega sodišča človekovih pravic. S povečanjem članic Evropske sveta se bodo kompetence širile tudi na druga območja.

Nas posebej zanima napredek pri vzgoji in izobraževanju za človekove pravice in o človekovih pravicah, ki jo zlasti pospešujejo UNESCO, Svet Evrope in pa Amnesty International. Ni treba omenjati številnih publikacij UNESCO o pouku o človekovih pravicah in njegovih programov. Izrednega pomena so tudi projekti UNESCO-vih šol. Prvi fazi programa Sveta Evrope 1978-85, ki se je začel s svetovnim kongresom o pouku o človekovih pravicah na Dunaju leta 1978, so sledile številne iniciative v svetu, ki naj bi izboljšale pouk o človekovih pravicah. Izrednega pomena je delo Nacionalnega sveta ZDA za socialne študije, zanimiv je tudi Ženevski projekt o širjenju znanja o človekovih pravicah, pomembna so raziskovanja na univerzi v Yorku v zvezi z mednarodnim razumevanjem. V letih 1978-1985 so razjasnili mnoge stvari v zvezi z metodiko pouka o človekovih pravicah. Še posebnega pomena pa je priporočilo Sveta Evrope leta 1985, ki poudarja, da naj bi pri pouku o človekovih pravicah upoštevali spoznavne in čustvene potrebe in zmoglosti otrok in mladih. Mladi naj bi spoznavali razne dogodke, glavne tekste, institucije in pravne situacije in razumeli pojme, ki izhajajo iz človekovih pravic: razne kategorije človekovih pravic, kot so naravne, socialne, ekonomske, državljanske, politične pravice, in si pridobivali navade družbenega življenja in vrednote ter lastnosti kot so pravičnost, tolerantnost, enakost, spoznali naj bi probleme diskriminacije, genocida, zatiranja, samoodločbe. Pri tem lahko proučujejo in spoznavajo številne osebne usode in primere iz zgodovine, iz domačije in tujine. Spoznali naj bi razne sodne procese, kjer so kršili človekove pravice. Pouk o človekovih pravicah ima tudi svojo čustveno plat in zahteva empatijo, igranje vlog, če že ne prave udeležbe prakse in ravnanja. Po letu 1980 so mnogi mladi Evropejci že bili vzgojeni pod vplivom človekovih pravic, zato so že občutljivi za izkušnje, ki so jih imeli z birokracijo, tehnokracijo, pri državni kontroli, pri vplivih medijev na zaposlovanje. Velika spodbuda spremembam in razvoju pomeni razpad blokov, vključevanje novih držav v evropske združbe, razvoj demokracije. Vse to je povzročilo večje zanimanje za vprašanja človekovih pravic, ki jih ni mogoče brez vživati, braniti in spoštovati brez entuziazma.

Občutljivost za vprašanja človekovih pravic povečujejo in pospešujejo sodobni mediji. Podobno kot vzgoja za človekove pravice, tudi vzgoja preko medijev krepi demokratično mišljenje in odnose, je temelj državljanske zavesti.

Politična vzgoja in državljanska zavest

Vsa ta področja imajo skupna izhodišča in temelje, skupni imenovalec: vključujejo državljansko sodelovanje, zlasti v pluralistični demokratični družbi. Mladi nimajo le pravic, temveč imajo tudi državljanske dolžnosti in odgovornosti. Poznati morajo oboje, njihove razsežnosti, izvore, pomena, načine, kako jih morajo in kako jih lahko izvajajo, kako lahko so-

delujejo pri soodločanju, recimo v sindikatih, v poklicnih skupinah, v skupinah pritiska in zlasti, kako izvajajo volilno politiko. Srednje in druge šole so neke vrste politične institucije, kjer se izvaja oblast in se uveljavlja avtoriteta. Tu se lahko učijo političnih kompetenc, pristojnosti. Učijo se lahko več lekcij o demokraciji, predvsem pa da v demokraciji imajo ljudje pravico do različnih mnenj in stališč, ki jih moramo reševati na nenasilen način, na načine, ki varujejo pravice do drugačnosti. Ljudje imajo pravico do razprave in izbire, da bi sledili vnaprej določeni politiki in načelom.

Pogoj in podlaga za pravo državljansko vzgojo je dober evropski učni načrt, nastane na podlagi številnih razlik, ki so na kontinentu. Dovoljeni so razni pristopi, možnosti, načini, načrti. Tradicionalni državljanski pouk v zahodni Evropi je temeljil na zgodovinskem pristopu. Obravnavali so predvsem politični razvoj Evrope in raznih ustanov, zakonov, organizacij, podkrepljen s politično filozofijo in s poukom o mednarodnih odnosih. Ta metoda študente predvsem informira. V sedemdesetih letih pa so pod vplivom družboslovnih metodik nekoliko spremenili ta pristop. Bolj so se posvetili pojmom, procesom, več pozornosti so usmerili v oblikovanje stališč in spretnosti, ki so potrebne za aktivno sodelovanje v demokratičnem sistemu.

Za razvoj politične vzgoje in pouka v šolah je bilo potrebno novo izrazoslovje, pojasnjevanje in oblikovanje pojmov iz političnega jezika ter novo izrazoslovje. Politični pojmi so analitična orodja kot tudi tehnični izrazi, so nujna vez med političnim razumevanjem in političnim znanjem ter izobrazbo. Gre za splošne pojme, kot so moč, oblast, avtoriteta, svoboda, pravice, in za tiste, ki označujejo verovanja in ideologije, kot so socializem, komunizem, kapitalizem, liberalizem, anarhizem itd. Pomembni so tudi pojmi, ki so posebej relevantni za demokracijo, prevladujočo politično strukturo v zahodni Evropi in v novejših časih tudi v vedno večji meri v srednji in vzhodni Evropi. Gre tudi za pojme, kot so npr. parlament, volitve, skupine pritiska, svobodni tisk, in pa za izraze, ki so še posebej pomembni za razna gibanja in pojave v devetdeset letju. Omeniti je treba predvsem pravice žena, otrokove pravice, splav, svobodno podjetništvo, privatizacijo in mnogo drugega.

Razumevanje politike vključuje tudi spoznavanje političnih procesov, funkcioniranje politike, politično življenje, mehanizmov vladanja, lokalnih, regionalnih, nacionalnih ter mednarodnih organov, struktur, organizacij, političnih strank, skupin pritiska, interesov, industrijskih odnosov, izobraževalnih sistemov itd. Bistvena so tudi razhajanja in politična nasprotja, cilji in vrednote; potrebno je tudi spoznati politične skupine, združenja, kot so stranke, sindikati, razne interesne skupine in druge. Učitelji naj sami izbirajo pojme, procese, primere za tak politični pouk, seveda pa naj bi bili resnični.

Politična kompetenca, modrost in zrelost se kaže v tem, kako izbiramo, kako sprejemamo razlike, koliko smo tolerantni, sposobni kompromisov in koliko odprtega uma. Mladi so lahko dokaj trdno zaverovani v svoj prav, zato jim je treba zagotoviti, da kompromis ne pomeni pomanjkanja privrženosti, nasprotno, življenje v demokratični družbi zahteva budnost in presojanje o mejah tolerance. Kje poteka meja? Nekateri pojmi, kot so totalitarizem, razni pojavi, kot so agresivno vedenje, terorizem, huliganstvo, pretepaštvo, so nesimpatični in nesprejemljivi za demokracijo. Tisti, ki bi to tolerirali, bi bili neodgovorni. Obratno, prizadevati si moramo za človekove pravice, kjer je vsak državljani zavarovan v družbi pred vsakomer. Politična vzgoja naj bi mlade usposobila, da bi pravočasno odkrivali pojave razizma, spolnega zlorabljanja, zatiranja, izkoriščanja, zlasti verske nestrpnosti. Odkrivati morajo prave parametre demokracije - demokratične družbe, za svojo lastno obrambo in skupno korist ter blaginjo.

Dr. Milan Divjak

- Kaj pa, če je kak rezervist? Kot mi?

- Lepo te prosim, razmišljaj malo! Take naloge zaupaš mladim karieristom, ki se ne sprašujejo zakaj!

- Saj. Bog ve, s kakšnimi informacijami so jih napumpali?

- Veste, kaj sem se pa jaz spraševal, ko so vozili mimo? Če bi sploh lahko streljal? To sem se spraševal. Porkamadona, ali se zavedate, da so v tistih oklepnikih živi ljudje? Taki kot mi. Verjetno res mlajši in s kakšnim njihovim očetom sem mogoče celo vojsko skupaj služil v Strumici.

- Če bi padlo povelje, bi streljal. Vojak mora ubogati povelja. Zato je vojak. Razmišljajo drugi.

Zelo neprepičljivo. V oklepnikih so še vedno živi ljudje. V zasedi tudi.

- Nič hudega, če kdo malo shujša. Slovenski teritorialci mora biti tudi lep!

- Praviš, lep? Saj je lep. Ste pozabili, kako je nastal?

- Povej.

- Nekega dne so šle tri babe po barju in ujele zlato žabo. Žjaz nisem zlata ribica, zato lahko izpolnim vsaki samo po eno željo, če me izpustite, je rekla zlata žaba. Žmogoče pa več iztržimo, kot če jo prodamo, so se odločile babe in prva je zaželela: Žjaz bi bila rada

vas in tam zasedejo koto 268.

- Naj gre vse hudiču v rit, to je za znoret! Saj to je tam, kamor je včeraj trapala tretja četa!

- Brez zajtrka ne gremo nikamor!

- Jaz sem tudi že drugi dan ob svojem.

- Kaj nas briga, ti si častnik! Zaradi nas lahko živiš tudi brez hrane, nam si jo pa dolžan preskrbeti.

- Ne zabavajte. Gremo.

- Nikamor brez hrane!

- Med potjo bomo organizirali.

- Ne gremo! Poklič po radiopostaji. Sem naj jo prinesejo.

- Fantje, dost vas mam! Mirno!

- Kaj se pa peniš? Zdej nismo več rezervni sestav JLA, zdaj smo slovenska vojska, kar pozabi na dretje!

- Vam bom že dal, porkamadona! Vojska je vojska! Zapomnite si to! Mirno! Na desno. Naprej marš!

vs drugačni
vs enakopravni

POLITIČNA PORNOGRAFIJA

Temeljne sestavine Demosove Slovenije in današnje politične demagogije in populizma se danes ne le iztekajo, ampak hkrati tudi prihajajo do svoje resnice: sedanje nacional-socialne orgije so resnica večtisočletnih sanj Slovencev, sedanji upravni lokalni kaos je resnica o »eni občini in eni fari«, sedanje nezadovoljstvo nezaposlenih in zaposlenih zlakotnih množic je resnica »človekovih pravic« in delavskega soupravljanja. Ne le da do omenjenih socialno-patoloških pojavov

pred vhod svoje hiše, je bila v njej in okoli nje res sumljiva tišina, zato se je odpravil na postajo milice po pomoč. In čez čas so se pred hišo poleg njega znašli tudi možje v modrem in previdno odklenili vhodna vrata. V tistem trenutku pa je skozi stranska vrata švignil kot kak angel Gabrijel možakar, ki se očitno zaradi časovne stiske ni imel časa obleči. Kasneje so po obleki, ki je ostala v hiši, ugotovili, da gre za krajevnega župnika. Toda ker so v obleki našli tudi ključke mežnarije, so

celotna opozicija in del LDS-a, tisti, ki se je na Bledu pridružil liberalcem. Torej, kdo je krivec, da se dogajajo nečedne stvari pri tako pomembnem projektu, kot je lastninjenje? Nihče drug kot vse stranke nekdanjega Demosa, ki so se lotile spreminjanja sistema in s tem tudi lastnine na kavbojski način. Nič niso zalegla rotnja tedanje opozicije, da je stvar potrebno dobro premisliti predvsem z vidika, da večina ljudi, ki je 40 in več let pošteno in ustvarjalno gradila družbeni kapital, ne bo ostala praznih rok.

Ja, spoštovani gospodje, pa poglejmo sedaj po petih letih, ko ni več komunistov in skoraj ni več družbene lastnine, kako se uredničujejo vaše (in samo vaše) ideje in zamisli? Veliko ljudi je ostalo brez vsega – brez dela, brez prihrankov za preživetje, skratka obubožanih. Narašča kriminal, korupcija, malverzacija itd. itd. Največji hec je v tem, da vse to drži, kar tudi sami ugotavljate. Res je situacija takšna. Veliko veliko ljudi živi veliko slabše, kot je v socializmu. In zakaj? Ker ste vi to hoteli, dosegli in povzročili eno največjih socialnih diferenciacij v zadnjih petdesetih letih med Slovenci, danes pa se hinavsko čudite in obtožujete druge. Ta moja ugotovitev ne pledira za tem, da se povrne prejšnji sistem. Le jasno in nedvoumno ugotavlja in opozarja, da kot oblastniki niste bili zmožni in še danes niste upravljati države, ki so vam jo zaupali volivci. Roko na srce, dota, ki jo je zapustil prejšnji sistem, je bila obilna. Nesposobnost in nezmožnost pa pojašnjuje dejstvo, da ljudje slabše živijo, kot so v prejšnjem sistemu. Torej niste bili sposobni ohraniti niti socialistični ravni, pa čeprav je bila ta v primerjavi z razvitejšimi nižja. Da ne bo nesporazuma: Nekaj Slovencev je »nevideno« obogatelo in si dvignilo standard. Med njimi je tudi kar lepo število politikov, ki so še leta 90 nosili kavbojke in se vozili z navadnim kolesom, danes pa živijo v lepih vilah in se vozijo v dragih avtomobilih.

Sam vidim dva ključna greha, ki sta povzročila to tragedijo, da ljudje ostajajo brez vsega. Eden je v tvorcih hitrega preoblikovanja družbene lastnine v 90-tih letih v takratni vladajoči koaliciji, katere vlada je premogla samo dva ekonomista, pa še ta dva sta jo hitro zapustila. Torej so te procese nastavljali filozofi, geografi, sociologi, obramboslovci in še kdo. Drugi razlog je v sebičnosti in »resnici«, ki se je tako udomačila pri nas – »Marija vsaksebi« - in ki jo večina novopečenih politikov in oblastnikov (med katere pa štem seveda tudi nove lastnike kapitala) tako resno v praksi uresničujejo. In morda še tretji ne tako zanemarljiv razlog: ta je v tem, da preokupčevanje z orožjem ni doživelo epiloga, kajti tu je bil svež kapital, ki je močno posegel v procese lastninjenja pri nas. Državna tajnost pa je, kdo so bili glavni akterji te operacije. To nečedno početje je na široko odprlo vrata korupciji in gospodarskemu kriminalu pri nas.

Zato je danes prav smešno, ko se Podobnik, Janša, Pučnik, Peterle, Hvalica, in še mnogo jih je, čudijo in zgražajo nad tem početjem. Bili so prvi, ki so bili zraven, in prvi, ki so utrlj pot temu početju. Ali pa se gredo politično pornografijo, ki je navadni državljani ne dojemamo in pri njej na žalost tudi ne moremo sodelovati.

Sultan

Eden od poslancev, ki ga krasi med drugim tudi krščanski etos, je dobil lepega jutra telefonski klic svoje svakinje: »Hitro se vrni domov, v tvoji hiši se dogaja nekaj sumljivega.« Fanta je seveda to opozorilo tako presenetilo, da se je nemudoma usedel v svoj avto in zapeljal proti domačemu kraju. Ko je prišel pred vhod svoje hiše, je bila v njej in okoli nje res sumljiva tišina, zato se je odpravil na postajo milice po pomoč. In čez čas so se pred hišo poleg njega znašli tudi možje v modrem in previdno odklenili vhodna vrata. V tistem trenutku pa je skozi stranska vrata švignil kot kak angel Gabrijel možakar, ki se očitno zaradi časovne stiske ni imel časa obleči. Kasneje so po obleki, ki je ostala v hiši, ugotovili, da gre za krajevnega župnika.

prihaja zaradi nezadostne uveljavitve »Demosovega projekta«, ampak so prav ti pojavi kazalci tega, da je bil ta projekt realiziran do kraja.

In ker je nekaterim politikom, ki so bili na čelu tega projekta, zmanjkalo političnih argumentov, so pogruntali čisto nove, izvirno slovenske »razpoznavne znake« za etiketiranje svojih političnih tekmecev in nasprotnikov. Tako je samozvani veliki vodja J. J. preko zagrebškega Globusa prepoznal v predsedniku slovenske države gobarja iz Martuljka Staneta Dolanca. Poštenjak od pet do glave Marjan Podobnik je v nenaravni koaliciji (LDS, ZLSD, SKD) našel tistega zlodeja, ki ščiti kriminal. Vsakominitutni Hvalisko (sicer pa brezveznik) je dal jasno vedeti novopečeni poslanki ga. Ljerkij Bizilj, da je le on lahko njen parlamentarni profesor. Mini poslancu Poljšku je bilo pred celotnim parlamentarnim zborom nedvoumno dokazano, da je lažnivec. Da ne govorimo, kaj počenjajo »osveščeni« Slovenci s Spomenko Hribar v pismih bralcev. In to samo zato, ker je v Žarišču izrekla petnajst stavkov, preostali čas pa sta izrabila »povoženi« Janša in slinasti Tadeško. Skratka, z malo domišljije bi lahko vse to početje poimenovali tudi politična pornografija. In to tudi upravičeno, kajti v parlamentarnih kulorjih kroži tudi čisto prava pornografska štorija s političnim pedigrejem. Gre pa takole.

Eden od poslancev, ki ga krasi med drugim tudi krščanski etos, je dobil lepega jutra telefonski klic svoje svakinje: »Hitro se vrni domov, v tvoji hiši se dogaja nekaj sumljivega.« Fanta je seveda to opozorilo tako presenetilo, da se je nemudoma usedel v svoj avto in zapeljal proti domačemu kraju. Ko je prišel

kot dobri in poštenu državljani vzeli pot pod noge in šli iskat ubogega možakarja. In na srečo so ga našli v bližini njegovega posvečenega doma. Kako se je zgodba končala, kulorski trači ne povedo. Ve se le to, da je svakinja nasankanega poslanca že več let župnikova gospodinja. Sami lahko ugibamo, ali je bila po sredi ljubosumnost ali pa preprosta nevoščljivost.

To zgodbo sem si vzel za izhodišče politično-pornografske nadaljevanke, ki se je prejšnji teden dogajala v slovenskem parlamentu, ko so poslanci ocenjevali dosedanji potek lastninske preobrazbe. Šala o sposobnem dežniku, ki jo navaja Freud v Tolmačenju sanj kot ponazorilo sanjske logike, je tako zlizana, da jo je že kar nerodno povedati. Prijatelju, ki mi očitno, da sem mu sposojeni dežnik vrnil raztrgan, odvrnem: prvič, »dežnika ti nisem vrnil raztrganega, ampak celega«, drugič, »raztrgan je že bil, ko si mi ga posodil«, in tretjič, »dežnika mi sploh nisi posodil«. Skratka, gre za nizanje protislovnih, med seboj izključujočih se argumentov, kar se je dogajalo tudi na tej seji parlamenta. Šlo je za žalostno dejstvo, kako so tisti, ki so bili idejni tvorci preoblikovanja družbene lastnine, skušali za vsako ceno neuspeh te svoje ideje ubraniti očitkov in vso krivdo zvrniti na tiste, ki so to morali izvajati.

Enkrat sem že zapisal, da smo Slovenci naivni in hitro pozabimo, kdo je začel stvar, ki se na koncu pokaže za slabo, škodljivo ali celo za večino državljanov usodno. Zato je v tem primeru dobro, da se spomnimo, kaj so leta 90 in 91 govorili tedanji Demosovi oblastniki, ki so danes v opozicijskih klopih. Kdo je že sestavljal Demosovo vlado in večino v tedanji skupščini? Nihče drug kot današnja

Delate za tekočim trakom. Vendar vas vsako leto pošljejo za tri tedne predavat mlajšim kandidatom za delo pri tekočem traku. Tudi vas vsako leto kam pošljejo, včasih na Japonsko, včasih v ZDA, da si ogledate podobno delo. Nekajkrat na leto vas tudi za teden dni pošljejo v to ali ono slovensko podružnico, da tam popestrite delovni proces, izmenjate izkušnje z delavci podobnega profila in predlagate izboljšave. Najzanimivejšega še nismo povedali: napisali ste že priročnik o svojem delu za tekočim trakom. In za predavanja dobivate honorarje. Tudi za vaše nasvete, ki jih vaša firma posreduje sosednjim firmam, vam priznajo desetisočinko odbitka. Uvedli ste tudi nekaj novosti. Te prinašajo nekaj malega, vendar prijetnega: avtorske pravice pač. Zaslužki v vaši branži in pri vašem delu niso veličastni. Ampak z dnevniki in potnimi stroški se kar nabere. Če človek vsaj tri dni na mesec potuje po svetu, se kar precej boljše počuti. Zadržne čase ste posebej zaposle-

ni. Pripravljate kongres delavcev za tekočim trakom. Seznanili ste se s kolegom, ki je priredil olimpijado čistilk in zdaj namerava že novo...

Kratka vest v časopisu nam je sporočila, kako dosega honorarji v velikih podjetjih kaka dva odstotka izplačil, dnevnice nekaj več, pri privatnikih pa je to povsem drugače. Ker so avtorski honorarji obdavčeni bistveno manj, dnevnice pa sploh ne, je jasno, da plačujejo več davkov tisti, ki so premalokdaj avtorji in ki premalo potujejo. Ki premalo izobražujejo druge in premalo sami sebe.

Rešitev se ponuja sama od sebe. Več se je potrebno izobraževati in več je potrebno potovati.

Malo manj jasno je, ali privatizacija nastaja tako hitro, da že takoj doseže vsakega praktičnega posameznika. Ne smejte se, če bom zapisal znameniti stavek. Ker pač zapisal ga bom: Človek je naš največje bogastvo.

Kaj ta stavek pomeni v družbi, ki se je zdenacionalizirala in sprivatizirala, bomo

Franček Rudolf:

Praktični fundamentalizem

Privatizacija in varnostna razdalja

videli jutri.

Doživljamo pa že danes.

No, nabiramo prve vtise.

Tisti, ki premore oblast, je pameten in vse zna, vedno najde prave rešitve in nikoli ni kriv. Kolikor je tako pameten, da kdaj podvomi, išče druge pametne, da pomagajo iskati rešitve, pišejo analize in statute in so krivi, kadar kaj ne uspe. Kdor je lastnik, ima oblast. Bolj kot je kdo lastnik, večjo obast ima. Manj ko je kdo lastnik ali bolj kot se mu lastnina izmuzne iz rok, manj oblasti ima. Lastnina izpari neverjetno hitro: zaradi zastarele rešitve, zaradi napačne odločitve, zaradi ene same pogodbe, kaj še, zaradi ene same klavzule v pogodbi... Da ne govorimo, kako zakoni spreminjajo la-

stnino enih in drugih in tretjih.

Državni zbor je na izredni seji razpravljal o privatizaciji. Poslanci so opazili, da se za lastnino dogajajo neverjetne reči. Eni si jo prilasčajo. Drugi jo izgubljajo. Najbolj me je presenetilo kar nekaj resnih izjav, da je pri tem polno nepravilnosti. Eni trdijo, da so nepravilnosti pri privatizaciji, drugi, da so pri denacionalizaciji. Še bolj so me presenetile izjave, da ni nepravilnosti in je vse v redu! Vrhunec vsega pa je, da so celo poslanci (kaj šele menedžerji v podjetjih) končno razumeli, da pri lastnini ni kompromisov. Ni dogovarjanja. Ni sporazumevanja. Ni iskanja najboljših rešitev. Ampak je potrebno vsako reč

urediti enkrat za vselej. Dokončati. Prignati do popolnosti, in to takoj.

Igra med delom in kapitalom je že v prejšnjem stoletju počasi začela dobivati pravila. Celotne vojne so začele dobivati nekakšna pravila že v srednjem veku, v viteškimi časih. V dvajsetem stoletju naletimo na vojne brez pravil in zdaj, proti koncu dvajsetega stoletja bomo naleteli še na gospodarstva brez pravil. Ali s hitro spreminjanji se pravili in brez kompromisov in vedno v popolno korist tiste strani, ki ima večino. In brez zaupanja kogarkoli v karkoli.

Ravno prej omenjena vest nam razkrije nekaj pogrošnih resnic: kdortizaupa, uporabljaj in ti plačuje znanje, in še več: te izobražuje, te pošilja po svetu, ti pomaga, da ti učiš druge. Vprašaj se seveda, komu ti lahko zaupaš. Najbrž samo tistemu, ki vsaj za silo zaupa tebi. Ker pa vemo, kako sorazmerno malo ljudi zaposlujejo privatniki in kako so honorarji prej znak, da nekomu ne zaupajo rednega dela, kot pa da bi

zaradi silne kvalitete krožil naokoli po tržišču. In ker vemo, da so dnevnice sicer res lahko znak razgibanega poslovanja, lahko so pa tudi znak tavanja v krogu, brez uspešnih poizkusov ali preprosto izkazovanje oblasti, nagrajevanje za zvestobo.

Kako je mogoče tvegati? Da bi kdorkoli lahko karkoli tvegalo, se lotil česa podjetnega, novega, je potrebno zagotoviti (z zakoni in predpisi) vsaj za silo varno dirkališče. In naučiti vse udeležence upoštevanja vsaj nečesa: dostojne varnostne razdalje.

(Srbi so prebivalce Srebrnice peš poslali preko ozemlja med obema vojskama, svojo in vojsko bosanske federacije. Kako zgleden primer, kaj je potrebno narediti z običajnimi ljudmi. Ki se niti braniti ne morejo.)

Ko državni zbor spreminja in ureja spreminjanje družbene lastnine v privatno, naj se ne zgleduje preveč po bosanskem primeru: končno je vsak človek na svoj način privatnik in ima neko privatno vrednost.

Seja sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

ZA PRAVICO DO UPOKOJITVE S POLNO DELOVNO DOBO

Svet ZSSS je na petkovi seji najprej podprl predloge za spremembe in dopolnitve splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo in predlagal zakona o minimalni plači; plan zdravstvenega varstva Slovenije do leta 2000 je zavrnil, potrdil pa je svoje amandmaje k pokojninskemu zakonu.

Razprava o predlogu sprememb in dopolnitve splošne kolektivne pogodbe je pokazala dokaj različna mnenja o njeni prihodnosti. Medtem ko nekateri močnejši sindikati menijo, da bi vsaj tarifni del te pogodbe morali čimprej opustiti, se drugi bojijo pravne praznine po njeni morebitni odpravi in za prehodno obdobje zahtevajo nekakšno jamstvo, ki naj bi preprečilo slabšanje pravne varnosti zaposlenih. Člani sveta so podprli predlog Igorja Bizjaka za enotno tolmačenje določb o regresu za prehrano med delom. Čeprav znesek tega regresa v nekaterih dejavnostih pomeni kar tretjino plače delavcev, so člani sveta menili, da naj delodajalci delavcem še naprej nudijo zlasti toplo prehrano. O spremembah in dopolnitvah splošne kolektivne pogodbe se bo zato opredelila še predvidena septembrska konferenca ZSSS.

Mnenja o spremembah dogovora o plačah v letošnjem letu pa so bila na seji sveta enotnejša. Svoje predloge je že poslal v proceduro ekonomsko-socialnemu svetu. Zahteva, naj jih

obravnavajo najkasneje do 21. julija, da bi spremembe veljale že za obračun julijskih plač. Nesprejetje sprememb bi povzročilo takojšnje sklepanje ZSSS o odstopu od dogovora o plačah v letošnjem letu. Četrty odstavek pete točke dogovora naj bi se spremenil tako, da bi delodajalci, ki ne dosegajo ravni osnovnih plač po pogodbah o zaposlitvi, povečanih za dodatke iz 40. člena splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo oziroma iz kolektivne pogodbe ustrezne dejavnosti, lahko izplačala povečali do te ravni. Za tem odstavkom pa naj bi se vstavilo novo besedilo, po katerem bi neto izvozniki, če jim masa plač ne bi zadoščala za izplačilo dodatkov, plačno maso lahko povečali za prej omenjene dodatke.

Oba predloga temeljita na ugotovljenih problemih velike večine podjetij. Predlagatelj meni, da bi spremembe dogovora bistveno omilile probleme v podjetjih, ki se kažejo tudi v zaostajanju realne ravni plač. Po njihovem mnenju lahko le predlagane spremembe ohranijo letošnji dogovor o plačah, ki je temelj socialnega sporazuma.

Svet se je seznanil s pobudo združenja delodajalcev za spremembo dogovora o politiki plač. Člani sveta so se je razveselili, o njej pa se bodo izrekli med pogajanjimi o spremembah dogovora. Svet je kljub nekaterim pomislekom posameznih članov načelno podprl predlog novega zakona o minimalnih plačah, ki sta ga v državnozbornem postopku vložila poslanca Jože Pučnik in Ivo Hvalica. Spraševali so se zlasti o možnih posledicah zakona na celoten sistem kolektivnih pogodb. Člani sveta pa se niso strinjali z opozorili svojega predsedstva, da bi zvišanje najnižjih plač ogrozilo delovna mesta v nekaterih dejavnostih.

Plan zdravstvenega varstva Republike Slovenije do leta 2000 je svet zavrnil, saj bi pov-

zročil novo krčenje pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Svet meni, da je plan naravnani proti interesom delavcev, upokojencev in drugih prebivalcev Slovenije. Državnemu zboru predlaga, naj plan vrne v prvo obravnavo in o njem omogoči kakovostno načelno razpravo. Ta je potrebna tudi zaradi predloga nove mreže javne zdravstvene službe in strategije razvoja zdravstvenega varstva v naši državi; oboje je planu priloženo. Če te zahteve državni zbor ne bo upošteval, bo svet zahteval razrešitev ministra Božidarja Voljca.

V utemeljitvi zavrnitve plana zdravstvenega varstva Slovenije do leta 2000, med drugim piše, da bi predlagani novi sistem porušil sistem zavarovalništva in da bi državne zdravstvene ustanove prišle v slabši položaj kot zasebno zdravstvo. Pri podeljevanju koncesij bi namreč bili zasebniki zelo privilegirani. Plan je sporen tudi za zaposlene v zdravstveni dejavnosti, saj jim ne daje ustrezne pravne varnosti. Plan ne upošteva odgovora na zahteve Svobodnih sindikatov za popolno zdravstveno zavarovanje dolgotrajno brezposelnih, ki jo je s podpisi podprlo 26 tisoč volivcev. V Svet za zdravje Republike Slovenije bi bilo treba vključiti tudi predstavnike reprezentativnih sindikatov. Država bi morala nadzirati nadzor nad cenami zdravil, ki zelo hitro rastejo in povečujejo stroške zdravstvenega zavarovanja.

K predlogu sprememb zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je v državnozborni proceduri, ima svet ZSSS dva amandmaja.

Prvi temelji na listinah 2. kongresa ZSSS in predlaga, da se zavarovancu, ki dopolni polno pokojninsko dobo brez upoštevanja dokupljenih let, starostni pogoj ne upošteva. Če bo takšno določilo sprejeto, se bodo ponovno lahko upokojevali vsi, ki so začeli delati zelo mladi in jim upokojevitve onemogoča zakon iz

leta 1992; ta je potrebno starostno mejo za upokojevitve podaljšal za tri leta.

Drugi amandma pa zadeva ločitev delavskega od kmečkega zavarovanja. Kmetje se zdaj praviloma ne zavarujejo na podlagi realne zavarovalne osnove, ampak le od zajamčene plače. Pravice kmečkih zavarovancev so zaradi tega nesorazmerne z višino njihovih vplačanih prispevkov. Vse kategorije zavarovancev pa morajo imeti sorazmerno enake obveznosti vplačevanja v pokojninski sklad, menijo Svobodni sindikati.

Svet ZSSS je državnemu zboru poslal tudi nekaj amandmajev k objavljenemu besedilu predloga sprememb pokojninskega zakona. Svobodni sindikati nasprotujejo podzavljenju pokojninskega zavarovanja, zato predlagajo, naj Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja ustanovi zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Če bi sklad ustanovila vlada, kot piše v predlogu zakonskih sprememb, bi bilo pokojninsko zavarovanje podzavljeno, menijo Svobodni sindikati. Skupščina kapitalnega sklada naj bo tripartitna, njeno imenovanje naj bo v pristojnosti skupščine pokojninskega sklada.

Svobodni sindikati predlagajo 80-člansko sestavo skupščine Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Po njihovem predlogu bi v skupščini imeli delojemalci, delodajalci, upokojevitve do njega, saj je zelo pomembno za zaposlene in tudi za druge kategorije prebivalstva. V delovno skupino, ki pripravlja reformo pokojninskega in invalidskega zavarovanja, pa naj vlada imenuje tudi predstavnika Svobodnih sindikatov.

Franček Kavčič

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat poklicnih gasilcev

Nove izhodiščne plače

Vsem sindikalnim zaupnikom v poklicnih gasilskih enotah smo te dni poslali obvestilo, da znaša izhodiščna plača za III. tromesečje (julij-september) 32.642 tolarjev, kar je bilo objavljeno v Uradnem listu RS št. 39/95. Nova izhodiščna plača je rezultat zahteve negospodarskih sindikatov; k ugotovljeni uskladitvi z rastjo cen je zato dodano še 500 tolarjev. Z obvestilom iz Uradnega lista naj zaupniki opozorijo strokovne službe na spremembo pri obračunu njihovih plač.

Gasilci zavodov z Raven na Koroškem in Trbovelj uveljavljajo zavarovalno dobo s povečanjem. Zveza svobodnih sindikatov je k njihovi vlogi dala pozitivno mnenje Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, ki bo o tem sklepala na naslednji svoji skupščini. Pozitivno mnenje je predvsem tam našega prizadevanja, da bi čim več poklicnih gasilcev pridobilo pravico do benefikacije.

Miloš Mikolič, sekretar

skei Sindikat kovinske in elektroindustrije

Sindikat o multinacionalkah

Prejšnji teden je bil v Luxembourg posvet EMP - Evropske zveze kovinarjev. Poleg kolegov iz Madžarske, Češke, Slovaške, Poljske, Francije, Belgije, Nemčije in Italije se ga je udeležila tudi delegacija Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije. Posvet je bil posvečen problematiki varstva pravic delodajalcev in sindikalni organiziranosti v multinacionalnih podjetjih Iveco-Fiat, General Motors, VW in Renault. Iz razprave je bilo zaznati precej različen pristop multinacionalk pri njihovi investicijski politiki. Žrtve takšnega organiziranega pristopa delodajalcev so seveda delojemalci, ki jim do sedaj preko svojih organizacij ni uspelo strniti svojih vrst in se zoperstaviti interesom kapitala. Zato je zaključek en sam in zelo jase: s pomočjo EMF-a in IMF-a je treba vzpostaviti takšno sindikalno organiziranost na ravni multinacionalk, ki bo sposobna zagotavljati enake pravice delojemalcem in v perspektivi omogočila organiziranje svetov delavcev na ravni multinacionalk. Pri tem bo treba opustiti klasične oblike sindikalnega boja na lokalni ravni, ga globalizirati in poiskati zaveznike, ki so to lahko, ter svoje interese uveljavljati s pomočjo medijev in politike.

V Slovenji, kjer nas tuji kapital še ni preplaval, nam je preventivno ukrepanje lahko v veliko korist.

Drago Gajzer

v območnih organizacijah

Zasavje

Zajamčene plače za delavce zaščite

Na sedežu Območne organizacije ZSSS Zasavje smo v preteklem tednu izplačevali delavcem podjetja Zaščita Zagorje, ki je v letu 1994 šlo v stečaj, zajamčene plače.

Po posredovanju pravne službe pri Območni organizaciji, ki zastopa naše člane, je stečajni upravitelj priznal prve terjatve. Gre za zajamčene plače za obdobje od decembra 1993 do aprila 1994, ko delavci niso dobili plače.

Delavci pričakujejo, da bodo v kratkem poplačani tudi drugi zahtevki iz naslova premoženjskih plač in drugih nadomestil.

V sindikatu podjetja Rudnikov rjavih premogov Slovenije v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Senovem in Kanizarici v teh dneh poglobljeno razpravljajo o kriterijih za določanje trajno presežnih delavcev. Ti morajo biti skladni s sprejetim kadrovsko socialnim programom sindikata, po katerem imajo prednost pri aktivni obliki zaposlovanja - preko projektov samozaposlovanja in prezaaposlovanja.

Poseben problem je še vedno uveljavljanje pravic do izjemne pridobitve pokojnin za delavce v premogovništvu ter reševanje zaposlitve za več sto invalidov.

Zaradi velikega časovnega zamika pri realizaciji zakona o zapiranju rudnikov v sindikatu podjetja, SDE in območni organizaciji odločno zahtevamo odlog pri izvajanju posameznih aktivnosti in s tem v zvezi uresničitev sindikalnih zahtev.

Kot poroča Iztok Čilenšek, predsednik sindikata RRPS, so v torek po opravljenih volitvah konstituirali svet delavcev v rudniku Trbovlje in rudniku Hrastnik.

Članom sveta želimo uspešno delo.

Ciril Urek, sekretar

NOVA BROŠURA

PLAČE '95

Vsebina:

- SOCIALNI SPORAZUM ZA LETO 1995
- TARIFNA PRILOGA K SPLOŠNI KOLEKTIVNI POGODBI ZA GOSPODARSTVO ZA LETO 1995
- DOGOVOR O POLITIKI PLAČ IN DRUGIH PREJEMKOV ZAPOSLENIH V GOSPODARSTVU
- KOMENTATORJI TARIFNE PRILUGE, SOCIALNEGA SPORAZUMA IN DOGOVORA O POLITIKI PLAČ
- NAPOTILA SINDIKALNIM ZAUPNIKOM

PRIOČNIK LAHKO PO CENI 945 SIT (VKLJUČNO Z DAVKOM) NAROČITE NA NASLOV ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON: 321-255, 1310-033, 1335-255.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, nepreklicno naročamo

izvod(ov) Plače '95

Naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročeno, dne:

1. račun bomo plačali v zakonitem roku
2. kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

žig podpis naročnika

NEBOVALA VELIKO POMOČI

članov sindikata kovinarjev BiH.

DE: Slovenska podjetja so imela z bosanskimi v stari državi dobre in bogate poslovne odnose. Jih boste zdaj, ko ste v Sloveniji, skušali vsaj nekaj obnoviti?

Bajramović: Stiki s Slovenijo so za nas izjemno pomembni, saj nam vaša država lahko omogoči boljše zveze z zahodno Evropo. Obiskal bom, na primer, tovarno Niko v Železnikih, s katero je moje nekdanje podjetje imelo tesne poslovne vezi: mi smo Niku dobavljali žico in zanima me, ali bi bilo mogoče po vojni v BiH obnoviti nekdanje poslovne odnose. Sicer pa je to resor vlade BiH in mi iz sindikatov pač samo dopolnjujemo njena prizadevanja.

DE: Kako gleda Evropa na prizadevanja bosanske vlade, da bi navezala poslovne stike? Lani na primer je bilo kar nekaj gospodarskih misij iz posameznih držav zahodne Evrope v Sarajevu, ker so pričakovali skorajšnji konec vojne; kako je zdaj s tem?

Bajramović: Lani smi bili zelo veseli, ker smo res mislili, da bo vojne v kratkem konec, pa je Karadžić vse pokvaril. Naša vlada je pripravila 71 gospodarskih projektov za kovinsko industrijo, pri katerih pričakuje pomoč Zahoda. Te načrte smo aprila predali generalnemu sekretarju Zveze evropskih kovinarjev, ko se je mudil v Mostarju. Poskušamo pa prek naših zvez z IG Metall iz Nemčije dosegati, da bi nam ta sindikat pomagal pri uresničitvi našega programa pomoči invalidom. Naše načelo je: en stroj, ena dru-

žina, en izdelek. Menimo, da bi nam tuji lahko preskrbeli čedni morda rabljene stroje, s katerimi bi lahko naši vojni invalidi izdelovali kake izdelke za trg in tako pomagali sebi, družini in na koncu tudi državi.

DE: Kakšen obraz napravijo Evropejci, ko pridete mednje s svojimi problemi? Ali so pripravljeni pomagati ali so samo vlnudni?

Bajramović: Od Evrope seveda pričakujemo, da nam bo pomagala. Odnos pa je različen. Na dunajskem kongresu sem bil malo razočaran, ker sem smel zbrane delegate samo pozdraviti, ne pa tudi govoriti o naših težavah in položaju pri nas. V nasprotju s tem sta generalni sekretar Evropske konfederacije sindikatov (ETUC) Emilio Gagliolo in njegov pomočnik Peter Seideneck resnična prijatelja Bosancev. Seideneck je bil že trikrat v Sarajevu, enkrat ni dosti manjkalo, pa ne bi mogel oditi, ker ga UNPROFOR ni pustil na letalo.

DE: Ko že omenjate prihajanje in odhajanje - kako ste vi odšli iz Sarajeva?

Bajramović: Kot vsi Bosanci, ki žele iz mesta, skozi znameniti predor, pa prek Igmana in mimo srbskih položajev proti Mostarju, kar je trajalo dva dni, vsa pot od Sarajeva do Splita pa tri dni.

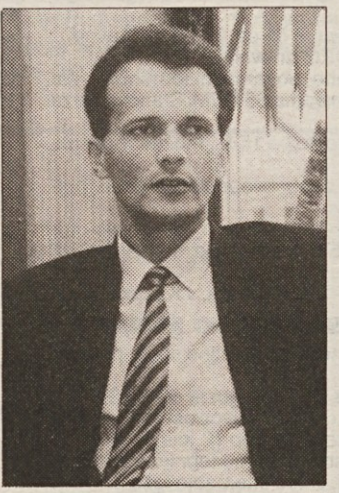
DE: »Vaš sindikat je bil, podobno kot v Sloveniji, najmočnejši sindikat v BiH. Kako je zdaj?

Bajramović: Sindikat kovinarjev je imel v bivši Jugoslaviji 184.000 članov, zdaj pa jih ima še 89.000. Petdeset tisoč jih je

v Republiki Srbiji, ostali pa so med begunci. Desetina preostalih dela v podjetjih, drugi pa so na fronti.

DE: Sliši se, da so v vojski ostali samo revni prebivalci, tisti, ki nimajo kam iti...«

Bajramović: Devet desetih bosanske (muslimanske, op. p.) vojske sestavljajo delavci. Jaz

Ismet Bajramović: Zelo velik problem bosanske države takoj po vojni bo veliko število vojnih invalidov, ki bi se jim država morala za njihovo žrtev nekako oddolžiti z zagotovitvijo socialne in materialne varnosti.

sem tudi vojni obveznik, poslan na druge dolžnosti.

DE: Od tod si težko predstavljamo resnične razmere v Bosni in v Sarajevu.

Bajramović: Kdor pride in vidi, ne more verjeti, zlasti če je mesto poznal od prej. Kar se je zgodilo s Sarajevom, je nezasi-

šano... Srbi so uničevali načrtno, kar tako že veste. Zgradba bosanskih sindikatov je bila vsaj tridesetkrat zadeta in je v ruševinah. Še prej pa so srbski člani predsedstva sindikata kovinarjev, od 21 članov jih je bilo 16 srbske narodnosti, ob odhodu dobesedno izropali prostore in blagajno. Tako je sindikat, ki je bil najbogatejši bosanski sindikat, zdaj najrevnejši. Kljub temu nikjer ne prosimo finančne pomoči. Tega tudi na dunajskem kongresu nisem naredil. Bosanci smo ponosni ljudje.

DE: Toda pomoč vam bo vsekakor potrebna. Kako boste prepeljali na ustreza mesta stroje, o katerih ste prej govorili, da jih iščete po Evropi? Ali denar?

Bajramović: Vse to gre preko kanala, po katerem sem tudi sam prišel in se bom vrnil. Do Mostarja gre normalno, potem pa je treba denimo denar pretrpati v torbe in pot pod noge z njimi. Tako gre to in nič drugače. Je pa točno, da bomo pomoči še kako potrebni, zlasti po vojni. Naš velik problem bodo številni vojni invalidi. Deloma jim skušamo že zdaj pomagati z omejenim programom zaposlovanja doma. Vendar bo zaposlovanje invalidov postalo velika obveznost šele v miru.

DE: Kako ste sindikati v BiH organizirani: podobno pluralistično kot v Sloveniji, ali še »po starem«, enotno?

Bajramović: Naši sindikati so še enotni, ni pa rečeno, da v miru ne bo prišlo do podobnih sprememb, kot so se zgodile pri vas.

Boris Rugelj

OTOK OSAMELEC ALI ČVRSTA ZANKAV MREŽI

Dolgoročna zasnova železniškega omrežja Slovenije

Slovenija potrebuje povsem novo zasnovo železniškega omrežja, saj sedanje ne zadošča več novim usmeritvam Slovenije in mednarodnim prometnim potrebam, je zapisala slovenska vlada v »Nationalni program razvoja slovenske železniške infrastrukture«. Prometni sistem v Evropi temelji namreč na načelih izenačitve pogojev poslovanja vseh prometnih panog na prometnem trgu. Eden temeljev izenačitve je v razvitih evropskih državah železniška infrastruktura. Za Slovenijo, ki je zaradi zemljepisnega položaja neposredno povezana s prometnim sistemom Evropske unije, je to dejstvo, ki ga ne more zanemariti.

To je vlado tudi vodilo pri snovanju razvoja železnic, ki naj bi v dolgoročni perspektivi prevzela osrednjo vlogo v republiškem prometnem sistemu. To pa terja že v naslednjih desetih letih ne le posodobitev sedanjih prog in izgradnjo novih, ampak tudi usposobitev glavnih povezav za hitrosti okrog 160 km na uro ter novo hitro progo od Trsta prek Ljubljane do Zagreba, ki bi bila sestavni del omrežja evropskih hitrih prog. Ker v Sloveniji zadnja desetletja niso dovolj vlagali v posodabljanje prog in gradnjo novih, bo seveda v prvih letih železniške razvojne desetletke ves razpoložljivi denar šel za te namene. Proge za višje in visoke hitrosti naj bi začeli graditi po letu dva tisoč. Sredstva so zagotovljena do konca leta 1997 in sicer vsega skupaj 50 milijard tolarjev. Osemnajst milijard že posojata in bosta do tedaj posodili Evropska banka za obnovo in razvoj ter Evropska investicijska banka. Za kasnejše naložbe pa bo treba zbrati bistveno več sredstev, saj se bo začela gradnja hitrih prog. Po letu dva tisoč bo potrebno zbrati vsako leto več kakor 21 milijard tolarjev, viri, iz katerih bi ta sredstva pritekala, pa še niso znani. Slovenski davkoplačevalci pa bodo po vladinih izračunih za odplačevanje posojil

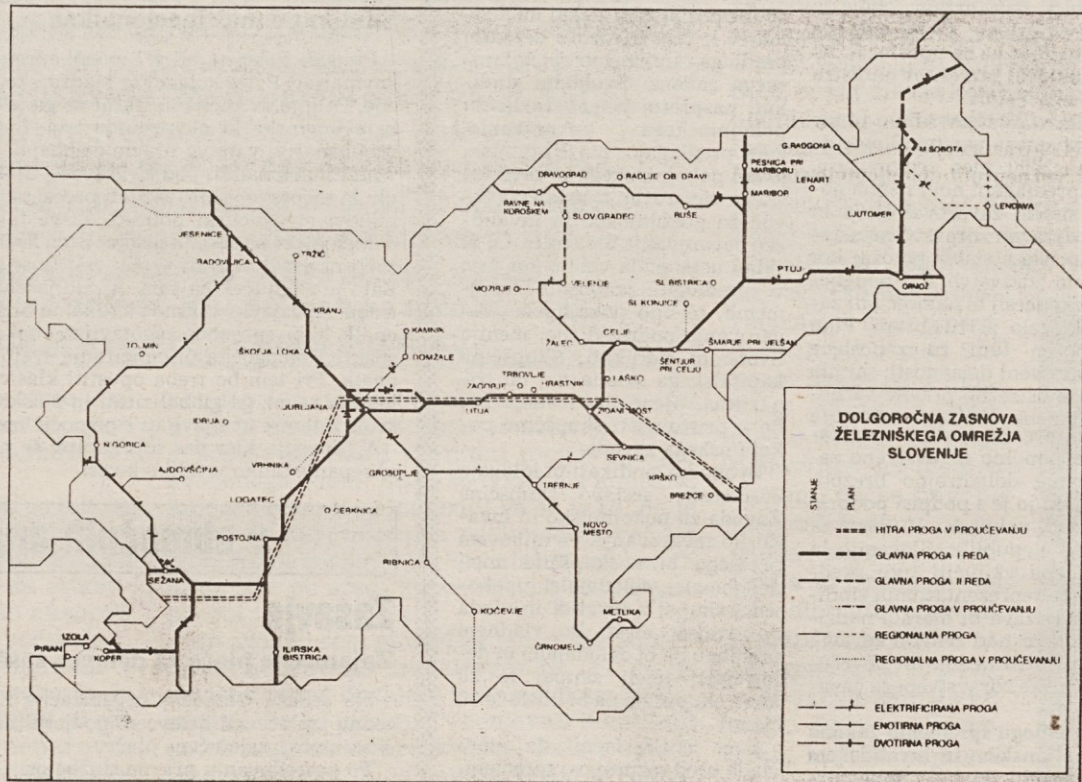
za posodabljanje in izgradnjo železniškega omrežja do leta 2014 vrnili 24 milijard tolarjev glavni- ce in skoraj 15 milijard tolarjev obresti.

Toda za to bodo dobili sodobno železniško omrežje, s katerim bosta Slovenija in njeno gospodarstvo (saj za to zvezo predvsem gre) povezani z Evropo na način, ki ga razvoj gospodarstva in svetovne trgovine potrebuje. Poleg tega nas

uporabljali slovenske železnice samo, če bodo konkurenčnejše od smeri Trst-Beljak-Gradec-Dunaj. Avstrija pospešeno posodablja svoje železniško omrežje, pripravljala pa tudi načrte za hitro progo Dunaj-Budimpešta-Beograd. Tako kot ti dve progi prek Italije in Avstrije, ki hitri promet skozi Slovenijo, ki je sicer najkrajša južna povezava med Vzhodom in Zahodom, nadomestila hitra pro-

Zato bi bila neposredna železniška povezava med Slovenijo in Madžarsko, zdaj je ni, velikega pomena za našo državo, saj bi tranzitni promet tu tekel hitreje ne samo zaradi kratkosti povezave, pač pa tudi zato, ker bi bil na progi Murska Sobota-Hodoš samo en meddržavni prehod.

Skratka, moderne in zmogljive prometne zveze z drugimi državami so življenjskega pomena za naše gospodarstvo in tudi za državo, saj dohodek od tranzitnega prometa ni zanemarljiv. Žal pa smo se tudi na tem področju »zбудili« šele potem, ko so nas sosedje skoraj povsem prehiteli in grozi, da nam bodo polizali smetano, za katero menimo, da pripada nam. Samo za bežno primerjavo navajamo naložbe v razvoj železnic v nekateri evropskih državah v letu 1991: Avstrija je potrošila 196000 do-

ne bodo obšli glavni tranzitni tokovi med zahodom in vzhodno Evropo (ki bodo vse čnejši), kar bi pomenilo tudi prepustitev zasluga od tranzitnega prometa sosednjim državam. Zanimivo pri tem je morda, da sosednje države kalkulirajo tudi z možnostjo, da bi bilo treba okoli Slovenije namesto skozi njo zgraditi hitre železniške povezave med vzhodno in zahodno Evropo. Avstrijci bodo

ga med Trstom, Reko, Zagrebom in Budimpešto. Zveza med Dunajem, Gradcem in Zagrebom (prek Pragerskega) bi pa lahko nadomestila sivo Jesenice-Zagreb. Italija je sicer zainteresirana za najkrajšo povezavo svojega gospodarstva z vzhodnoevropskim trgov, na katerega Italijani v prihodnje močno računajo, vendar jih tudi ovinek preko Avstrije ali Hrvaške ne bi pretirano motil.

larjev na kilometer proge, Portugalska (o kateri nekateri razlagalci naše zgodbe o uspehu pripovedujejo, da smo jo že prehiteli) je pred štirimi leti vložila na kilometer proge 125000 dolarjev, Švica 455000, Italija 233470 dolarjev. Slovenija je lani dala za razvoj svojih železnic 55000dolarjev na km proge. Da je najtežje loviti zamujeno, pa vemo.

B. R.

UZAKONJENI HRUP

Vlada je te dni izdala uredbo o hrupu, podzakonski akt zakona o varstvu okolja, ki ga je državni zbor sprejel spomladi leta 1993. Vlada je torej potrebovala dobri dve leti, da je določila, kolikšen hrup je mogoče dovoljevati v delovnih okoljih, prostorih za počitek, v naravnem ali urbanem okolju. Uredba velja za zunanje povzročitelje hrupa, mednje pa vlada šteje vse mogoče, od transportne infrastrukture, prek industrijske, obrtne ali druge dejavnosti, ki povzroča stalen ali občasn hrup, cerkvene zvonove, gostinske in zabavišne lokale, ki uporabljajo zvočne naprave, gradbišča, javne prireditve, strelišča, zabavišne parke, avtodrome, letališča itd. Slovenija je razdeljena na štiri vrednostne cone, v katerih je dovoljena različna raven hrupa. Najmanj ga je dovoljena v neposredni okolici bolnišnic, zdravilišč in okrevališč, ob naravnih okoljih, namenjenih počitku in sprostitvi, ter v območju naravnih parkov. V območju, ki je namenjeno predvsem bivanju oziroma so na njem zgradbe z varovanimi prostori (to so prostori, v katerih se opravljajo vzgojno varstvene, izobraževalne, zdravstvene in podobne dejavnosti in prostori, v katerih se ljudje zadržujejo daljši čas zaradi dela ali počitka) ter v njihovi neposredni okolici naj ne bi bil dovoljen noben poseg v okolje, ki je moteč zaradi povzročanja hrupa. V to skupino sodijo tudi območja igrišč ter javnih parkov in rekreacijskih površin. Glede hrupa manj moteč poseg v okolje uredba dovoljuje na območju, ki je hkrati namenjeno bivanju in stavbam z varovanimi prostori ter obrtnim in podobnim proizvodnim dejavnostim, na kmetijskem območju ter v javnih središčih, kjer se opravljajo upravne, trgovinske, storitvene in gostinske dejavnosti. V območju, ki je namenjeno industrijski, obrtni, skladišni ali servisni dejavnosti ter hrupnejšim komunalnim dejavnostim, pa je dovoljen tudi hrupnejši poseg v okolje. Stopnje varstva bo treba urediti v prostorskih aktih, s katerimi se na podlagi zakona opre-

deli namenska uporaba površin, ureditvena območja naselij ter druge ureditve prostora. V prvih treh »conah« je dovoljeno uporabljati hrupnejše stroje (vrtalnike, kosilnice itd.) med 8. in 19. uro od ponedeljka do petka. Kršilci določb te uredbe bodo kaznovani, in sicer s 5000 do 200000 tolarjev. Pet tisočakov bo kazna na primer za navdušene mopediste, ki vzbujajo po mestih »športne užitke« z vožnjo brez glušilnikov. Ministrstvo za okolje in prostor razglašuje uredbo kot nadaljnje uveljavljanje okoljevarstvenih standardov in približevanje standardnemu vzorcu evropske zakonodaje. Pri njej se je zgledovalo predvsem po nemških in švicarskih predpisih, proučilo pa je tudi predpise Evropske unije. Z njo so lastniki izvirov hrupa dolžni z določenimi posegi zmanjšati motnje. Uredba o hrupu v naravnem in življenjskem okolju ter uredba o hrupu zaradi cestnega in železniškega prometa sta nadomestili že razveljavljene in zastarele predpise, izhajajoče še iz bivše Jugoslavije, ki so bili stari po deset, petnajst in osemnajst let. Žal uredba o hrupu v naravnem in življenjskem okolju predpisuje manj stroge mejne vrednosti virom hrupa za določen čas, pri čemer so večjih ugodnosti deležni objekti in naprave republiške in lokalne infrastrukture. Res pa njihovim lastnikom ali upravljalcem hkrati nalaga obveznosti, da s pasivnimi zaščitnimi napravami zavarujejo pred hrupom zgradbe z varovanimi prostori. Za primerjavo: mejna raven hrupa v mešanem območju (stanovanja, šole, vrtci, kaka manjša industrijska ali obrtna ali storitvena dejavnost, trgovine, lokali) je ponoči omejena na 50, po dnevi pa na 60 decibelov. Osebnih avtomobil spodbujajo srednjega razreda povzročajo pri hitrosti 60 kilometrov na uro za okoli 60 decibelov hrupa. Vprašanje ob tem se glasi: kako bodo tisti, ki bodo trpeli zaradi čezmernega hrupa, uveljavljali svoje zahteve ob znani neučinkovitosti upravnih služb?

B. R.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 28

ATRIS - BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti. Pišite nam ali telefonirajte na 061/131 00 33, int. 384, 385 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 - Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA** - polpenzion v dvoposteljni sobi 4.500 tolarjev v hotelu Boč. Poseben cenik za zdraviliške storitve; program hujšanja, anti-stres program, gastro program, program za diabetike. Cene v agenciji.
- ROGAŠKA SLATINA** - privatni penzion, čajna kuhinja, tri sobe in apartma, lasten bazen, parkovna ureditev vrta. Cena 16 DEM na osebo, turistična taksa ni vključena. Otroci do 12. leta imajo 30% popusta.
- VRŠNO, gostišče GREGORČIČ** - dvoposteljne sobe, sedemdnevni paket, cena polpenziona 3.300 tolarjev, polnega pa 3.600 tolarjev.
- VELIKE BLOKE** - počitniški dom s 105 ležišči, štiriposteljne sobe. Prosti termini v juliju in avgustu. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine.
- SLIVNIŠKO POHORJE** - počitniška hišica s tremi spalnicami za do 6 oseb. Cena dnevnega najema 45 DEM. Pokličite po tel. 062 227 771, int. 251.
- SAVUDRIJA - ZAMBRATJA** - apartmajske hišice: dve spalnici, wc, tuš. Polpenzion ali penzion. Cene v pred- in posezoni od 33 do 39 DEM na osebo, v sezoni od 10.7. do 28.8. pa 45 DEM - polpenzion je 5 DEM cenejši.
- POREČ**
 - paviljoni BELEVUE - dvoposteljne sobe, polpenzion 45 DEM.
 - apartmaji LANTERNA - najem apartmaja za 4 osebe, dve spalnici, kuhinja, kopalnica, cena 112 DEM.
 - najem apartmaja za 6 oseb, tri spalnice, kuhinja, kopalnica, terase. Cena 148 DEM.
 - HOTEL NEPTUN - dvoposteljne sobe, polpenzion. Cena 65 DEM na osebo.
 - APARTMAJI LUNA - dnevni najem za 3 osebe 104 DEM, za 4 osebe pa 113 DEM.
 - HOTEL TAMARIS - polpenzion, bivanje v dvoposteljni sobi, hotel visoke B kategorije. Cene do 25.8. 72 DEM.
- LUCIJA PRI PORTOROŽU** - dvosobno stanovanje, opremljeno za 5 oseb. Termini po 20.8.: 7 ali 10 dni. Cena 100 DEM na dan.
- ANKARAN** - dvosobno stanovanje za 5 oseb, termini po 24.8. Cena 74 DEM na dan.
- FIESA** - tri- ali štiriposteljne sobe s kopalnico. Polpenzion 48 DEM na osebo, penzion pa 56 DEM na osebo, otroci do 10. leta imajo 30% popusta

- CRES - ZAGLAV** - dve garsonjeri za štiri osebe v času do 30.8. Cena dnevnega najema 74 DEM.
- DUGA UVALA** - garsonjeri za 4 osebe, prosti termini od 1.7. do 15.9. Cena dnevnega najema je 72 DEM.
- BARBARIGA** - enosobno stanovanje za 4 osebe, termini od 25.7. do 14.8. Cena 65 DEM na dan.
- NOVIGRAD** - trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb. Termini po 26.8. po 65 DEM.
- NOVIGRAD** - dvo- in triposteljne sobe, najem od 5 dni naprej, skupno 15 ležišč. Cena nočitve 14 DEM.
- NEREZINE** - samostojni apartmaji za 4 osebe, termini 19.8. do 27.8. in v septembru. Cena 78 DEM. Možnost dodatnega ležišča 12 DEM.
- BLED - HOTEL JELOVICA** - dvo- in triposteljne sobe, polpenzion 68 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popust.
- ROGLA** - garsonjera oz. dvosobno stanovanje 55 oz. 65 DEM dnevno.
- KOPE** - garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno.
- KRANJSKA GORA** - garsonjere za 4 osebe, posamezni termini v vsem obdobju poletnih dopustov, cena dnevnega najema 65 DEM. Stanovanje za 6 oseb 72 DEM.
- FIESA** - počitniški dom za ca. 100 oseb, prosto po 15.9., možnost za šolo v naravi.
- RADOVLJICA** - počitniški dom za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
- KRANJSKA GORA - PENZION SATURN** - nad jezerom Jasna, dvo-, tri- ali štiriposteljne sobe, tvc, polpenzion 39 DEM. Informacije na telefon 064/881-800.
- Posamezni termini v apartmajih v Bohinju - Stara Fužina, v Kaninski vasi.

POSEBNO UGODNA PONUDBA NA POREŠKI RIVIERI

- HOTEL TAMARIS**: do 25. avgusta izredne cene, dvoposteljne sobe, polpenzion 56 DEM.
HOTEL LUNA: dvoposteljne sobe, polpenzion. Do 25. avgusta cena 43 DEM.
HOTELI BRULO: ugodna ponudba velja do 5.8., dvoposteljne sobe, polpenzion. Cena za odrasle je 43 DEM, za otroke od 2. do 12. leta pa 25 DEM.
POREČ - TENIŠKA ŠOLA: učenje tenisa z vso strokovno tehnično opremo, zdravniškimi in fizioterapevtskimi storitvami, video snemanje iger.
 POOBLAŠČENE AGENCIJE: Mladi turist, Come 2 us.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih toplicah ali Moravskih toplicah, Banovcih, Ptujskih toplicah, Rogli, Kravcu, Kaninu, Bohinju ali Hrvaški Gori za vsa obdobja.
- Lastnike počitniških domov v Slovenskem Primorju ali v Hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe.

B. SINDIKALNI IZLETI

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino, plačila v 2 obrokih.

- BUDIMPEŠTA** - tridnevni izlet za vikend ali pa kar tako za skupine 40 do 50 oseb. Avtobusni izlet v Budimpešto, ogled znamenitosti madžarske prestolnice, polidnevni obisk tipične kmetije v madžarski stori z družabnim delom, izleta, tretji dan na povratku v Ljubljano ali v kraj, od koder je skupina, kosilo v čardi. Cena 245 DEM, plačljivo v dveh obrokih.

- ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVIH v Cerovcu. Idealno za 45 oseb.
- OTOČEC** - posebni programi oddiha in rekreacije. Teniška igrišča, jahanje, čolnarjenje, gorska kolesa, ribolov, rafting, plavanje, plesne zabave in igralnica.
- ANKARAN, STRUNJAN, PIRAN** - ribji piknik, uro vožnje z ribiško barko, maksimalno 40 oseb. Za sindikalne skupine oblikujemo poseben program. Cena izleta s piknikom je 3.000 tolarjev na osebo.
- MUENCHEN - OKTOBERFEST** od 22.9. do 1.10. Praznik piva v Bavarski prestolnici. Dvodnevni obisk, nočitev v hotelu visoke kategorije, cena 188 DEM. Za skupine od 40 do 50 oseb oblikujemo program po želji gostov.

C. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

D. SEJMI IN STROKOVNA POTOVANJA

- FRANKFURT - AVTOMOBILSKI SALON - IAA** - tridnevni ogled, potovanje z avionom. Odhod 18.9., cena 1.090 DEM.
- UTRECHT - SECURITY** - sejem varnosti in zaščite - petdnevni program z ogledom Amsterdama, nočitve z zajtrkom, prevozi, ogledi: Odhod 1.10., cena 1395 DEM.
- MILANO - sejmi mode - MILANOVENDEMA IN MODIT 95** - tridnevni ogled, avtobusni prevoz, nočitve z zajtrkom, ogledi. Odhod 5.10., cena 380 DEM.
- CHICAGO - sejem tiskarstva - GRAF EXPO** - šestdnevno potovanje, tri dni ogledov sejma, nočitve, avionski polet iz Celovca. Odhod 7.10.1995. Cena 1.380 USD. Potrebna je ameriška viza.
- LAS VEGAS** - največji računalniški sejem na svetu. Sedemdnevni program, nočitve, sejmski program. Odhod 12.11.1995, cena 1.485 USD.
- NAJEM KONGRESNIH ŠOTOROV** - velikost 800 m², cena 9.20 DEM/m². Ključite 061/741-466.
- ROCK KURIST ROLLING STONES** 1.8., Zeltweg, Avstrija. Prijave zbira Ideal turist, Koper, tel.: 066/38-608.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. Pri posebnih akcijah z znižano ceno aranžmaja je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kavcija, ob odpovedi se znesek ne vrača. Programe v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi ušancami rešujemo sporazumno. ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

STANOVANJSKA STISKA PRITISKA

Te dni je vlada sprejela dolgo pričakovani nacionalni stanovanjski program, ki določa najpomembnejše smernice stanovanjske zidave do leta 2000. Zdej je na vrsti parlament, da ga ustrezno dopolni in čimprej sprejme, saj je stanovanjska stiska 3.450 družin, ki čakajo na socialno stanovanje, čedalje bolj neznosna.

Vendar glavni namen nacionalnega programa ni zagotavljanje stanovanj, ampak predvsem iskanje poti, kako pomagati ljudem, da bodo čimprej prišli do lastne strehe nad glavo. V Sloveniji naj bi tako v prihodnje vsako leto zgradili deset tisoč novih stanovanj, od tega 25 odstotkov neprofitnih najemnih stanovanj, 20 odstotkov socialnih, 50 odstotkov samolastniških, preostalih pet odstotkov pa profitnih stanovanj.

Če bi hoteli uresničiti tako zastavljen nacionalni program, bi morala država z ustreznimi instrumenti zagotoviti ugodna posojila s sprejemljivejšo obrestno mero za zidavo neprofitnih najemnih stanovanj, pa tudi za nakup, gradnjo in prenovno stanovanj. S tem v zvezi naj bi država finančno podprla stanovanjski sklad predvsem za zidavo neprofitnih najemnih stanovanj.

Stanovanjski nacionalni program vlado zavezuje za pripravo zakona o ustanovitvi Slovenske stanovanjske hranilnice, skupaj z občinami pa naj bi postorila vse potrebno za uvedbo neprofitnih stroškovnih najemnin in instrumentov za subvencioniranje najemnin. Ali je zastavljeni stanovanjski program vrabec v roki ali golob na strehi, pa bo kaj kmalu pokazalo vsakdanje življenje.

Na repu Evrope

Zidava stanovanj že poldrugo desetletje upada, tako da jih zdaj primanjkuje že več kot 15.000. Od rekordnega leta 1981, ko smo v Sloveniji zgradili 14.674 novih stanovanj, je zidava leta 1993 padla na samo 6 103 stanovanja, od tega v družbeni zidavi na samo 794 stanovanj. Izračunali so, da v zadnjih letih sezidamo v Sloveniji samo po tri stanovanja na tisoč prebivalcev.

Primereno stanovanje pa je osnovna dobrina ne le za družino, ampak za vsakega človeka. Rešeno stanovanjsko vprašanje ugodno vpliva na kakovost življenja, na vsesplošno ustvarjalnost, večjo rodnost. Zato ni čudno, da razvite države temu vprašanju posvečajo posebno pozornost. Finci se pohvalijo z 10,3 in Švedi s 7,8 stanovanja na tisoč prebivalcev, medtem ko smo mi z zidavo stanovanj pristali

na repu Evrope. Za nami so samo še Hrvati, Bolgari in Romuni.

Vsako leto 2.000 socialnih stanovanj

Če bi hoteli zgraditi vsako leto 10.000 novih stanovanj, bi po izračunih, navedenih v nacionalnem stanovanjskem programu, potrebovali letno več kot 55 milijard tolarjev, ki naj bi jih zbrali na najrazličnejše načine. Samo za 2.500 neprofitnih najemnih stanovanj bi bilo treba iz proračuna zagotoviti več kot 9 milijard tolarjev, za stanovanjsko področje pa je v letošnjem proračunu dejansko namenjenih le 2,3 milijarde tolarjev, torej malone štirikrat manj, kot je potrebno.

Predvideno subvencioniranje stroškovnih najemnin bi po programu veljalo 539 milijonov tolarjev. Če pa bi hoteli do leta 2000 letno

Slovenija ima skupaj 650.000 stanovanjskih enot, od tega jih je približno polovica (355.000 stanovanj) nahaja v mestnih naseljih. Med njimi jih je skoraj polovica dvosobnih in trisobnih (povprečno število sob je 2,6). Povprečna velikost stanovanja je 68,7 kvadratna metra s povprečno 3,1 stanovalca.

Pred sprejemom stanovanjskega zakona leta 1991 je bilo razmerje med številom lastnih in najemnih (družbenih) stanovanj 67 : 33 odstotkov. Po sprejemu stanovanjskega zakona pa je privatizacija to spremenila; razmerje med številom lastnih in najemnih stanovanj je zdaj 88 : 12 odstotkov!

pridobiti 2.000 načrtovanih socialnih stanovanj, bi bilo treba za to vsako leto zbrati 9,6 milijarde tolarjev. Izračun je izdelan z upoštevanjem povprečne velikosti stanovanja 50 kvadratnih metrov po ceni 1.200 nemških mark za kvadratni meter stanovanja v toolarski protivrednosti. Povprečna čakalna doba upravičencev do socialnega stanovanja pa bi bila kar sedem let.

Ravno socialna stanovanja so najšibkejša točka stanovanjske reforme. Na socialno stanovanje čaka

3.450 upravičencev. V zadnjih petih letih, torej od osamosvojitve naprej, smo v novi državi, ki se tudi po ustavi deklarira za socialno, popolnoma zanemarili zidavo socialnih stanovanj. V obdobju od leta 1991 do aprila 1994 je bilo dodeljenih le nekaj več kot 300 socialnih stanovanj. Dostopnost do primernega stanovanja za socialno šibke skupine prebivalstva se je silno zmanjšala. Takšno pomanjkanje socialnih stanovanj bi utegnulo v naslednjih letih ogroziti socialni mir v državi.

Obrestne mere presegajo vse meje

Ta čas ni v Sloveniji nobene specializirane finančne ustanove, ki bi omogočala uspešno stanovanjsko varčevanje prebivalstva in bi privarčevana in s finančnimi posli oplemenitena sredstva posojala za nakup ali zidavo stanovanj. Sedanje obrestne mere, ki jih za stanovanjska posojila zahtevajo komercialne banke, so tako visoke, da tudi premožnejšim slojem ne omogočajo nakupa stanovanj.

Kaj pomenijo 12-odstotne realne letne obresti je moč sklepati iz naslednjega primera: Posojilomajalec, ki bi za nakup 47 kvadratnih metrov velikega enoinpolsobnega stanovanja v celoti najel posojilo 6 000 000 tolarjev po 12-odstotni realni obrestni meri za dobo 15 let, bi moral posojilo poplačati s 13 200.000 tolarji, kar pomeni vračilo v višini 220 odstotkov. Mesečni obrok za najeto posojilo bi znašal 73.400 tolarjev. To pa pomeni, da bi glede na pravila poslovanja posamezne banke, tako posojilo lahko najel le posameznik ali družina, ki ima med 245.000 in 293.600 tolarjev čistih rednih mesečnih dohodkov. Med tistimi, ki so brez stanovanja, pa takšnih družin ni. Skratka, naše obrestne mere so mnogo večje, kot jih pozna večina držav Evropske unije.

Zato bi morali omenjeni nacionalni stanovanjski program čimprej sprejeti. Njegovo izvajanje navsezadnje pomeni tudi močno vzpodbudo za rast celotnega gospodarstva, še posebej zaposlovanja. Že pri finančnem vložku milijarde nemških mark v stanovanjsko področje je moč pričakovati 30.000 novih delovnih mest v raznih dejavnostih, povezanih z gradnjo stanovanj.

Marija Frančeskin

CENZUS REŽE ŠTIPENDIJE

Že od 7. julija dalje sprejemajo uradi za delo vloge za republiško štipendijo za šolsko leto 1995/96. Vloge srednješolcev za republiško štipendijo bodo sprejemali do 5. septembra, vloge študentov pa do konca septembra. Ta hip ni še nobene prave gneče, zato v Republiškem zavodu za zaposlovanje priporočajo vsem, zlasti srednješolcem, naj vloge čimprej oddajo, s čimer bodo olajšali in pospešili tudi njihovo reševanje.

V iztekajočem se šolskem letu prejema republiško štipendijo 37 265 dijakov in 9 145 študentov. Osnovna štipendija je zdaj 9 850 tolarjev za dijaka, za študenta pa 11 715 tolarjev. Njena višina je odvisna tudi od kraja šolanja, socialnega stanja dijaka ali študenta in doseženega uspeha v šoli oziroma na fakulteti. Prihodnost nagrajujejo v razponu od 7 do 19 odstotkov.

Prejemnikov republiške štipendije je v iztekajočem se šolskem letu skoraj 1 500 manj kot leto pred tem, čeprav je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v tem šolskem letu znižalo postavko za preračunavanje katastrskega dohodka in se je zato število upravičencev iz kmečkih in polkmečkih družin povečalo.

Tudi manjše spremembe pravilnika o štipendiranju, uveljavljene v tem mesecu, niso takšne, da bi spremenile pogoje za pridobitev štipendije. Prav tako se ni nič spremenilo na področju uveljavljanja kadrovskih

štipendij, saj je bil letošnji razpis kadrovskih štipendij v mesecu marcu ravno tako siromašen kot že vrsto let. Razpisanih je bilo namreč le 3 500 kadrovskih štipendij.

Razlog za upadanje republiških štipendistov je vse večji razkorak med povprečno in zajamčeno plačo, ki je podlaga za določitev cenzusa pri podeljevanju republiške štipendije.

Pravico do republiške štipendije lahko uveljavljajo dijaki in študentje, ki se šolajo v kraju stalnega bivališča in katerih dohodek na družinskega člana v drugem trimesečju leta 1995 ne presega sto odstotkov zajamčene plače (30 829 tolarjev bruto). Prav tako jo lahko uveljavijo dijaki in študenti, ki se šolajo zunaj kraja stalnega bivališča in katerih dohodek na družinskega člana v drugem trimesečju letošnjega leta ne presega 130 odstotkov zajamčene plače (40 077 bruto).

Če bodo sredstva omejena, bodo imeli prednost pri podelitvi štipendij učenci in študenti, ki imajo nižji dohodek na družinskega člana, živijo na demografsko ogroženih območjih in se odločajo za študijske programe, pri katerih na posameznih območjih primanjkuje diplomantov. Država daje zdaj za štipendije okrog 600 milijonov tolarjev.

Po napovedih bo število štipendij v prihodnjem letu ostalo enako kot letos. To pa pomeni, da se bo večina mladih izobraževala s finančno pomočjo svojih staršev. Pa tudi štipendije niso takšne, da bi omogočile preživetje študentov brez pomoči staršev. Trda prede predvsem najrevnejšim.

Republiške štipendije so socialno obarvane, toda za najbolj socialno ogrožene so premajhne. Danes se lahko šolajo le otroci premožnejših staršev, za revnejše smo kljub podeljevanju republiških štipendij slabo poskrbeli. Tudi Zoisove štipendije, ki so namenjene najbolj nadarjenim dijakom in študentom, so socialno opredeljene, pod prevezo, da nismo tako bogati, da bi takšne štipendije podeljevali prav vsem nadarjenim dijakom in študentom. Zoisovo štipendijo dobiva ta hip okrog 7000 mladih. Socialni cenzus zanjo je višji, saj je vezan na povprečno plačo in je v letošnjem letu štipendijo odrezal 500 nadarjenim mladim ljudem.

M. F.

Pletilstvo in tekstilna galanterija
Fočić Feri s.p.

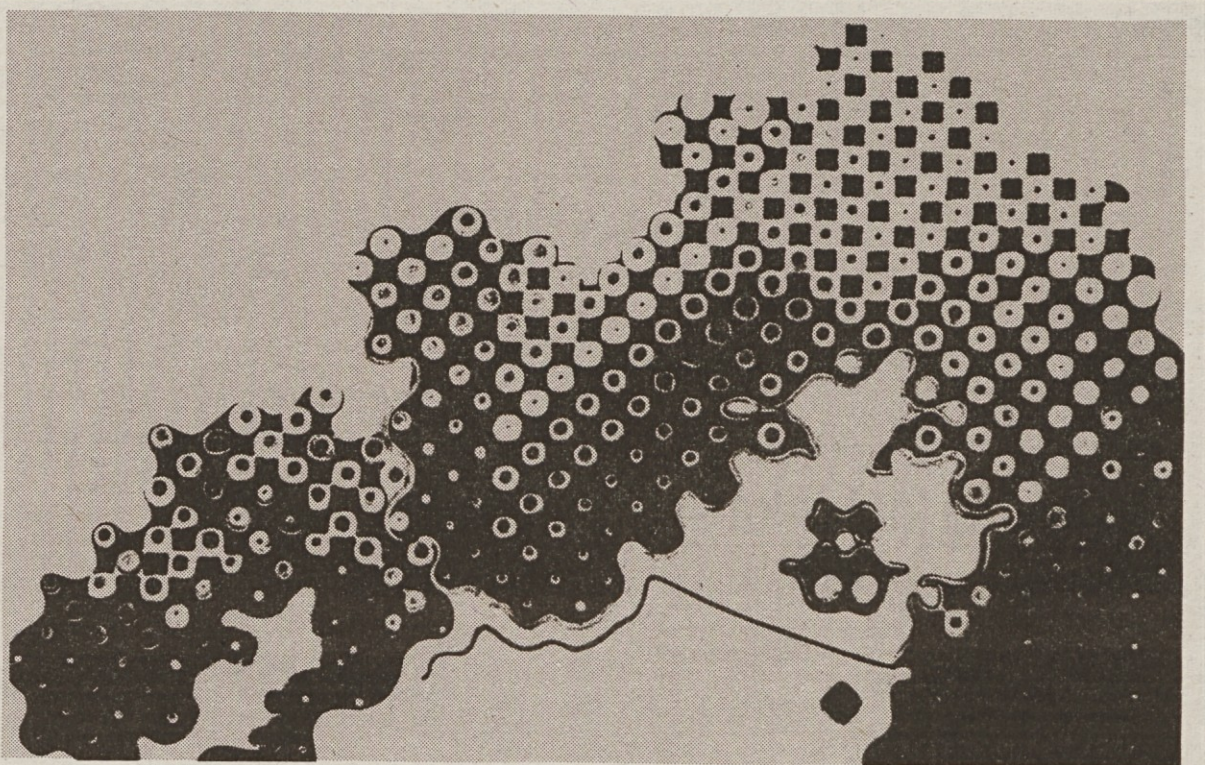
Pot na Hreše 25, 61260 Lj. Polje

tel. nc 061/481-845, fax 061/481-945, tel. 061/481-707, mobitel 0609 615249

Pri nas lahko dobite:

majice
pajke, kolesarske hlače
različne komplete dekl. fantovske, otroške
pletenine: jope, topi, puloverje, komplete...

Vse naštetu lahko dobite takoj v maloprodaji in veleprodaji

Humoreska

Parlamentarni preizkus s pivom

- Vroče? smo v bifeju bližnja srečanja posebne sorte kar najkrajše nago-

- Jaz pa vseeno mislim, da jim je vroče že zdaj, ker bi se ob konkretnih imenih vendarle pokazale nekatere čudne finančne naveze med divjimi lastniki in politiki...

Bogo Sajovic

Horoskop

Brez vznemirjenja

Največji osvajalec starega veka je bil makedonski kralj Aleksander II. Veliki (rojen 22. julija 356 pr. n. št.).

pa tudi dejstvo, da se Perziji že desetletja niso vojskovali. Ob nevspešnostih so vladarski namestniki ob meji s svojo obmejno »milico«

Ko so Aleksandru povedali, da se približuje veliko večja perzijska vojska, je mirno odvrnil:

»Volk se ne vznemirja pred veliko čredo.«

Deni

Grid for a crossword puzzle with various clues in Slovenian.

Nagradna križanka št. 33/34

Rešeno križanko nam pošljite do 1. avgusta 1995 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 33/34.

Rešite nagradne križanke št.31: NAMESTNICA, ELEKTRONIKA, VEHA, MANTOVA, EJA, MAH, ALAN, FRANCE, ŠPANA, ARS, IRH, LEO, ZI, ASTRA, IZA, PORTHOS, VLAH, REM, LAPOR, TARAS, AMEBA, AKABA, OPARNIK, RASA, AMIL, PEN, ORLE, STVOR.

EB, SRT, BAIRD, ELA, KNA, INES, NORA, LATERAN, JILIN, NOLLI, EMILE, AKANT, LION, SAMEC

Izrebrani reševalci nagradne križanke št.31:

- 1. Anica ŽGAJNAR, Kramplje 7, 61385 NOVA VAS
2. Irena BREŽAN, Zatolmin 64 B, 65220 TOLMIN
3. Bojan FARKAŠ, Trstenjakova 6, 69252 RADENCI

Nagrade bomo poslali po pošti. Križanko pripravil

Nikoli na soncu?

Se, gospodje iz nekdanje SDP, še kdaj spomnite Emila Milana Pintarja, gorečega govornika iz časov naših boljševiskih let, kakšna bodi Slovenija v letu 2000?

A kaj, ko se je kmalu izkazalo, da te vlade zlepa ne bo na sonce, saj DEMOS-ov čas »rdečim«

Kaj je že rekel naš Edo o sreči in strankah?

Kdo je Jože Snoj? Pisatelj vendar, hudo zagnan kritik zatohlih razmer v naših hudih boljševiskih časih, po novem pa predsednik Kulturnega foruma SDSS.

Tako je 24. maja leta 1972 »moral«

»Tito takole pisati: »Najboljše, možato trezno in tiho vezilo Titovemu osemdesetletnemu rojstnemu dnevu, ustrezno spoznanju, ki se zmore dvigniti nad trenutek, dan, leta in desetletja, je zatorej, da njegovega dela, jugoslovanke skupnosti, za nobeno ceno ne izpustimo iz rok, temveč jo razvijamo

in izpopolnjujemo naprej. Ne le sebi in svojim potomcem v dobro, temveč tudi zato, ker bo ob nas tudi drugim, ki bodo tako ali drugače zastavljali podobno pot, boljša prihodnost hitreje in bolj naravnost pritekla...«

Janševa »desna roka«, odgovorna za kulturna dogajanja na Slovenskem, pa je postal z oporo na naslednje stavke, ki jih je objavil v Delu 11. maja letos: »Svobodoljubnim Slovincem leto petinštiridesetne in prineslo osebne, družbene in državljanske prostosti, ampak polstoletno komunistično suženjstvo... Komunistem zavira katarzično refleksijo naše zgodovine... na ravni države in oblasti z zakonodajo, ki bi morala... formalno pravno razčistiti ekscese revolucije in državljanske vojne, na ravni politično-ideološke propagande pa z njunim zanikanjem in nespravljivostjo, ki iz tega zakrknjenega sprenevedanja izvira.«

Kako mora človek trpeti, če želi v življenju uspeti!

Ustavite Spomenko

Saj veste, kdo je Spomenka Hribar, mar ne? Tista gospa, ki je prva spregovorila o spravi, kmalu zatem pa tudi prva vzkliknila: »Ustavite desnico!«

»Televiziji Slovenije in drugim javnim glasilom pa priporočamo, da ljudi, ki se predstavljajo kot sredinske in nevtralne, a so izrazito pristranske, ne vabijo na podobne oddaje, saj tako pada kakovost dialoga med različnimi mnenji in zanimivost političnoizobraževalnih oddaj. S tovrstnim delom glasila ne dajejo prednosti dobroti in pravici in ne omogočajo razvoja demokracije, ampak še poglobljajo razdor med Slovinci in omogočajo takim ljudem nadaljnje manipulacije.«

»Ta »intelektualni podvig« obeh »samovpoklicanih bojevnikov za demokratizacijo družbe« je komentiral Miha Kovač 15. 7. v Dnevniku, v svojem prispevku Najprej davki, nato še Janša, takole: »O ljudeh, ki sami sebe imenujejo Društvo za demokratizacijo medijev in ki hkrati pozivajo k prepovedi televizijskih nastopov za tiste, ki mislijo drugače, si je mogoče misliti le eno: da so izgubili vse intelektualne in etične kompase.«

Kot da bi jih ta dva moža že do slej kdaj javno izpričala...

Janko Špiček

VREME Piše: Andrej Velkavrh Deževna sv. Magdalena Teden se je začel sveže, brez vročine. Ponedeljek in torek sta bila prav krasna poletna dneva.